

SCIENCE AND TECHNOLOGY

**Abstracts of XXIV International Scientific
and Practical Conference
Poland, Lublin**

**Poland, Lublin
11 – 12, October 2021**

UDC 001.1

BBK 29

The 24th International scientific and practical conference «Science and Technology» (October 11-12, 2021) Myśl Naukowa, Poland, Lublin. 2021. 128 p.

ISBN 978-8-1281-0576-0

The recommended citation for this publication is:

Petrov P. Learning Styles and Strategies // Science and Technology. Abstracts of the 24th International scientific and practical conference. Myśl Naukowa, Poland, Lublin. 2021. Pp. 39-43. URL: <http://el-conf.com.ua/>.

Science editor:

Solodka N.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Reviewers:

Monique Carnaghan

*Associate Professor in Economics in the Department of Economics,
University of Lethbridge, Canada*

Agata Dobosz

*Professor in the Department of Management and Business, Kozminski
University*

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: el-conf@ukr.net

homepage: <http://el-conf.com.ua>

©2021 Myśl Naukowa

©2021 Authors of the articles

ЗМІСТ

<i>Volovchuk V., academic adviser Oliynik O.</i> THE HISTORY OF THE LAW OF LARGE NUMBERS FORMULATION.....	5
<i>Hryshchenko V.</i> TUMOR LYSIS SYNDROME, ETIOLOGY, CLINICAL PICTURE, DIAGNOSIS, TREATMENT.....	9
<i>Kots S., Kots V., Borisenko A.</i> INFLUENCE OF MOTOR ACTIVITY ON INDICATORS OF REGULATION OF HEART ACTIVITY	12
<i>Kots S., Kots V., Yatsenko V.</i> THE INFLUENCE OF THE INTERNET NETWORK ON THE COMPONENTS OF THE EMOTIONAL INTELLIGENCE OF MODERN YOUTH.....	17
<i>Kraynyuk L.M., Polchaninova I.L., Shapovalov D.O.</i> INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS: AN ANALYSIS OF THE CONDITIONS FOR DIGITAL TRANSFORMATION OF BUSINESS PROCESSES	22
<i>Lytvyn V.</i> PROFESSIONAL DEVELOPMENT MANAGEMENT SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS IN THE SYSTEM POSTGRADUATE EDUCATION.....	27
<i>Melnychuk V., Ozymko R.</i> SPATIO-TEMPORAL DISTRIBUTION OF STRONG AND EMERGENCY SNOWFALLS IN THE ZAKARPATTIA AREA	33
<i>Mysnyk K.</i> PECULIARITIES OF THE DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF ECONOMIC CRIMES IN THE FIELD OF ECONOMIC ACTIVITY: THE EXPERIENCE OF POLAND.....	39
<i>Miroshnichenko L., Gil V., Salo E.</i> LIFE CRISIS OF PERSONALITY IN ADOLESCENTS: MAIN CAUSES.....	43
<i>Ovsiienko Ya.</i> FEATURES OF TEACHING PHYSICS FOR FUTURE MINERS OF THE MINING INDUSTRY.....	48
<i>Oleshchuk O.</i> IMPLEMENTATION OF CIVIL RIGHTS, IN PARTICULAR CULTURAL HERITAGE.....	50
<i>Omelianenko O.</i> USING A LEGO CONSTRUCTOR IN CLASSES WITH CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE	57
<i>Opanasenko N.</i> FORMATING SUBJECT COMPETENCE FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN TEACHING PEDAGOGICAL DISCIPLINES	61

<i>Pavlovska A., academic adviser Shevyakov M.</i> PECULIARITIES OF CONSIDERATION OF CERTAIN CATEGORIES OF STATEMENTS AND COMMUNICATIONS IN THE BODIES OF THE NATIONAL POLICE	66
<i>Paliukh O., academic adviser Fedorchuk Ye.</i> MODELING THE DISTRIBUTION OF FINANCIAL RESOURCES IN THE MANAGEMENT OF IT PROJECTS	72
<i>Pachkiv O.</i> DONBASS AND THE LATEST WAR IN THE OPTICS OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE. READER'S NOTES	74
<i>Rybalchenko A.</i> RETROSPECTIVE OF PRIVATE-LEGAL RELATIONS IN THE SPHERE OF STOCK EXCHANGE ACTIVITY	80
<i>Serheta I., Serebrennikova O., Panchuk O.</i> FEATURES OF THE PROCESSES OF FORMING THE CHARACTER PROPERTIES OF STUDENTS OF INSTITUTIONS OF HIGHER MEDICAL EDUCATION	87
<i>Strelchenko O., Bukhtiarova I.</i> ADMINISTRATIVE AND LEGAL CLASSIFICATION OF BULLYNG IN UKRAINE..	90
<i>Skhab T.</i> COLLISIONS IN FAMILY LEGISLATION ON THE ADOPTION OF CHILDREN	96
<i>Toporkov O., senior advisor Oliinik O.</i> MAIN APPLICATIONS OF PROBABILITY THEORY IN DATA SCIENCE.....	101
<i>Trushkina N., Shiposha V.</i> CLUSTER STRUCTURES AS AN EFFECTIVE FORM OF PARTNERSHIP: EUROPEAN PRACTICE.....	105
<i>Tsoi K.</i> MECHANISM OF ACTION OF INOSINE PRANOBEX DURING THE FIGHT AGAINST VIRAL INFECTIONS	111
<i>Shevchuk O., Yurkevich I.</i> LEGAL BASIS OF OBSERVATION OF ETHICAL PRINCIPLES IN THE WORK OF LEGAL CLINICS.....	118
<i>Kiziun B. M.</i> IMPLEMENTATION OF DATA STORAGE METHOD IN CLIENT-SERVER ARCHITECTURE FOR STUDENT SUPPORT TERMINAL.....	122

THE HISTORY OF THE LAW OF LARGE NUMBERS FORMULATION

Vladyslav Volovchuk

Student,

Academic adviser – Olena Oliynik

Senior Lecturer of the

Department of Software Engineering

Kharkiv National University of Radioelectronics

Kharkiv, Ukraine

Abstract: *The thesis seeks to look throughout the history of developing the Law of Large Numbers (LLN), from the first ideas to the present state; to emphasize the distinguishing details of the theorem which were proposed and have been discussed by many mathematicians during the nearly four centuries.*

Key words: *law, theorem, the law of large numbers, mathematics, history, formulating.*

The Law of Large Numbers (LLN) is a widely known theorem which is used within the area of theory of probability. It states that the result of a specific number of trials should be close in definition to the expected result if the number of trials is large. Thus, the more tests are conducted, the higher the accuracy of observations is expected to be. The theorem is applied in various fields and is famous not only in narrow circles of scientists but for ordinary people. The history of the law dates to the sixteenth century when the man whose second nature was gambling discovered many regularities and took down the observations, which would later become the basis for further developments.

Gerolamo Cardano was an outstanding scientist whose “unshakable ambition” was to leave his mark on the world. The Italian is considered one of the founders of the probability branch in math. The passion for gambling played in Cardano’s life a major part, especially in his scientific work. It is now clear that Cardano was aware of the so-called Law of Large Numbers in its most rudimentary form. Cardano’s mathematics belongs to the period

antedating the expression by means of formulas, so that he was not able to express the law explicitly in this way, but he used it as follows: when the probability for an event is p then by a large number n of repetitions the number of times it will occur does not lie far from the value $m = np$ [1].

The next stage of LLN development was primarily connected with Jakob Bernoulli's life and work. He and his contemporaries were developing a formal probability theory with a view toward analyzing games of chance. Bernoulli envisaged an endless sequence of repetitions of a game of pure chance with only two outcomes, a win or a loss. Labeling the probability of a win p , Bernoulli considered the fraction of times that such a game would be won in a large number of repetitions. It was commonly believed that this fraction should eventually be close to p . This is what Bernoulli proved in a precise manner by showing that, as the number of repetitions increases indefinitely, the probability of this fraction being within any prespecified distance from p approaches 1[2].

Bernoulli spent twenty years on research and the results were published in his "The Art of Conjecturing" in 1713. He called the high point of his twenty-year effort his "golden theorem". Modern versions of it that differ in their technical nuance go by various names: Bernoulli's theorem, the Law of Large Numbers, and the Weak Law of Large Numbers. The definition is: "As the sample size n grows to infinity, the probability that the sample mean \bar{x} differs from the population mean μ by some small amount ϵ is equal to 0" (Fig.1) [3].

$$\lim_{n \rightarrow \infty} P(|\bar{x}_n - \mu| \geq \epsilon) = 0$$

Figure 1 – the Weak Law of Large Numbers

This theorem was proved by an outstanding mathematician Pafnuty Lvovich Chebyshev more than a century later. Proceeding from The Chebyshev's inequality, which says: "The probability that a random variable X differs from its mean by some small constant k is less than or equal to the variance of X divided by the

the square of the constant k " (Fig.2) [3], he successfully managed to define a general formulation of the Weak Law of Large Numbers. The inequality was initially published without any proof but became famous primarily for its part in defining the LLN.

$$P(|X - \mu| \geq k) \leq \frac{\text{var}(X)}{k^2}$$

Figure 2 – the Chebyshev’s inequality

The definition of the Weak Law of Large Numbers is: “If the mathematical expectation of a series of n random variables and the squares of these mathematical expectations are limited in aggregate, then the arithmetic mean of these values converges to the arithmetic mean of their mathematical expectation as n grows”. Another name is “Khinchin’s law”, after the name of Aleksandr Yakovlevich Khinchin, who was the first to provide a complete proof for the case of arbitrary random variables [4].

Another form of LLN is called “the Strong Law of Large Numbers”, the name of which was introduced by Khinchin. The very SLLN, in its turn, was formulated and proved for Bernoulli’s scheme by Émile Borel [5]. The difference between WLLN and SLLN is they rely on different types of random variable convergence. The weak law deals with convergence in probability, the strong law with almost surely convergence.

The Soviet mathematician Andrey Nikolaevich Kolmogorov, who is considered one of the most influential contributors to the science and particularly the theory of probability, formulated the necessary and sufficient conditions for the Law of Large Numbers in 1928. That was a problem in the solution of which Chebyshev and A. A. Markov (senior) had made a significant contribution. Then, in 1929, were found broad conditions of applicability of strong law of large numbers. Somewhat later, these conditions served as a basis for A.N. Kolmogorov to obtain the necessary and sufficient conditions for the strong law of large numbers in the case of identically distributed independent terms. This condition is extremely simple - the existence of a finite mathematical expectation of the terms [6].

Conclusions. The history of the LLN formulation covers more than four centuries, from first ideas to full-fledged direction of the theory of probability. Many mathematicians from several countries have contributed to it by their work, and now the law is one of the most significant discoveries in the entire science of mathematics.

Literature:

1. Gorroochurn P. Some Laws and Problems of Classical Probability and How Cardano Anticipated Them. *Chance*. 2012. Vol. 25, no. 4. P. 16.

2. Routledge R. Law of large numbers. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/science/law-of-large-numbers> (date of access: 06.10.2021).

3. JJ. Weak Law of Large Numbers. *Medium*. URL: <https://medium.com/human-in-a-machine-world/weak-law-of-large-numbers-270968e28c3b> (date of access: 07.10.2021).

4. Kelly S. The Law of Large Numbers and its Applications / Sedor Kelly // Lakehead University. – 2015. – URL: <https://www.lakeheadu.ca/sites/default/files/uploads/77/images/Sedor%20Kelly.pdf>.

5. Больших чисел усиленный закон. *Библиотека по математике*. URL: <http://mathemlib.ru/mathenc/item/f00/s00/e00005-58/index.shtml> (date of access: 08.10.2021).

6. Боголюбов Н. Н., Гнеденко Б. В., Соболев С. Л. Андрей Николаевич Колмогоров (к восьмидесятилетию со дня рождения). *Успехи математических наук*. 1983. Vol. 38, no. 4(232). P. 13.

СИНДРОМ ЛІЗИСУ ПУХЛИНИ, ЕТІОЛОГІЯ, КЛІНІЧНА КАРТИНА, ДІАГНОСТИКА, ЛІКУВАННЯ

Грищенко В.Г.

*студент медичного факультету № 2
Донецький національний медичний університет
м.Кропивницький, Україна*

Анотація: *Публікація описує головні моменти етіології, клінічної картини, діагностики та лікування. Синдром лізису пухлини це досить грізне ускладнення під час хіміотерапії яке може призводити до летального наслідку. Профілактика даного синдрому та лікування у випадку появи є запорукою успішного проведення хіміотерапії при деяких онкологічних захворюваннях.*

Ключові слова: *Синдром лізису пухлини, етіологія, клінічна картина, профілактика, лікування.*

Синдром лізису пухлини (СЛП) – це небезпечний для онкохворого стан, що характеризується сукупністю метаболічних порушень, у випадку швидкого лізису злоякісних пухлин, при цьому виділяється внутрішньоклітинний вміст у кров'яне русло зі швидкістю що перевищує очисну здатність нирок. Масове вивільнення продуктів нуклеїнових кислот стає причиною гіперурикемії, яка сприяє кристалізації з подальшою обструкцією ниркових каналців. Також спостерігається гіперкаліємія, гіперфосфатемія та вторинна гіпокальціємія. Такий стан призводить до лактатацидозу та гострої ниркової недостатності, що є причиною смертності. По статистиці європейських досліджень частота клінічно значимого СЛП досяє 6, 1% при неходжкінських лімфомах, 3, 4% при гострому мієлобластному лейкозі, 5, 2% при гострому лімфобластному лейкозі. При загальній смертності, пов'язаної з лікуванням, в межах 0, 6% , в тих пацієнтів, в яких діагностували СЛП смертність досягає 17, 5%.

Синдром найчастіше спостерігається у пацієнтів з лімфомами високого ступеня злоякісності (наприклад лімфома Беркітта) або гострими лейкозами, також може виникнути у пацієнтів з

кінетично-активними солідними пухлинами, іноді навіть спонтанно. Факторами ризику є високий вихідний рівень уратів, значне пухлинне навантаження та висока чутливість до хіміотерапії. Найчастіше СЛП маніфестує у пацієнтів, які нещодавно почали курс хіміотерапії (протягом кількох годин і до 3 днів після початку хіміотерапії). Випадку СЛП були зареєстровані при проведенні променевої терапії, радіочастотної абляції, емболізації, терапії мононуклеарними антитілами, інтерфероном, глюкокортико-стероїдами, та після трансплантації гемопоетичних стовбурних клітин.

Клінічно симптоми СЛП неспецифічні і залежать від наявних електролітних порушень. Симптоми проявляються протягом 12-72 год після початку циторедуктивного лікування, можуть передувати початку хіміотерапії. Гіперкаліємія проявляється спочатку неспецифічними симптомами: нудотою, блюванням, діареєю. Далі розвиваються нервово-м'язові та кардіологічні порушення. М'язова слабкість, парестезії, парези, судоми. Дуже небезпечні кардіологічні прояви: брадикардия, шлуночкова тахікардія або фібриляція, асистолія, можлива раптова смерть. Гіперфосфатемія та гіперурикемія сприяють розвитку гострої ниркової недостатності, що клінічно проявляється зниженням діурезу та об'ємним навантаженням серця. Гіпокальціємія є наслідком гіперфосфатемії, клінічно проявляється м'язовими посмикуваннями, парестезіями, тетанією, змінами психічного стану, карпопедальним спазмом, нефрокальцинозом.

Діагностика. Гіперурикемія є найпоширенішим лабораторним відхиленням у пацієнтів. Підвищується вміст фосфору, лактатдегідрогенази, знижується рівень кальцію в крові. Для оцінювання стадії використовують систему Cairo – Bishop. Лабораторно СЛП діагностують при наявності двох чи більше сироваткових значень калію, уратів, фосфату, кальцію що перебувають поза межами норми, або якщо вони збільшуються на 25% протягом 3 днів до або через 7 днів після початку лікування. Клінічними критеріями є: ниркова недостатність, судоми, раптова смерть, серцева аритмія. Діагноз підтверджу-

ється при наявності лабораторних ознак та одного чи більше клінічних критеріїв.

Лікування. В лікування СЛП рівноцінні два елементи: профілактика та невідкладна допомога при ускладненнях. Пацієнти з низьким ризиком можуть перебувати під спостереженням, у той час як пацієнти із середнім та високим ризиком повинні отримувати профілактичне лікування для попередження виникнення СЛП. Рекомендується використовувати алопуринол (100мг/м² кожні 8 год) для пацієнтів середньої групи ризику протягом 2-3 днів до початку та після 3-7 днів хіміотерапії до нормалізації рівня сечовини. Пацієнтів з підтвердженим діагнозом СЛП госпіталізують у відділення для пильного спостереження та лікування. Слід виконати ЕКГ-дослідження для реєстрації серйозних порушень ритму і провідності. Гіперкаліємію корегують введенням кальцію глюконату, натрію бікарбонату, петльовими діуретиками, інсуліну з гіпертонічною декстрозою та каєксалатом у будь якій комбінації. У випадку тяжкої ниркової недостатності слід призначити гемодіаліз. Введення кальцію зазвичай уникають, оскільки це причина метастатичних кальцифікацій. Гіперфосфатемію корегують препаратами що захоплюють фосфати:гідроксид амонію, або гіпертонічною декстрозою в комбінації з інсуліном. Гіпокальціємія усувається при корекції гіперфосфатемії, лікування кальцію глюконатом необхідне в тому випадку, якщо у пацієнта наявні симптоми захворювання.

Висновок. Синдром лізису пухлини це досить небезпечне ускладнення в лікуванні онкохворих. Запорукою успішного введення хворих у період хіміотерапії є профілактика СЛП та своєчасне лікування при виникненні даного ускладнення.

Література:

- 1.Клінічна онкологія: посібник Бетезди : пер.5-го англ. Вид. / Національний інститут раку,м. Бетезда, США ; за ред. Джейма Абрагама, Джеймса Л. Галлі ; наук. ред. пер. Ігор Галайчук. – К. : ВСВ «Медицина»,2021. – xviii, 926с
2. Рукавицын, А.О. Гематология. Национальное руководство / А.О. Рукавицын. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2017. - 818 с

3. Чиссов, В. И. Онкология : Национальное руководство. Краткое издание / под ред. В. И. Чиссова, М. И. Давыдова - Москва : ГЭОТАР-Медиа, 2014. - 576 с

УДК 612.172-045.7

Природничі науки

ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА ПОКАЗНИКИ РЕГУЛЯЦІЇ СЕРЦЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Коц Сюзанна Миколаївна,

Коц Віталій Павлович

*доценти, к.б.н., доценти кафедри
анатомії та фізіології людини*

ім. Я.Р. Синельникова,

Борисенко Анна Олександрівна

*студентка природничого факультету
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди*

Харків, Україна

Анотація. У роботі досліджувалися показники серцево-судинної системи у респондентів із різним рівнем рухової активності. Показано, що систематична нестача рухової активності та низький рівень рухової працездатності приводять до зміщення балансу вегетативної регуляції серця у сторону симпатичної дії.

Ключові слова: рухова активність, варіабельності серцевого ритму, серцево-судинна система, вегетативна регуляція.

На сучасному етапі продовжують вивчати функціональний стан моніторинг та вивчення стану здоров'я організму молоді, зокрема студентів вищих навчальних закладів [3,4]. На сьогоднішній день вчені продовжують констатувати наростання зниження фізичної працездатності студентів в процесі навчання. Є тенденція до погіршення стану здоров'я студентів [9]. В деяких випадках відмічається тенденція покращення стану здоров'я студентів [8]. На сучасному етапі вивчаються різні фактори середовища та біологічні фактори, які обумовлюють зниження функціональних можливостей організму [6, 7, 17]. Однією із

складових здорового способу життя є саме рухова активність. Для нормального функціонування людського організму і збереження здоров'я необхідна певна «доза» рухової активності. вивчення медико-біологічних і педагогічних основ фізичної активності та впливу фізичної активності, взаємозв'язки рухової активності та фізичного стану [3 - 5, 8 - 14]. Рухова діяльність виконує роль своєрідного регулятора розвитку організму, є необхідною умовою для становлення й удосконалення людини як біологічної істоти та соціального суб'єкта. Робота по питанням профілактики негативних наслідків дефіциту рухової активності залишається першочерговою соціальною, медичною, педагогічною та економічною проблемою. На даний час продовжують проводитися дослідження змін сукупності функціональних показників систем організму, особливо серцево-судинної при дії різних факторів та при різних рівнях рухової активності.

Ми досліджували функціональні показники балансу відділів вегетативної нервової системи у молодих людей, активності регуляторних механізмів ритму серця у студентів і вплив на них різного рівня рухової активності

Досліджували показники варіабельності серцевого ритму у респондентів з різним рівнем рухової активності.

У дослідженні брали участь студенти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Кількість студентів, чий результати взяли для аналізу – 92 (віком 18-22 років). Для вирішення поставленої мети і задач у роботі використовувалися фізіологічні методи: варіаційна й амплітудна пульсометрія [1,2,7, 15, 16], електрокардіографія; статистичні методи обробки результатів

Всі отримані експериментальні дані було оброблено з використанням статистичного пакету Microsoft Office XP програми Microsoft Excell.

Результати досліджень та їх обговорення. За допомогою опитування та збору інформації було виділено три групи респондентів: групу тих, хто в сумі найменше часу приділяє сидінню, лежанню, перегляду телепрограм телевізора і роботі за

комп'ютером протягом доби (не більше 2,5 годин) і при цьому виконує фізичні вправи, ходить до тренажерної зали, багато ходить пішки (умовно таких ми віднесли до 1-ї (першої) групи з найвищим рівнем рухової активності). До другої групи ми віднесли тих, хто перебуває за комп'ютером, телевізором до 5 годин на день. До третьої групи віднесено тих, хто працює більше 6 годин за комп'ютером протягом доби, не займається фізичними вправами, пішки ходить тільки при необхідності.

Як показали результати досліджень показників інтервалу R-R сер у першій групі (з високим рівнем рухової активності) вони найвищі і показують на домінування активності парасимпатичного відділу вегетативної нервової системи. У другій групі показники R-R вказують на домінування впливу симпатичного відділу вегетативної нервової системи на роботу нервових вузлів серця. У третій групі відмічається ще більш виражене домінування впливу симпатичного відділу вегетативної нервової системи на роботу нервових вузлів серця.

Показники AM_0 вказують, що у всіх респондентів першої групи відмічається ваготонія, а у третій групі відмічається домінування впливу симпатичного відділу вегетативної нервової системи на серцевий ритм.

Дослідження індексів напруги ІН у спокої показують, що у першій групі найменша ступінь централізації управління серцевим ритмом ($48,87 \pm 4,93$), а у третій відповідно найбільша ступінь ($103,21 \pm 15,42$). У проміжній групі показники індексу напруги говорять про більшу централізацію управління серцевим ритмом, ніж у першій.

Визначено, що показники адекватності процесів регуляції ПАПР у спокої були у респондентів третьої групи були найвищими ($75,53 \pm 5,27$). Такі показники ПАПР вказують на зниження активності парасимпатичного і гуморального контурів регуляції [8] роботи серця у другій та третій групах у порівнянні з першою.

Таким чином, визначено, що показники AM_0 , ПАПР, ІН третьої групи є найвищими (відповідно 44 , $25 \pm 1,13$, $75,53 \pm 5,27$, $103,21 \pm 15,42$), що вказує на зниження активності парасимпатич-

ного і гуморального контурів регуляції роботи серця при низькому рівні рухової активності.

Порушення вегетативної регуляції серцево-судинної системи служить ранньою ознакою зриву адаптації організму до навантажень і веде до зниження працездатності [16]. При домінуванні симпатичного відділу регуляції організм працює в умовах внутрішнього стресорного напруження. Обстежуваним другої і третьої груп необхідно підвищити рухову активність та фізичну діяльність. Дані наших досліджень є доповненням до існуючої інформації щодо значення рухової активності.

Література:

1. Анализ вариабельности сердечного ритма при использовании различных электрокардиографических систем: метод. рекомендации. Минск, 2002. 53 с.
2. Вариабельность сердечного ритма: Теоретические аспекты и практическое применение. Під ред. Шлык Н.И., Баевский Р.М. – Ижевск:УдГУ., 2008. 344 с. 3
3. Ермакова Н.В. Здоровье студентов – комплексная социально-медицинская проблема. Здоровье студентов: материалы тезисов междунар. науч.-практ. конф. Москва, 1999. С. 13-14.
4. Земляна К.А., Коц В.П., Коц С. М. Дослідження адаптаційного потенціалу у школярів. Матеріали II Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів «Харківський природничий форум». Харків, 2019. Вип. 2. С.33-36.
5. Кадигроб Д.М., Коц С. М., Коц В. П. Вивчення фізичної активності у сучасній молоді. Сучасні наукові інновації (частина I): матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 30-31 березня 2020 року. – Київ , 2020. – С.5-6 (55 с.)
6. Коц В.П. Коц С.М., Фізіологія людини. Харків, Ч.2, 2014, 182
7. Коц С.М., Коц В.П. Фізіологія людини. Харків, 2015. 377 с.
8. Коц С.М., Коц В.П. Дослідження функціонального стану організму студентів. Біологія та валеологія. Вип.17. 2015. С. 78-85.

9. Коц В.П., Коц С.М. Характеристика варіабельності серцевого ритму у молодих людей з різним рівнем рухової активності. Біологія та валеологія. Вип. 19. 2017. – С.85-93.

10. Коц С.М., Коц В.П. Майорова О.Р. Дослідження показників фізичного розвитку дітей 6-16 років. Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 6–7 березня 2020 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. – Ч. 1. – С.157-160 .(164 с. Київ) 5 -6 березня 2020.

11. Коц С.М., Заскалько О. М. Коц В.П. Дослідження адаптаційних можливостей у сучасних школярів. Сьогодення біологічної науки. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. Суми. 2019. С. 38-41.

12. Коц С.М., Майорова О.Р., Луганська В.О. Дослідження показників фізичного розвитку у дітей шкільного віку та їх адаптаційних можливостей. Сьогодення біологічної науки. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. Суми. 2019. С.44-47.

13. Коц С.М., Коц В.П. Майорова О.Р. Моніторинг адаптаційних можливостей у сучасних дітей. Потенціал сучасної науки. IV Міжнародна наук.практ.конф.11 грудня. Київ. Ч.IV. 2019.С.14-16.

14. Коц С.М., Коц В.П., Крат Є.С. Порівняння фізичної активності у студентів. Актуальні питання природничих наук: теоретичні та прикладні дослідження: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 23 квітня 2021 рік. - м. Київ, Україна: 2021. – С 6-11.

15. Михайлов В.М. Вариабельность ритма сердца: опыт практического применения метода. Иваново, 2002. 290 с.

16. Рябыкина, Г.В. Вариабельность ритма сердца. М.: Оверлей, 2001. 200 с.

17. Субота Н. П. Валеологія Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2005. 156с.

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ НА СКЛАДОВІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Коц Сюзанна Миколаївна,

Коц Віталій Павлович

доценти, к.б.н., доценти кафедри
анатомії та фізіології людини

ім. Я.Р. Синельникова,

Яценко Вікторія Володимирівна

студентка природничого факультету
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди

Харків, Україна

Анотація. Коц С.Н., Коц В.П., Яценко В.В. У роботі представлено міркування про вплив на розвиток компетенцій емоційного інтелекту молоді перебування у просторі соціальних мереж. Вказується на те, що оскільки живе спілкування потребує зусиль, роботи думки, спогадів, справжніх почуттів, активності, воно сприяє формуванню компетенцій емоційного інтелекту. Спілкування у соціальних мережах не сприяє формуванню, у класичному розумінні, даних навичок. Приводяться форми боротьби із негативними емоціями, які руйнівним чином впливають на системи організму, на організм.

Ключові слова. Емоційний інтелект, стресостійкість, емоції

Уже прийнято вважати, що життєвий успіх залежить і від рівня емоційного інтелекту EQ [1,2]. Емоційний інтелект - це здатність усвідомлювати власні почуття, почуття інших людей, мотивувати самого себе та інших, управляти емоціями як наодинці з самим собою, так і стосовно інших. На сьогоднішній день проблема емоційного інтелекту як передумова успішної кар'єри активно розглядається [3-5, 10, 13-15].

Завдяки емоційному інтелекту здійснюється пристосування (адаптація) до факторів навколишнього середовища. Оскільки людина знаходиться під сильним навантаженням і відмічається чимала дія різних подразників соціальних, психологічних та

фізіологічних на нервову систему, психіку людини, то людині необхідно мати високі рівні емоційного інтелекту як передумови досягненні успіху в професійній діяльності.

Згідно з дослідженнями у сфері розвитку емоційного інтелекту, він проявляється в діяльності через 15 компетенції, чотири із яких: 1) емпатія; 2) міжособистісні відносини - здатність встановлювати і підтримувати емоційно взаємовигідні стосунки; 3) реалістичність; 4) щастя.

Наряду із іншими, ці компетенції сприяють свідомому розумінню особистістю виражень своїх емоцій та емоцій інших людей, зберігати психологічну рівновагу та впевнено досягати бажаного результату.

Така складова, як міжособистісні відносини - здатність встановлювати і підтримувати емоційно взаємовигідні стосунки - у сучасному світі вони мають двоякий характер. Мати друзів сьогодні дуже просто – декілька натискувань – і ти вже оточений френдами простору соціальних мереж. Звичайно постає питання – чи можна назвати віртуальні відносини дружбою? Було проведено опитування. Зазвичай вказують, що було цікаво тим, хто заходив вперше в певну мережу знаходити людей, із якими був колись знайомий, давно спілкувався, або не спілкувався: дізнаватися, хто заміж вийшов, ким працює, чого досягнув. Та найчастіше на запрошення зустрітись чи допомогти не виникає інтересу зустрічатись та контактувати ближче. Ближче спілкування з френдами просто не цікавить, достатньо спілкування типу «привіт», «як справи» і цього цілком достатньо. Загалом не стільки «цікаво» було шукати в мережі старих друзів, скільки легко. Адже «добавити у друзі», написати повідомлення у соціальних мережах набагато простіше, ніж узяти телефон і набрати номер.

Справа якраз у тому, що живе спілкування потребує зусиль, роботи думки, спогадів, справжніх почуттів, активності. А в Інтернеті можна просто написати та пасивно чекати відповіді. З відповіді можна дізнатися якусь інформацію, чим живе друг, тобто бути «у контакті». А якщо відповіді не послідувало – ну то нехай. Та й совість ніби спокійна - «я ж написав йому».

Якщо спілкування стосується питань бізнесу: продажу якихось товарів, то тут також все залежить від обхвату рекламними текстами кількості користувачів Інтернету, які входять в умовну нішу можливих клієнтів за певними параметрами. Звичайно робота у такому напрямку не є напроцуд легкою, вона вимагає певних складних навичок роботи в інтернеті, але це навички іншого характеру, і вони не стосуються вміння підтримувати емоційно взаємовигідні стосунки.

Коли людина в соціальній мережі, їй здається, що вона не одинока. Але врешті може так скластися, що виключив гаджет – і нікого поряд. Все ж таки треба розуміти ілюзію соціальних мереж – «ти не один». Коли кількість френдів стає більшою за 60, людина починає відчувати себе стрєбованою та оточеною великою кількістю цікавих людей. Зазвичай 80% френдів у середнього користувача – це малознайомі або взагалі незнайомі йому люди. А активне спілкування з усіма вимагає «повного занурення». Так людина живе і спілкується у віртуальному, а не реальному світі, відходить від реального спілкування втрачає реальних друзів. У житті ж людині стає все складніше будувати зв'язки з іншими людьми. Бо сидючи перед екраном, користувач втрачає навички посмішки, вираження своїх емоцій, бо є смайли і оптичні прилади дещо змінюють нас на екрані. Людина втрачає навичку говорити щирі слова (бо можуть потім засміяти «тролі»), по справжньому співчувати та допомагати, бо можна відправити лайки та зробити пости і відкупитися від совісті. Користувач втрачає відчуття реальності, що є частиною компетенції емоційного інтелекту. Та ще й погіршується здатність до міжособистісних стосунків.

У зв'язку з цим, можна було б очікувати тотального зменшення успішних людей. Та однак світ змінюється і категорії успішності також. Нові навички дають можливість проявити себе у якості блогерів та стрімерів, займатися успішно трейдингом та продажем товарів і послуг, та досягти успіху і визнання у віртуальному світі Інтернету. Однак і їм необхідно вміти зберігати психологічну рівновагу у сучасному світі, підвищуючи свою стресостійкість та зважаючи на профілактику високої тривожності [6-9, 11,12]

Література:

1. Гоулмен Д. Емоциональний інтелект / Д. Гоулмен; [пер. А.П. Исаевой]. – М. : АСТ, 2009 – 478 с.
2. Гоулмен Д. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман, Р. Бояцис, Э. МакКи; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 301 с.
3. Коц С.Н., Коц В.П. Дослідження управління емоціями та самомотивації у студентів-спортсменів. Стратегічне управління розвитком фізичної культури та спорту: збірник доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. - Харків, 17-19 травня 2018 року. ХДАФК. – С.169-173.
4. Коц С.Н., Коц В.П. Особливості психофізіологічної емоційної компоненти та стресостійкість у студентів-спортсменів. Стратегічне управління розвитком фізичної культури та спорту: збірник доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. - Харків, 17-19 травня 2018 року. ХДАФК, 2018. С. 174-178.
5. Коц С.Н., Коц В.П. Особливості комунікативної компетентності та стресостійкість. Педагогіка здоров'я: збірник доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків, 18-19 травня 2018 року. С. 188-191.
6. Коц В.П., Коц С.М. Вплив на психофізіологічні показники дітей з високою тривожністю програми відпочинку ПЗОВ. Тенденції розвитку психології та педагогіки: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. - Київ, 4-5 листопада 2016 року. С. 44-49
7. Коц С.М., Коц В.П. Реалізація вирішення проблеми високої тривожності у дітей та підлітків педагогічним колективом у дитячому оздоровчому позаміському таборі. Психологія та педагогіка сучасності: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. - Львів, 21-22 серпня 2015 року. С. 57-61.
8. Коц В.П., Коц С.М. Навчальний процес і проблема профілактики високої тривожності у студентів. Актуальні питання

педагогіки та психології: наукові дискусії. - Харків, 2015. – С. 51-55.

9. Коц С.М., Коц В.П. Фізіологія вищої нервової діяльності. Навчальний посібник. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. – 204 с.

10. Кондратенко Г., Стрельцова В., Коц С. М.. Психофізіологія управління емоціями та самомотивація. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. Харків, 18-20 квітня 2018 року. - Вип. 1. - С. 9-11.

11. Мирзак А, Іщенко Д, Коц В.П. До вивчення питання про стресостійкість. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. - Харків, 18-20 квітня 2018 року.- Вип. 1. - С. 13-15.

12. Пономаренко О.С., Коц С.М., Коц В.П. Вивчення стресостійкості у сучасних умовах та способи її підвищення. Актуальні проблеми сучасної науки, XLII Міжнародна науково-практична конференція. – м. Вінниця, 6 квітня 2020 року. – Ч.7. - С. 53-56. (с. 80).

13. Садрицька А., Данилова П., Коц В. П. Емоційна обізнаність та дослідження сприйняття. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. Харків, 18-20 квітня 2018 року.- Вип. 1. - С.16-17.

14. Сисоєва Е., Борисенко А., Коц С.М. Психофізіологія розпізнання емоцій. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. Харків, 18-20 квітня 2018 року.- Вип. 1. С. 17-20.

15. Стадник Н., Зайцева О., Коц В.П.. Дослідження емпатії як психофізіологічного компоненту. Харківський природничий форум: матеріали I Міжнародної практичної конференції студентів, магістрантів. Харків, 18-20 квітня 2018 року.- Вип. 1. - С. 21-23.

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL HOTEL
AND RESTAURANT BUSINESS: AN ANALYSIS OF THE
CONDITIONS FOR DIGITAL TRANSFORMATION OF
BUSINESS PROCESSES

Kraynyuk L.M.

Candidate of Sciences (Engineering,) Professor;

Polchaninova I.L.

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor

Shapovalov D.O.

Graduate student

Department of Tourism and Hospitality

O.M. Beketov National University

of Urban Economy in Kharkiv,

Ukraine

Abstract. *The article presents the results of a comprehensive study of the main directions of innovative development of enterprises of the hotel and restaurant industry in the Kharkiv region in the digital economy, assessed the readiness of the regional hotel and restaurant business for further digital transformation.*

Keywords: *Innovative development, digital transformation, regional hotel and restaurant business*

Along with the development of industries involved in the construction of information infrastructure, production of IC products and provision of IT services, no less important for the formation of the digital economy is the introduction of digital technologies in the hotel and restaurant industry in the region, the transformation of business processes of enterprises of the hotel and restaurant sector based on the use of ICT, algorithms of management decisions, remote access to products and services [1]. In the conditions of limited data the degree of penetration of ICT in business processes is determined on the basis of measurements of distribution of network technologies, the directions of their use [2].

In recent years, with the development of wireless communication technologies, improvement of mobile devices, the driver of the spread

of broadband Internet is increasingly becoming mobile access [3]. The increase in the share of its users among hotel and restaurant enterprises in the Kharkiv region in 2019 is almost twice as high as for fixed Internet: 2.4 and 1.3 percentage points respectively. At the same time, the level of mobile Internet penetration in the hotel and restaurant business is still significantly lower - 47.4% versus 78.3% for fixed Internet [4].

The digital practices of hotel and restaurant business in Kharkiv region include the use of Internet for financial transactions (in 2/3 of organizations), staff training (about 40%), video conferencing (38.1%) and access to electronic databases (29.1%).

Two thirds of organizations (62.2%) use network technologies for digital interaction with external information systems: sending/receiving electronic payment documents, tax returns, orders and other messages in formats that enable their automated processing.

The development of e-commerce not only expands consumer choice and helps to reduce costs for the hospitality industry, but also stimulates innovation in the distribution of products and services. In 2019, almost two-thirds of the hospitality industry received information about required products (services) and their suppliers from the web, 45% provided information about their product needs, 43% made online payments for products (services) and 30.9% received e-products. Overall, 67.9% of hospitality businesses used the internet to interact with suppliers and 55.4% used the internet to interact with consumers.

One of the benefits of digitalisation is the ability to move to a higher level of business integration, including in terms of organising information flows within companies. In 2019, one in five hospitality companies in the Kharkiv region used tools such as ERP-, CRM- and SCM-systems. This is 1.4 percentage points higher than in 2018 [5].

ERP systems that accumulate and process information related to planning, sales, procurement, marketing, finance and other business functions are the most in-demand [6]. The annual increase in users of these applications among the Kharkiv region's hospitality industry

has been 2 percentage points over the past three years; in 2019, their share reached 19.2% [41].

Positive dynamics is observed in the use of more narrowly focused applications (CRM and SCM) that automate operational management of relationships with partners and suppliers. The share of their users in 2019 is 13 and 7.1% respectively (versus 12.4 and 6.6% in 2018).

An indicator of the readiness of the regional hotel and restaurant business for digital transformation is also the level of spread of cloud services – an effective tool for increasing capacity, improving the efficiency of computing resources, optimising information infrastructure and business processes [7]. In 2019, 22.6% of business sector organisations used these services, up 2.1 percentage points from 2018.

In 2019 72.1% of enterprises in the Kharkiv region's hotel and restaurant sector used the cloud-based email hosting service, making it the most popular among cloud-based services. Every second enterprise has used cloud services for accessing software provided by the provider, the same number of enterprises has used cloud services for hosting databases and storing files.

The above data shows that today ICT have found application in almost all areas of interest of regional hotel and restaurant business – financial, personnel, interaction with partners, clients, work with internal information resources. The level of demand for IT in the accommodation industry and in the food and beverage industry differs significantly. In terms of key indicators of the use of the Internet and software, these differences reach 1.7-15.8 times.

The highest sectoral differentiation is observed for the indicators that can be attributed to the characteristics of active use of information and communication technologies in the regional hotel and restaurant business. Thus, the gap in the demand for ERP-systems reaches almost 16 times: in hotels and similar accommodation facilities – 45.9%, in other accommodation facilities – 33.6%, in the restaurant sector – 26-27%, in organisations dealing with supply of ready-made meals – less than 3%.

The sectoral shares of hotel and restaurant enterprises using the net for staff training, staff recruitment, video conferences, access to electronic databases, electronic libraries differ substantially (by 4-7 times). The most advanced are hotels and similar temporary accommodation facilities, campsites and other temporary accommodation facilities, restaurants, enterprises providing mobile catering services, the last place being occupied by organisations supplying ready-made meals.

The given data shows that the innovative development of enterprises of hotel and restaurant sector in Kharkiv region on the basis of its digitalization has a solid foundation:

1. Internet access infrastructure development: in 2019 alone, the number of fixed and mobile broadband subscribers among hotel and restaurant enterprises increased by 13% and 12% respectively;

2. Internet traffic by 23% and 84%; 1.8 times the number of fixed Internet users among hotel and restaurant enterprises with connection speeds of 100 Mbps and above;

3. Strengthening of digital infrastructure of regional hotel & restaurant business (81.6% of organisations of the business sector use broadband internet, 22.6% use cloud services), demand for network technologies in interaction with partners (67.9% use network in work with suppliers, 55.4% – with consumers).

However, there remain some limitations in the readiness of the regional hotel and restaurant business for digital development and the transition from solving the problem of creating an infrastructure, technological base directly to the digital transformation:

1. In terms of the use of high-speed broadband Internet, more sophisticated digital technologies, online accessibility in the network, the regional hotel and restaurant business lags far behind, for example, the EU countries;

2. High cross-sector differences in the demand for information and communication technologies persist: rates of high-speed internet penetration and e-commerce in such important for the components of the industry as the activities of other accommodation facilities, delivery of ready-made meals and beverage service are far below the respective

values demonstrated by the leaders (hotels and similar accommodation facilities, restaurant activities, etc.);

3. Enterprises of the hotel and restaurant sector in the Kharkiv region with a workforce of 50 or fewer people are significantly behind the medium and large businesses in terms of digitisation.

References:

1. Molina R., Ochoa M., Alcaraz J. Tourism Innovation: Theoretical and Empirical Review. *Springer Proceedings in Business and Economics*, in: Strategic Innovative Marketing. 2017. URL: DOI:10.1007/978-3-319-33865-1_17.

2. Meier D. C. Digital Insights Powering Hotel Innovation. 2021. URL: hospitalitytech.com/digital-insights-powering-hotel-innovation.

3. Ráthonyi G., K. Ráthonyi-Odor. Innovatív mobiltechnológiai megoldások a turizmusban. *Acta Carolus Robertus*. 2017. 7 (2). Pp. 161-180. URL: DOI:10.22004/ag.econ.265786.

4. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах у 2018 – 2019 роках: статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/viktp2018-2019_u.xls.

5. Крайнюк Л. М., Полчанінова І. Л., Покогодна М. М., Влащенко Н. М. Digital-інновації в секторі туризму та гостинності Харківського регіону. *Бізнес Інформ*. 2020. № 7. С. 100-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2020_7_14.

6. Vitezić V., Car T., Šimunić M. Managing Innovative Technology in the Hotel Industry -- Response to Growing Consumer Preferences. *Tourism in Southern and Eastern Europe*. 2015. 3. 467-478.

7. Мачуга Р. Сучасний стан використання хмарних обчислень на підприємствах в Україні, Польщі і інших країнах європейського союзу. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2018. Вип. 2. С. 37-49. URL: <https://doi.org/10.33108/sep20-18.02.037>.

УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Литвин В. А.,

*доктор філософії, викладач кафедри
педагогіки, психології, початкової освіти
та освітнього менеджменту
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Анотація: *схарактеризовано специфіку управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників у системі післядипломної освіти; визначено, що саме професійний розвиток НПП є чинником, що здатний створювати стабільний запас висококваліфікованих працівників й надавати змогу оперативно реагувати на швидкоплинні зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві; доведено, що результат управління професійним розвитком НПП – вимірюється здобутими загальними, професійними та фаховими компетентностями, набутими під час підвищення кваліфікації, підтверджується отриманням сертифікатів, посвідчень, дипломів, успішним захистом дисертаційної роботи тощо.*

Ключові слова: *управління, професійний розвиток, науково-педагогічні працівники, післядипломна освіта, підвищення кваліфікації.*

Вимоги сьогодення ґрунтуються на зростанні потреби у висококваліфікованих працівниках, тому важливе значення має розвиток кадрового потенціалу суспільства та держави. Важливе значення у цьому процесі має підвищення ролі управління професійним розвитком науково- педагогічних працівників, який покликаний професійно забезпечувати здійснення її реформування. Вважаємо, що саме високопрофесійна освіта – важлива умова реалізації напрямів кадрової політики, функцій та завдань української держави.

Сьогодні стає очевидним, що управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників неможливе без їхнього індивідуального вкладу у цей процес. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників значною мірою залежить від їх майстерності [9, с. 229].

Схарактеризуємо зміст поняття «науково-педагогічний працівник» (НПП).

У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що науково-педагогічний працівник це: «особа, яка за основним місцем роботи у закладі вищої освіти провадить навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність» [6].

У монографії «Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології» колектив авторів (Є. Чернишова, Н. Гузій, В. Ляхощкий та ін.), обґрунтовують такі визначення НПП як: 1) професіонал, який безпосередньо бере участь у підвищенні рівня професійних знань через результат власної науково-педагогічної діяльності в напрямі його практичного використання (продуктів, процесів, методів, систем, проєктів, науково-педагогічних джерел); 2) суб'єкт постдипломних кваліфікацій, який професійно поєднує педагогічну та дослідницьку (або науково-технічну) діяльність; 3) освітянин, який одночасно виконує академічне дослідження; 4) освітянин, який одночасно виконує науково-технічне дослідження; 5) дослідник, який одночасно здійснює педагогічну діяльність; 6) НПП, який по-іншому поєднує освітню й дослідницьку діяльність [5, с. 231]

Підсумовуючи, під науково-педагогічним працівником закладу вищої освіти будемо розуміти фізичну особу, яка: має освітній ступінь магістра, прагне здобути ступінь «доктор філософії» і «доктор наук», учене звання «старший дослідник», «доцент» і «професор», уміло поєднує наукову, педагогічну, методичну й організаційну діяльність за основним місцем роботи (академія/інститут, університет), критично й аналітично мислить, генерує цікаві й оригінальні ідеї; займається високоякісними

прикладними, фундаментальними науковими дослідженнями; викладає дисципліну на високому рівні; здатна взяти на себе ініціативу і відповідальність, співпрацювати з іншими суб'єктами освітнього процес тощо.

Вважаємо, що саме професійний розвиток НПП є чинником, що здатний створювати стабільний запас висококваліфікованих працівників й надавати змогу оперативно реагувати на швидкоплинні зміни, які відбуваються у суспільстві.

Професіоналізм (із лат. profession – професія, profiteer) трактують по-різному: «певний рівень успішності виконання професійної діяльності» [4, с. 300]; «сформована в процесі навчальної та практичної діяльності готовність до компетентного виконання функціональних обов'язків, що оплачуються; рівень майстерності у професійній діяльності, що відповідає рівню складності роботи» [3, с. 742]; «якісна характеристика суб'єкта діяльності, яка відображає високу професійну кваліфікацію і компетентність, різноманітність ефективних професійних навичок й умінь, що дає можливість здійснювати діяльність із високою продуктивністю, є джерелом потенціального розвитку держави й суспільства» [2].

Отже, успіх національної держави залежить від професіоналізму науково-педагогічних працівників, тому сьогодні одним із найважливіших завдань державного розквіту є управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників у системі післядипломної освіти.

Система післядипломної освіти науково-педагогічних працівників, передбачає «набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду» [7].

О. Самойленко наголошує: «Основні зусилля закладів післядипломної освіти традиційно сконцентровано на таких головних напрямках: підвищення фахової майстерності науково-педагогічних працівників; розширення інтелектуальної обізнаності учасників освітнього процесу; оновлення раніше отриманих знань психолого-педагогічного циклу; вивчення й упровадження

нових технологій і методик організації педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу; проведення науково-педагогічних досліджень, узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду; реалізація при підвищенні кваліфікації проєктивної, особистісно орієнтованої педагогіки, у якій слухач є головним пріоритетом і цінністю; підготовка методичних рекомендацій щодо впровадження інноваційних технологій для педагогічних працівників різних категорій» [8, с. 12].

Законом України «Про вищу освіту» передбачені певні зобов'язання науково-педагогічних працівників, а саме: постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність [6]. Професіоналізм можна розглядати як високий рівень ефективності здійснення професійних обов'язків, що спонукає НПП до самовдосконалення.

У статті 60 ЗУ «Про вищу освіту» зазначено, що «педагогічні і науково-педагогічні працівники підвищують кваліфікацію та проходять стажування в Україні і за кордоном (не рідше одного разу на п'ять років із збереженням середньої заробітної плати). Результати підвищення кваліфікації та проходження стажування враховуються під час: проведення атестації педагогічних працівників; обрання на посаду за конкурсом чи укладення трудового договору з науково-педагогічними працівниками. Посади педагогічних і науково-педагогічних працівників, які підвищують кваліфікацію або проходять стажування з відривом від виробництва, на цей період можуть заміщуватися іншими особами без проведення конкурсу на умовах строкового трудового договору(контракту)»[6]

Поділяємо думку О. Бабакіної та вважаємо, що «підвищення кваліфікації науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти» – це процес досягнення професійної досконалості НПП, що надає можливість розширювати і поглиблювати здобуті раніше професійні компетентності, підвищувати рівень професіоналізму із урахуванням вимог сучасності та потенційних освітніх потреб НПП. Підвищення дослідженої категорії працівників є найважливішим елементом кадрової політики уряду загалом і ЗВО зокрема, що мають регуляторний характер впливу на висо-

кий професіоналізм НПП при виконанні наукових, педагогічних, методичних й організаційних функцій та покладених на них завдань [1, с. 117].

Результат підвищення кваліфікації НПП – вимірюється здобутими загальними, професійними та фаховими компетентностями, набутих під час ПК, підтверджується отриманням сертифікатів, посвідчень, дипломів, успішним захистом дисертаційної роботи тощо.

На вітчизняному законодавчому рівні післядипломна освіта включає такі підсистеми: спеціалізацію (профільна спеціалізована підготовка з метою набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності); перепідготовку (професійна спеціалізована підготовка з метою оволодіння особою іншою (іншими) професією (професіями)); ПК; стажування (набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності) [7]. Отже, центральною складовою підсистеми післядипломної освіти є система підвищення кваліфікації НПП.

Вважаємо, що ефективне управління професійним розвитком НПП у системі післядипломної освіти здійснює основний внесок в успішне досягнення стратегічних цілей закладу вищої освіти. Інвестування в їх розвиток сьогодні є вигідним для всіх зацікавлених осіб даного процесу, тому що воно стає джерелом їх конкурентоспроможності. Вважаємо, що результативність процесу управління професійним розвитком НПП властива лише тим навчальним закладам, у яких науково-педагогічні працівники відчують підтримку як з боку керівництва, так і з боку колег, а ефективне управління цим процесом приводить до підвищення результативності у роботі НПП та позитивно впливає на якість освітніх послуг.

Література:

1. Бабакіна О. О. Розвиток системи підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України останньої чверті ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01, 13.00.06. Старобільськ, 2021. 715 с.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинський оберіг, 2011. 552 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Педагогіка вищої школи : словник-довідник / упор. О. О. Фунтікова. Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2007. 404 с.
5. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології : наук. посіб. / авт. кол. : Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький та ін. ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової ; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. 318 с.
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.10.2021).
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed2017-0905#Text> (дата звернення: 15.09.2021).
8. Самойленко О. О. Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації керівників професійно-технічних навчальних закладів на основі технологій дистанційного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 253 с.
9. Теорія та практика управління професійним розвитком науковопедагогічних та педагогічних працівників в умовах трансформаційних змін в освіті : кол. моногр. / Є. Р. Чернишова, Л. М. Колосова, Н. В. Любченко, М. Е. Морозова ; за наук. ред. Є. Р. Чернишової. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 296 с.

ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ РОЗПОДІЛ СИЛЬНИХ ТА
НАДЗВИЧАЙНИХ СНІГОПАДІВ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ
ОБЛАСТІ

Мельничук В. П.,
старший викладач

Озимко Р. Р.,
викладач

ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»
м. Ужгород, Україна

Анотація: Досліджено особливості просторово-часового розподілу сильних та надзвичайних снігопадів на території Закарпатської області за типовий кліматологічний період часу – з 1 січня 1990 року по 31 грудня 2019 року.

Ключові слова: стихійні метеорологічні явища, сильні снігопади.

Територія Закарпатської області характеризується, в загальному, сприятливими кліматичними умовами. Однак особливості фізико-географічного положення та циркуляційних процесів зумовлюють, порівняно з Україною в цілому, часту повторюваність різних стихійних метеорологічних явищ (СМЯ) серед яких переважають сильні та надзвичайні опади. Не останнє місце в цьому рейтингу займають і сильні та надзвичайні снігопади. Саме тому актуальність дослідження полягає в детальному вивченні всіх аспектів снігопадів, які досягають критеріїв СМЯ на території Закарпатської області для подальшого використання інформації про них у господарській діяльності людини та інших прикладних наукових дослідженнях.

Згідно нормативних вимог до сильних снігопадів належать такі стихійні метеорологічні явища при яких випадає кількість опадів 20-29 мм за ≤ 12 год, а до надзвичайних – ≥ 30 мм за ≤ 12 год, що відповідно є критеріями СМЯ II та СМЯ III.

Протягом 1990-2019 рр. на території Закарпатської області було зафіксовано 447 одиничних випадків сильних та 132

одиночні випадки надзвичайних снігопадів. Середня річна повторюваність сильних снігопадів досить значна і становить 15 одиничних та 7 систематизованих випадків, а надзвичайних – 4 одиничні та 2 систематизовані випадки за досліджуваний період.

Кількість одиничних та систематизованих випадків з року в рік суттєво змінюється і може сягати 37-48 одиничних випадків, як наприклад між 1998-1999 рр. та 2016-2017 рр. Найбільше сильних та надзвичайних снігопадів було зафіксовано у 1999 та 2017 роках – по 54 одиничні випадки, а найменше – у 1991 (4 одиничні випадки) та 1997 (2 одиничні випадки) роках. В першому десятиріччі (1990-1999 рр.) було зафіксовано 159 одиничних випадків сильних і надзвичайних снігопадів, а в другому (2000-2009 рр.) – 214, третьому (2010-2019 рр.) – 206. Спостерігається тенденція до збільшення кількості сильних та надзвичайних снігопадів впродовж досліджуваного періоду, а отже збільшується їх повторюваність та частота випадання. Частішання одиничних випадків снігопадів критеріїв СМЯ II та СМЯ III свідчить про збільшення площ їх випадання, так як в загальному, кількість випадків не змінилася. Аналіз багаторічних коливань повторюваності одиничних випадків сильних та надзвичайних снігопадів (рис. 1) показав, починаючи з 1999 року, наявність 6-річних ритмів, під час яких спостерігалися пікові значення повторюваності. Звичайно, кількісно максимуми не співпадали, але характер амплітуди був подібний.

Рис. 1. Повторюваність всіх сильних та надзвичайних снігопадів

На території Закарпатської області сильні та надзвичайні снігопади фіксуються з вересня по травень. Найбільше їх буває звичайно взимку: грудень – 121 (20,9%), січень – 95 (16,5%) та лютий – 123 (21,1%) одиничні випадки. Велика кількість снігопадів фіксувалась у березні – 100 (17,3%) одиничних випадків. Сильні снігопади спостерігались навіть у травні – 6 (1,0%) та вересні – 7 одиничних випадків (1,2%). Всього за теплий період року (квітень-жовтень) їх було 14,5% від загальної кількості одиничних випадків. За досліджуваний період найбільш ранній сильний снігопад був зафіксований 23 вересня 2004 року на сніголавинній станції Пожежевська (за 12 год. випало 20,4 мм снігу), а найбільш пізній – 27-28 травня 1991 року теж на Пожежевській (за 12 год. випало 20,1 мм снігу). Найбільш ранній сильний мокрий снігопад зафіксований 4-5 вересня 1995 року на сніголавинній станції Пожежевська (21,3 мм мокрого снігу за 12 год.).

Розрахована середньомісячна повторюваність сильних та надзвичайних снігопадів наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Середньомісячна повторюваність одиничних випадків сильних та надзвичайних снігопадів і мокрих снігопадів

Одиничні випадки	Місяці											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	3	4	3	1	0,2	-	-	-	0,2	1	2	4

Такий розподіл свідчить про найвищу ймовірність сильних та надзвичайних снігопадів у грудні та лютому (4 одиничні випадки), дещо нижчу в січні та березні (3 одиничні випадки), невисоку в квітні, жовтні та листопаді (від 1 до 2 одиничних випадків) і найнижчу у травні та вересні (менше 1 одиничного випадку).

Розрахунки показали, що за всі одиничні випадки в середньому випало 26,6 мм снігу або мокрого снігу. Тривалість випадання снігопадів також є однією з важливих характеристик. Від цього залежить процес снігонакопичення та формування висоти снігового покриву. При інтенсивних снігопадах у горах Закарпатської області, за добу, може відбутися приріст снігового

покриву висотою >40 см, що різко збільшує ризик сходження снігових лавин.

Просторовий розподіл снігопадів критеріїв СМЯ II та СМЯ III має прикладне значення для інженерного проектування будівель і споруд та інших потреб різних галузей національної економіки. Для цього територію Закарпатської області картографовано за різними показниками розподілу сильних та надзвичайних снігопадів. На рис. 2 показано загальну картину розподілу повторюваності за досліджуваний період.

Чітко виділяються дві зони максимумів повторюваності: територія гірського хребта Чорногора (сніголавинна станція Пожежевська – 122 одиничні випадки) та гірського хребта Полонина Боржава (сніголавинна станція Плай – 62 одиничні випадки). Ще дві, менш виражені зони, значної повторюваності: верхня частина басейну р. Тересви (Усть-Чорна – 34 і Руська Мокра – 26 одиничних випадків) та межиріччя річок Тиси і Ріки (Хуст – 31 одиничний випадок). Найменша повторюваність спостерігається на Закарпатській низовині, (Ужгород – 3, Берегово – 2 та Чоп – 4 одиничні випадки). Іншими зонами мінімумів повторюваності є верхів'я річки Уж (Жорнава – 1 одиничний випадок) та гирла річок Косівської і Шопурки (Великий Бичків – 2 одиничні випадки). На решті території показники повторюваності, в середньому, змінюються від 10 до 20 одиничних випадків за 30 років.

Сезонна повторюваність сильних та надзвичайних снігопадів показує, що їх основна кількість випадає взимку – 339 одиничних випадків. Чітко виділяються три зони найбільшої повторюваності, основна з яких – гірський хребет Чорногора – 46 одиничних випадків за 30 років. Наступною зоною максимальної повторюваності є гірський масив Полонина Боржава – 25 одиничних випадків. Третя зона приурочена до західної частини Верхньотисенської улоговини – 24 одиничні випадки. Загалом, взимку, зона найбільшої повторюваності снігопадів критеріїв СМЯ простягається від верхніх частин басейнів річок Боржави та Латориці на південь до нижньої течії р. Ріки, а далі на схід до верхів'я р. Тересви та високогір'я Чорногори.

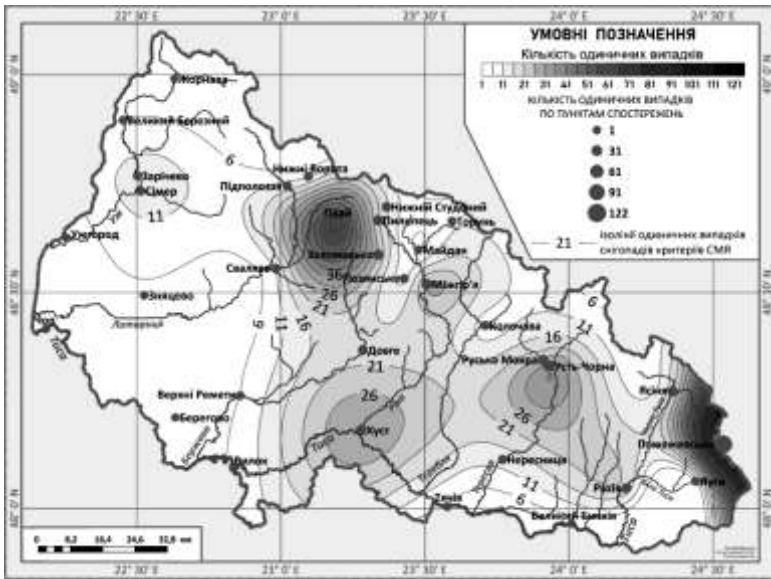

Рис. 2. Повторюваність одиничних випадків сильних та надзвичайних снігопадів на Закарпатті за 1990-2019 рр.

Навесні та восени площі поширення сильних та надзвичайних снігопадів різко скорочуються. При цьому зберігаються дві основні зони максимальної повторюваності: гірський хребет Чорногора (37-39 одиничних випадків) та Полонина Боржава (18-19 одиничних випадків за тридцятиріччя).

Сильні та надзвичайні снігопади є головними причинами формування суттєвого приросту снігового покриву. У поєднанні з орографічними особливостями території це сприяє сходженню снігових лавин. Зважаючи на ці чинники територія Закарпатської області відноситься до зон з високим рівнем сніголавинної небезпеки (рис. 3).

Зони найбільшої повторюваності одиничних випадків та максимальної кількості опадів під час снігопадів співпадають з районами лавинної небезпеки. Зважаючи на тенденцію щодо збільшення повторюваності сильних та надзвичайних снігопадів, можна сказати, що зростатиме і ризик сходження снігових лавин на території Закарпатської області.

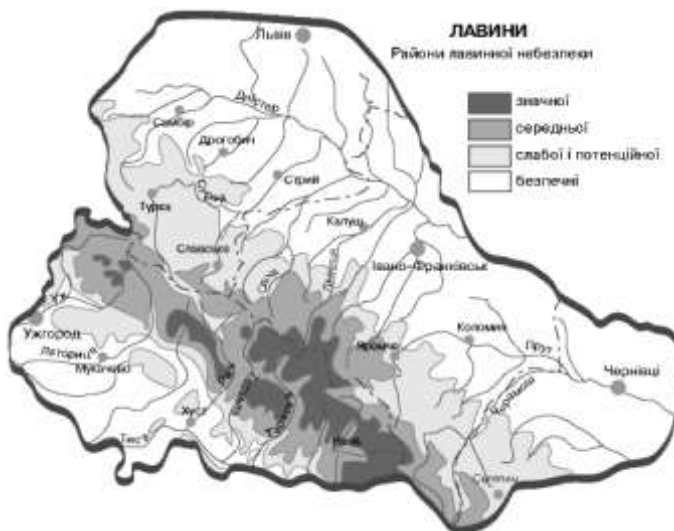

Рис. 3. Схема лавинної небезпеки Українських Карпат. (<https://gkpress.if.ua/>)

Висновки. Результати аналізу просторово-часового розподілу сильних та надзвичайних снігопадів на території Закарпатської області на основі самостійно створеної бази даних за 1990-2019 рр. показали, що через вплив на процес опадоутворення особливостей рельєфу та циркуляції атмосфери, найбільш складна ситуація небезпечного посилення снігових опадів частіше відмічається у високогірній та східній частині області.

Чітко виділені три зони максимумів стихійних снігопадів: гірський хребет Полонина Боржава, верхів'я річки Тересви та гірський хребет Чорногора.

Території поширення снігових лавин співпадають із зонами найбільшої інтенсивності та повторюваності сильних і надзвичайних снігопадів, що сприяє розвитку цих несприятливих природних процесів у Закарпатській області.

Література:

1. Мельничук В.П., Озимко Р.Р. Аналіз основних метеорологічних показників 2019 року міста Ужгород // Тези доповідей The 1st International scientific and practical conference «Problems and

Innovations in Science» Part 1 (May 4-5, 2020) Nika Publishing, London, Great Britain. 2020. V. 1. P. 265-271.

2. Озимко Р.Р., Семергей-Чумаченко А.Б. Стихійні метеорологічні явища над Закарпаттям // Матеріали наукової конференції молодих вчених ОДЕКУ. 2019. С. 256-257.

3. Озимко Р.Р., Семергей-Чумаченко А.Б. Просторово-часовий розподіл сильних та стихійних опадів над Закарпаттям // Матеріали XIX наукової конференції молодих вчених ОДЕКУ, 25-29 травня. Одеса: ОДЕКУ, 2020. С. 296-297 URL: <http://odeku.edu.ua/wp-content/uploads/Materiali-XIX-konferentsiyi-molodih-vchenih-25-29-travnya-2020.pdf>.

УДК 330:336.1:339.9

Економічні науки

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Мисник К. П.

*заслужений юрист України, аспірантка
Інституту економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна*

Анотація: Досліджено особливості й відмінності розвитку системи економічних злочинів у сфері господарської діяльності польських компаній.

Ключові слова: економічні злочини, шахрайство, форензик, експертне опитування, ефективність, механізми попередження економічних злочинів.

У сучасних умовах господарювання шахрайство й економічні злочини стають реальною загрозою для здійснення господарської діяльності в компаніях різних країн світу [1-6]. Це підтверджують й аналітичні матеріали міжнародних дослідницьких і консалтингових центрів і компаній.

Як показує дослідження PwC, результати якого викладено у звіті «Глобальне дослідження економічної злочинності 2020»

[7], збитки від корупції, шахрайства та економічних злочинів щороку зростають. Кожна третя польська компанія зазначає збитків понад 4 млн злотих.

При цьому що явище корупції та хабарництва на польських підприємствах набагато частіше, ніж у міжнародних компаніях світу. Під час опитування, проведеного консалтинговою компанією PwC у 2020 р. і у якому взяли участь 5018 респондентів (у тому числі 76 з Польщі) 54% польських компаній, які зазнали шахрайства, визнали, що на них вплинула корупція. У дослідженні 2018 року це було лише 17%. Це також набагато більше порівняно з компаніями з усього світу (30%).

Друга категорія злочинів – це шахрайство у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, з яким стикаються 49% польських компаній. За твердженням респондентів, найпоширенішим економічним злочином у світі є шахрайство, яке вчинене клієнтами. Загалом, економічні злочини торкнулися 46% підприємців у Польщі порівняно з 50%, заявленими в опитуванні в 2018 р.

Що стосується шахрайства, то прямі фінансові втрати – це лише початок. Занадто часто вони супроводжуються іншими збитками, які менш піддаються кількісній оцінці, але потенційно набагато більш шкідливі – від шкоди, що впливає на бренд, до втрати ринкових позицій і руйнування організаційної культури компаній.

Останнім часом спостерігається підвищення обізнаності польських підприємців у сфері ризиків, пов'язаних з корупцією, а отже, і збільшення рівня виявлення цього явища. Зміни та пропозиції щодо законодавчих змін, які стосуються, насамперед, відповідальності колективних організацій і захисту викривачів, мають велике значення.

У Польщі доцільним є популяризація важливості викривачів у розкритті економічних злочинів у компаніях. Під час опитування компанії заявляють, що з їх допомогою вони виявляють зловживання набагато рідше. Експерти стурбовані значним падінням кількості шахрайських дій, про які повідомляють викривачі – з 45% у 2018 р. до 6% у 2020 р. (проти 16% у всьому

світі). Польські компанії також не вказали, що шахрайство було виявлено за допомогою систем управління ризиками або розширеного аналізу даних.

Варто відзначити, що не всі компанії повністю готові виконати нормативні вимоги. 72% опитаних підприємців не впроваджують антикорупційні програми. І більше того, майже половина не має офіційних процедур і не здійснює офіційного процесу оцінювання ризиків з цього приводу. Лише 6% польських компаній визнали, що у них є спеціалізований експерт з питань відповідності, а реалізацію програм боротьби з шахрайством віднесено до пріоритетних видатків у бюджеті.

Лише 29% польських компаній визнали, що досвід зловживань їх зміцнив. У той же час, близько 45% компаній у світі кажуть, що у результаті зловживань вони опинилися у кращому стані як організація. Подібним чином польські компанії стикалися з кризовими ситуаціями, такими як зловживання, гірше, ніж компанії у світі. Близько 70% польських компаній, які зазнали шахрайства, висловили сумніви щодо того, чи вжиті ними дії були доцільними як на стратегічному рівні (у контексті дотримання цінностей компанії), так і на операційному (тобто спілкування, використання інформації або адекватно швидкі відповіді).

У результаті опитування встановлено, що 63% (порівняно з 55% у 2018 р.) зловживань було скоєно за участю співробітників компанії. Більше того, 60% внутрішніх зловживань стали результатом дій вищого керівництва, топменеджерів і менеджерів середньої ланки.

Отже, виходячи з вищевикладеного можна зазначити про необхідність розроблення комплексу спеціальних заходів задля виявлення фактів шахрайства всередині компанії, а також економічних злочинів з боку контрагентів та різних груп стейкхолдерів. Керівництву компаній Польщі поряд зі стандартними методами аудиту доцільно застосовувати форензик як дієвого методу економічних розслідувань у сфері господарської діяльності.

У подальших дослідженнях планується виконати аналіз й узагальнення європейського досвіду реалізації механізму форензіку і розробити пропозиції щодо можливості його застосування в діяльності вітчизняних підприємств.

Література:

1. Мисник К. П. Інституційні умови розвитку системи економічних розслідувань на підприємствах. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2(39). С. 158-165. [https://doi.org/10.37-405/1729-7206.2020.2\(39\).158-165](https://doi.org/10.37-405/1729-7206.2020.2(39).158-165).

2. Мисник К. П. Глобальні тенденції економічних злочинів у сфері господарської діяльності. *Topical issues of science and practice: The VII International scientific and practical conference* (Great Britain, London, November 02-06, 2020). London: International Science Group, 2020. P. 121-124. <https://doi.org/10.462-99/ISG.2020.II.VII>.

3. Мисник К. П. Сутність і особливості форензіку. *Modern problems in science: The VIII International scientific and practical conference* (Czech Republic, Prague, November 09-12, 2020). Prague: International Science Group, 2020. P. 96-100. <https://doi.org/10.46299/ISG.2020.II.VIII>.

4. Мысник Е. П. Эмпирическое исследование экономических преступлений в компаниях Германии. *Actual trends of modern scientific research: The 5th International scientific and practical conference* (Germany, Munich, November 8-10, 2020). Munich: MDPC Publishing, 2020. P. 509-515.

5. Мысник Е. П. Экономические преступления в компаниях стран Ближнего Востока. *Science and practice of today: The IX th International scientific and practical conference* (Turkey, Ankara, November 16-19, 2020). Ankara: International Science Group, 2020. P. 139-143. <https://doi.org/10.46299/ISG.2020.II.IX>.

6. Мысник Е. П. Экономические преступления в компаниях Франции. *Advancing in research and education: The XII th International scientific and practical conference* (France, La Rochelle, December 07-10, 2020). La Rochelle: International Science Group, 2020. P. 106-108. <https://doi.org/10.46299/ISG.2020.II.XII>.

7. PwC (2020). Wysoka skala przestępstw gospodarczych w polskich firmach. URL: <https://www.pwc.pl/pl/media/2020/2020-03-05-badanie-przestepczosci-gospodarczej-2020.html>.

УДК 337

Педагогічні науки

ЖИТТЄВА КРИЗА ОСОБИСТОСТІ У ПІДЛІТКІВ: ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Мірошніченко Л.В.,

к. філол. н., доцент,

Гіль В. Р., Сало Є. О.,

студентки юридичного фікультету

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Розвиток особистості – надзвичайно складний процес, який завжди знаходиться в центрі уваги. Зміни в організмі та психіці людини відбуваються протягом всього життя, проте особливо інтенсивними вони є у підлітковому віці. Саме тому дослідження особливостей формування та розвитку особистості підлітка є надзвичайно актуальним. Особливий інтерес викликають причини та прояви життєвих криз особистості у підлітків, адже саме ця вікова група є особливо вразливою в умовах високого темпу та масштабності соціально-політичних та економічних змін, негативних тенденцій розвитку суспільства, загальної соціальної нестабільності.

Поняття, концепції та прояви життєвих криз є предметом широкого кола наукових досліджень. Зокрема цьому питанню приділяли свою увагу ряд науковців: О.Ф. Бондаренко, Є.О. Варбан, Н.Ю. Воляннюк, О.О. Зайва та інші. Проте причини виникнення життєвих криз саме у підлітків як окремої вікової групи досі вивчені недостатньо, що зумовлює актуальність теми дослідження.

«Розвиток особистості підлітка обумовлюється внутрішніми та зовнішніми умовами» [1]. До внутрішніх умов відносяться

фізіологічні і психологічні властивості організму. Зовнішні умови – це оточення людини, середовище в якому вона живе та розвивається. У процесі взаємодії з зовнішнім середовищем міняється і внутрішня сутність особи.

Підлітковий період – це період переходу від дитинства до дорослості, усвідомлення себе як дорослої особи, появи прагнення бути і вважатись дорослим, переорієнтації з цінностей, характерних для дітей, на цінності світу дорослих.

Структурним центром особистості підлітка стає відчуття дорослості. Це відчуття визначає зміст та спрямованість активності підлітка, його нові бажання та прагнення, афективні реакції. Зазначені зміни в структурі особистості зумовлюють особливу чутливість підлітка до засвоєння цінностей, норм, способів поведінки, що притаманні світу дорослих. Відбувається переорієнтація з цінностей і норм дитячого світу на нові, дорослі, вироблення особистісних утворень, які відіграють особливу і вирішальну роль у процесі оволодіння дитиною соціальною ситуацією дорослого.

Прагнення бути дорослим, обумовлено всім ходом психічного розвитку підлітка, набутим ним життєвим досвідом та змінами в організмі зумовлені процесом дозрівання. Разом з тим, у підлітковому віці особа гостро потребує доброзичливого ставлення та підтримки дорослих, яка б одночасно сприяла їх прагненню до самостійності.

Саме у підлітковому віці розвиваються специфічні особливості самосвідомості особи. Вони проявляються в самооцінці підлітка, оцінці своїх стосунків з дорослими та однолітками. Самооцінка у підлітковому віці набуває надзвичайного значення, перетворюючись на потужний мотив поведінки. Така переорієнтація також зумовлена прагненням особи до самостійності та незалежності, пов'язана з вимогливістю підлітка до себе.

Як відомо, в підлітковому віці активного розвитку набуває особистісна та міжособова рефлексія. Внаслідок цього підлітки починають вбачати причини своїх успіхів та конфліктів у спілкуванні з однолітками в особливостях власної особистості. Виникає інтерес як до себе, так і до інших людей, прагнення до

розуміння особливостей людини та її взаємовідносин з оточуючими, мотивів, переживань тощо. З'являється яскраво виражена установка на порівняння себе з іншими. Цим зумовлюється готовність підлітка брати приклад з інших людей, що часто призводить до демонстрації власної дорослості найлегшим шляхом – через наслідування.

Вказані особливості підліткового віку зумовлюють вразливість особи до життєвих криз.

Термін «криза» походить від грецького слова «krisis», що означає «переломний момент». «Криза — це результат зовнішніх і внутрішніх чинників, які можуть набувати різного значення залежно від ситуації. Суб'єктивна реакція на подію має визначальне значення для перебігу кризи» [2, с. 21].

Є.О. Варбан, узагальнюючи наукові підходи, зазначає, що в сучасній доктрині криза розглядається як:

- соціально психологічна ситуація;
- особливий стан, що має свої суб'єктивні та об'єктивні характеристики;
- процес переживання [3, с. 122].

При цьому криза в житті людини одночасно означає як ненадійну ситуацію, так і потенційну можливість піднятися на більш високий рівень буття.

О.А. Краєва відзначає, що «вікові кризи, до яких належать і підліткові, постають необхідними для розвитку особистості, характеризуються якісними змінами ролей, провідною діяльністю та появою новоутворень» [4, с. 46].

Відповідно до позиції І. Черезової життєва криза – феномен внутрішнього світу людини, який виявляється в різних формах переживання непродуктивності свого життєвого шляху та є його поворотним пунктом, який виникає в ситуації неможливості реалізації життєвого задуму. «Життєва криза – це перехідний період життя, для якого характерним є ламання й активна зміна життєвих ролей особистості, межа між старим і новим досвідом, якісний перехід з одного стану в інший. Життєва криза – це зміна напрямку, рішення, вибір» [5, с. 12-13].

Підлітковий період не випадково називають конфліктним, критичним, важким, важковиховуваним, бо він знаменує зміну одного стабільного періоду на інший. Ситуація розвитку підлітка вже по суті передбачає кризи, конфлікти, складності адаптації до соціального середовища.

Досить поширеною є позиція, відповідно до якої переважаючими причинами життєвої кризи в підлітковому віці є біологічні фактори. В.Ігнатенко, зокрема, звертає увагу, що «фізіологічні процеси, які відбуваються у даний період, підвищують емоційну збудливість підлітка, його імпульсивність, невірноваженість, іноді провокують агресивність, різкість, а швидке змужніння підсилює відчуття своєї «дорослості» з усіма її наслідками» [2, с. 22].

Не применшуючи значення фізіологічних причин у процесі виникнення життєвої кризи підлітка, відмітимо, що не менш значущими є і соціальні причини її виникнення. Так, авторський колектив монографії «Психологія життєвої кризи» виокремлюють, як фізіологічні причини життєвої кризи підліткового віку, до яких належать:

- активізація статевого розвитку, статеве дозрівання;
- порушення оцінки свого фізичного вигляду;
- виникнення неадекватно сильної зосередженості на власній персоні тощо [6].

Так, і соціальні, зокрема, зумовлені явищами мікросоціальної та педагогічної занедбаності. «Така педагогічна занедбаність не має під собою первинно хворобливо біологічного фундаменту і є непатологічною соціально-психологічною деформацією особистості. Основні причини труднощів криються в неправильних стосунках у сім'ї, у розрахунках школи, ізоляції товаришів, у середовищі дезадаптації взагалі, прагненні ствердити себе будь-що і в будь-якій групі» [6, с. 98].

Досить часто сукупність фізіологічних та соціальних причин життєвої кризи у підлітка проблематизує результативність корекційних впливів у критичний період.

У підлітковому віці фізіологічні та психічні зміни в організмі людини є найбільш активними. Саме в цей період відбувається ціннісна переорієнтація особи, перехід від дитинства до дорослос-

ті. Формування та розвиток особистості підлітка має цілий ряд особливостей. На тлі загальної соціальної нестабільності, деструктивних змін у сучасному світі, подібні активні психологічні та фізіологічні зміни є причиною особливої вразливості підлітків до життєвих криз. Переважною є позиція, відповідно до якої кризи підліткового віку мають позитивний характер, адже необхідними для розвитку особистості, характеризуються якісними змінами ролей, провідною діяльністю та появою новоутворень. Причини життєвої кризи у підлітковому віці мають як фізіологічний характер (статеве дозрівання, емоційний дисбаланс, зростаюча агресивність), так і соціальний (мікросоціальна та педагогічна занедбаність підлітка). Глибоке розуміння причин кризових явищ у підлітковому віці має ключове значення для пошуку конструктивних шляхів виходу з кризи та спрямування її у виключно позитивне русло.

Література:

1. Караваев А.Ф. Проблемы формирования и развития личности подростка. Психопедагогика в правоохранительных органах. 2005. № 1 (23). С. 77-83.
2. Ігнатенко В. Кризові стани особистості та їх особливості у підлітковому віці. Магістерські студії. Матеріали першої науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психологічної науки у ХХІ столітті: погляд у майбутнє». Випуск 1. 2005. С. 20-23.
3. Варбан Є.О. Життєва криза: поняття, концепції та прояви. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України. 2010. № 8. С. 120-133.
4. Краєва О.А. Проблема кризи ідентичності в період нормативної кризи підліткового віку. Педагогічний процес: теорія і практика. 2016. № 1 (52). С. 46-50.
5. Черезова І.О. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. Бердянськ, БДПУ, 2016. 193 с.
6. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Т.М.Титаренко. К.: Агропромвидав України, 1998. 348 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГІРНИЧО-ДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Овсієнко Я.О.

Викладач фізики

*Дніпрорудненського індустріального
фахового коледжу*

м. Дніпрорудне, Україна

Анотація: *Викладання фізики в закладах вищої освіти I-II рівня акредитації індустріального спрямування потребує особливого підходу. Для мотивації навчальної діяльності студентів необхідно підбирати методи та форми викладання, які безпосередньо допоможуть їм під час майбутньої професійної діяльності. А саме складання завдань, та підбор задач може бути пов'язаний з гірничо-добувною промисловістю.*

Ключові слова: *викладання фізики, індустріальний коледж, гірничо-добувна промисловість*

Викладаючи фізику в фаховому індустріальному коледжі зіштовхнулася з проблемою: студенти не бачать реального застосування вивченого матеріалу та розв'язаних задач до їх майбутньої професії. Таким чином відбувається зниження мотивації при навчанні. А і справді, програма побудована таким чином, що вивчаються основні класичні поняття та вирішуються стандартні задачі, які не завжди застосуєш до реального життя.

Тому для вирішення цієї проблеми потрібно звернути увагу на деякі моменти. [1, с.4] Під час вивчення нових тем слід якнайширше спиратися на вже вивчені розділи фізики та на аналогії між різними явищами та фізичними величинами (так, застосування аналогії між механічними та електромагнітними явищами полегшує вивчення електромагнітних коливань і хвиль, дозволяє студентам краще розібратися в природі цих явищ). Також поєднувати ці знання з можливим їх застосуванням в майбутній професії, проводячи конкретні приклади та розв'язуючи подібні задачі.

Слід відстежувати наскрізні змістовні лінії курсу фізики: методи наукового пізнання; рух і взаємодії; речовина і поле; роль фізичних знань у житті суспільства, розвитку техніки і технологій, розв'язанні екологічних проблем.

Оскільки кількість задач, які студенти можуть розв'язати в процесі навчання, є обмеженою, викладач має ретельно підбирати ці задачі, виходячи зі специфіки спеціальності студентів. Слід віддавати перевагу задачам, які не просто потребують вибору формули та підстановки числових значень. Найефективнішими з точки зору формування всіх компетентностей є задачі, що потребують певного (нехай і нескладного) аналізу фізичних явищ. Дуже корисними є задачі, які ґрунтуються на знайомих студентам життєвих ситуаціях. Бажано частину завдань давати у форматі тестів ЗНО і пропонувати студентам самостійно скласти відповідні завдання, це дуже позитивно відобразиться на кінцевому результаті.

Одним із найефективних методів активізації навчальної та пізнавальної діяльності, формування і вдосконалення навичок роботи в команді є метод проєктів. Тематика навчальних проєктів пропонується викладачем або студентами. Студенти можуть виконувати різні проєкти особисто або у складі окремих груп. Під час роботи над навчальними проєктами можна орієнтувати студентів на пошук матеріалів про найновіші наукові досягнення в мережі Інтернет, про безпосередньо новинки в гірничо-добувній галузі (новітні гірничі обладнання та машини, способи підриву пород та ін.). При цьому слід звертати їхню увагу на необхідність критичного ставлення і перевірки отриманої інформації, а також наголошувати на необхідності робити посилання на використані джерела.

Теоретичні та практичні знання з фізики, що являються орієнтовані на майбутню професію, дають змогу спеціалістам обдумати нові ідеї, технології та концепції. Таким чином, орієнтованість матеріалу на майбутній фах, в великій мірі розширює професійний кругозір спеціаліста, дає змогу в цілому бачити будь-яку професійну проблему або виробничу задачу,

застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних дій, визначати стратегію вирішення конкретних задач та проблем, знаходити їх оптимальне рішення, що принесе найкращий результат. Тому професійно спрямоване навчання фізики складає основу базової підготовки студентів інженерних та індустріальних спеціальностей. Без глибоких знань фізики неможлива успішна професійна діяльність спеціалістів в галузі гірничодобувної промисловості.

Література:

1. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966. Методичні рекомендації щодо викладання фізики та астрономії у 2019/2020 навчальному році

УДК 347

Юридичні науки

ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ, ЗОКРЕМА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Олещук О.С.

*студентка четвертого курсу
юридичного факультету
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка)*

Ключові слова: *цивільні права, культурна спадщина, культурні цінності, охоронний договір, об'єкт культурної спадщини.*

Після здобуття незалежності Україною, з поступовою інтеграцією в Європейський Союз та збільшенням глобалізації суспільства значення культурної спадщини науковцями неодноразово переосмислювалось та були винайдені конструктивні методи та підходи до розв'язання проблем, що виникають у сфері її збереження, охорони, володіння, купівлі-продажу та примноження.

Надання об'єктам культурної спадщини статусу об'єкта цивільних прав відбулося після втрати монопольної власності держави на них, що відбулось порівняно недавно. Нормативно-

правові акти періоду СРСР не передбачали обороту даних об'єктів у цивільному обороті та права особистої власності на них.

Здійснення суб'єктивних цивільних прав відбувається вільно на власний розсуд, за принципом «дозволено все те, що прямо не заборонено законом». Проте наразі для даного наявні й певні обмеження щодо їх реалізації: особа повинна утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб або заподіяти шкоду довкіллю та культурній спадщині, а також діяти відповідно до моральних правил, встановлених суспільством. Ця стаття ЦК є конкретизацією 23 статті КУ згідно з якою: *«Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей...»* [1]. Вищеперераховані обмеження продовжуються і в інших актах цивільного законодавства.

Досить дискусійним є питання розмежування та співвідношення понять «культурна спадщина», «культурні цінності». У міжнародному праві терміни «культурна спадщина» (cultural heritage) і «культурне надбання» (cultural property) зазвичай використовуються у значенні культурних цінностей. Тобто вони виступають взаємозамінними, що обумовлено відсутністю відмінностей. М.М. Богуславський вважає, що такі поняття є тотожними [6]. Доволі багато вчених підтримують таку позицію.

Другий підхід стосовно співвідношення цих понять — поняття «культурні цінності» охоплює ширше коло об'єктів, до числа яких входять як пам'ятки культурної спадщини, так і об'єкти, які ще не мають такого статусу. Культурна спадщина розглядається як родове поняття і включає не тільки речі (матеріальні об'єкти), а й нематеріальні блага – результати творчої діяльності, поняття, образи, ідеї, виражені в цих витворах. До представників цього підходу можна віднести Нешатаєву В.О. та Зверховську В. Ф.

Швидкий розвиток ринкової економіки та конкурентного середовища в Україні зумовив надання об'єктам культурної спадщини статусу об'єктів цивільного права та відповідно визнав їх об'єктами права власності. Крім цього, не дивлячись на законодавчу заборону, віднесення цього типу об'єктів до

предмета застави (ч.4 ст. 576 ЦК) [3], їх залучено в такій якості у цивільний оборот.

ЦК України здійснює регулювання ринкових відносин, а тому здійснення цивільних прав стосовно об'єктів культурної спадщини врегульовується здебільшого ЗУ «Про охорону культурної спадщини». ЗУ «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» також здійснює правове регулювання правовідносин, які складаються відносно уже зазначеного об'єкта. Проте він приносить суперечності та неточності умов і механізму застосування у комплексі з нормами ЦК та ЗУ «Про охорону культурної спадщини».

Об'єкти цивільних прав включають тільки ті об'єкти культурної спадщини, які прямо не заборонені для набуття їх на праві приватної власності учасниками цивільних правовідносин.

Фундамент щодо обороту, використання, охорони та збереження об'єктів культурної спадщини закладають конституційні засади: дотримання принципів «власність зобов'язує» і рівності усіх суб'єктів права власності перед законом (ст. 13), законодавчої охорони культурної спадщини та забезпечення її збереження (ст. 54), заборони примусового відчуження об'єктів права приватної власності інакше, ніж з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості (ст. 41).

Таким чином, дуалізм приватних і публічних інтересів у регулюванні правовідносин щодо таких об'єктів цивільних прав закладено в Конституції України. Це свідчить про не типовість даного об'єкта, що зумовлено таким правовим режимом, за якого реалізуються інтереси держави та суспільства в цілому (публічні інтереси), а також інтереси учасників цивільних правовідносин (приватні інтереси).

Слід зазначити, що права власника культурної спадщини, згідно зі ст. 23, 20, 9 Закону України «Про охорону культурної спадщини» [5], є обтяженими через:

– обов'язок укладення охоронного договору щодо об'єктів культурної спадщини;

– право привілеєвої купівлі пам'яток;

– обов'язок забезпечувати публічний доступ до пам'яток культурної спадщини;

– можливість припинення права власності на об'єкти культурної спадщини може відбутися за особливих підстав, зокрема при оплатному вилученню об'єкта культурної спадщини, за умови, що її погрожує пошкодження або знищення з боку власника [10].

Охоронний договір, який укладаються між власником пам'ятки, її користувачами та уповноваженим органом, не є цивільно-правовим договором, а являє собою лише конкретизацію обов'язків власника пам'ятки. Він має містити вимоги стосовно утримання пам'ятки, вимог доступу до неї громадськості, порядку та термінів проведення робіт щодо її збереження (реставраційних, ремонтних ті інших), а також інші умови, які забезпечують збереження даного об'єкту і є обмеженнями права користування даним об'єктом.

Набувач в такому разі практично позбавлений можливості визначати умови цього договору. Водночас власник, котрий бажає відчужити такий об'єкт, зобов'язаний укласти з відповідним органом охорони культурної спадщини охоронний договір, типова форма якого затверджена Порядком укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини [9].

Здійснення речових прав на об'єкти культурної спадщини неможливе до всіх їх видів. Наприклад, права забудови, а також обмеження у застосуванні права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб до нерухомих об'єктів культурної спадщини. Такі обмеження зумовлені законодавчими вимогами щодо потреби використання цих об'єктів у належності до цільового призначення.

Спеціальні вимоги законодавства (ст. 20, 18, 23 Закону України «Про охорону культурної спадщини» [5]) щодо договору купівлі-продажу пам'яток культурної спадщини передбачають:

– повідомлення відповідного органу охорони культурної

спадщини про намір продати пам'ятку культурної спадщини, що здійснюється у письмовій формі, із зазначенням ціни та інших умов продажу (такі органи мають право переважної купівлі пам'ятки);

– наявність погодження від органу охорони культурної спадщини на відчуження пам'ятки;

– переукладання охоронного договору з новим власником.

При удосконаленні механізму залучення об'єктів культурної спадщини до цивільного обороту, збільшиться попит на них з боку туристів, істориків та сприятиме налагодженню довіри до влади серед міських громад. Особливе суспільне значення об'єктів культурної спадщини призводить до залежності правового режиму їх як об'єктів цивільних прав від того, чи підлягають вони чи права на них державній реєстрації.

Відносини, що виникають при реалізації державою соціальної функції зі збереження, обліку, охорони та примусового вилучення об'єктів культурної спадщини будь-якої форми власності мають публічно-правовий характер, а відносини, що виникають щодо відчуження або переходу від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, – цивільно-правовий. Розуміння об'єкта культурної спадщини як об'єкта цивільних прав дозволяє поширити на відносини, предметом яких вони є, норми загального характеру, які регламентують ринковий сектор економіки.

Проводячи підсумки щодо здійснення цивільних прав, об'єктом яких виступає культурна спадщина можна зазначити:

Культурна спадщина як об'єкт цивільних прав, має особливий статус та є нетиповим для цивільного права. Її об'єкти відносяться до об'єктів цивільних прав у разі наявності в них ознак, що висуваються ЗУ «Про охорону культурної спадщини» та іншими законами, які визначають правовий режим відповідної пам'ятки. Законодавчі обмеження щодо здійснення права власності та інших речових прав, спеціальні підстави його припинення, за яких дотримуватимуться суспільні інтереси є повністю виправданими.

Об'єкти культурної спадщини як об'єкти цивільного права вбирають в себе не тільки об'єкти, які є результатом творчої діяльності людини, а й природні об'єкти. Такі об'єкти можуть належати на праві власності або іншому речовому праві учасникам цивільних правовідносин з дотриманням загальних вимог законодавства і спеціального режиму щодо таких об'єктів у порівнянні з іншими об'єктами цивільного права. Для цих об'єктів є характерними спеціальні підстави для припинення права власності, а саме невідкладна необхідність забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини. У такому випадку відповідний орган охорони культурної спадщини має право подати позов про її викуп без попередження власника.

Охоронний договір на пам'ятки культурної спадщини укладається насамперед для збереження й використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті та не носить майнового характеру, а становить різновид організаційного договору. Також він характеризується особливим суб'єктним складом. Це дає всі підстави вважати, що він має подвійну правову природу, оскільки йому притаманні риси як приватноправового, так і публічно-правового договору.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 04.10.2021).

2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ// База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/ed20191218> (дата звернення: 04.10.2021).

3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-ІV // База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20200213> (дата звернення: 04.10.2021).

4. Зверховська В. Ф. Культурні цінності як об'єкти цивільних прав: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Зверховська

Валентина Францівна. – О.: Одеська юридична академія, 2015. – 23 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1907/%D0%97%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf?sequence=5&isAllowed=y> (дата звернення: 04.10.2021).

5. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 № 1805-III// База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#n299> (дата звернення: 04.10.2021).

6. Богуславский М.М. Международная охрана культурных ценностей. / Богуславский Марк Моисеевич. – М.: Международные отношения, 1979. – 191 с., 8 л. ил. (дата звернення: 04.10.2021).

7. Нешатаева В. О. Международно-правовое регулирование экономического оборота культурных ценностей: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. / Нешатаева Василиса Олеговна. – М.: Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ, 2010. – 172 с. (дата звернення: 04.10.2021).

8. Менська О. А. Культурна спадщина як об'єкт цивільних прав: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Менська Олена Анатолівна.– О.: Одеська юридична академія, 2015. – 27 с. URL: https://www.ap.gov.ua/userfiles/file/Academia2016/Menska_oref.pdf (дата звернення: 04.10.2021).

9. Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини: Постанова КМУ від 28. 12.2001 р. №1768-2001-п// База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-2001-%D0%BF> (дата звернення: 04.10.2021).

10. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 № 1559-VI// База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-59-17/ed20180325> (дата звернення: 04.10.2021).

ВИКОРИСТАННЯ КОНСТРУКТОРА LEGO НА ЗАНЯТТЯХ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Омел'яненко О. А.

студентка ННІСПМО

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

м.Мелітополь, Україна

Анотація: *розкриваються роль конструктора в дошкільному закладі, наводяться приклади застосування LEGO на заняттях. Та його роль для розвитку дитини.*

Ключові слова: *LEGO-технології, заняття, конструювання.*

Дошкільний вік – період, коли дитина розкриває для себе новий навколишній світ. Творчі процеси в усій своїй повноті проявляються вже в ранньому дитинстві. Завданням вихователя є своєчасно виявити закладені природою індивідуальні можливості кожної дитини. Необхідно підтримувати інтерес дитини до творчої діяльності, розвивати потребу в реалізації творчих здібностей дошкільника.

Сучасні діти живуть в епоху, коли технічні досягнення все швидше проникають у людську життєдіяльність та викликають у дітей цікавість до всього сучасного. Дошкільнята є природженими дослідниками, винахідниками. Діти легко освоюють інформаційні засоби і зараз дуже складно зацікавити та організувати освітній процес і дитячому садку застосовуючи традиційні методи роботи.

LEGO-технології це не просто вид конструкторсько-будівельних ігор, не лише засіб і метод освітньої роботи, а своєрідна освітня техніка – інструмент реалізації завдань і змісту різних розділів освітньої програми відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти. Він являє собою барвистий, цікавий та яскравий багатофункціональний матеріал, який надає можливості застосовувати його у пошуковій та експериментально-дослідницькій діяльності [5, с. 8].

Конструювання – практична діяльність дітей, змістом якої є складання різних об'єктів з ігрових будівельних матеріалів за допомогою конструктора. Це продуктивне прагнення дитини, де вона будує предмети та всебічно розвивається [2, с. 170].

Заняття є формою організації навчального процесу. Застосування LEGO матеріалу сприяють розвитку таких видів діяльності: зображувальній, ігровій, пізнавальній, формують та розвивають просторову орієнтацію, дрібну моторику та сенсорне уявлення. Вони дозволяють дитині думати, фантазувати, діяти та не боятися помилятися при вирішенні конструктивних дій.

Дуже часто на заняттях стали застосовувати конструктори LEGO. Цей універсальний конструктор має різноманітні переваги: яскравість, оригінальне використання, варіативність, свобода у виборі тематики у грі з ним. Дошкільники любляють цю справу і завжди із захопленням і нетерпінням чекають на виготовлення нових, цікавих, сучасних моделей. У такому разі, головне завдання вихователя – постійно підтримувати у дітей інтерес до конструктивної діяльності та створювати для кожного ситуацію успіху. Тож підготовка до занять та їх проведення – це досить зацікавлюючий, оригінальний та творчий процес [3, с. 12].

Діти, які захоплюються LEGO конструюванням, відрізняються багатою фантазією, уявою, винахідливістю, активізацією розумових процесів та активним прагненням до творчої діяльності, бажанням винаходити, експериментувати. У них розвинене просторове, асоціативне мислення, що є основою інтелектуального розвитку [5, с. 5].

Конструктор можна використовувати з дітьми старшого дошкільного віку на різноманітних заняттях, зокрема, під час навчання грамоти, формування елементарних математичних уявлень, ознайомленні з довкіллям, музичній та образотворчій діяльності, мовленнєвого розвитку, занять з фізичного розвитку, при використанні навчальних рухливих ігор тощо.

Наприклад, дошкільники на занятті можуть із цікавістю складати звукові схеми слів, будувати речення, складати з них цифри, розкладати за кольорами, застосовувати при розповідях

казок. На заняттях з фізичного розвитку теж є споруди з кубиків або естафети з використанням конструктора.

На заняттях з LEGO-конструювання діти мають практичним шляхом засвоїти три основні вимоги до створення конструкцій : міцність, зручність, краса.

Гра з конструктором так захоплює дітей, що вони можуть і не помічати як цим самим здобувають нових знань. Вони сприяють формуванню просторових уявлень, множини, форми, величини.

Діти порівнюють числа, визначають, наскільки одне число більше або менше від другого, запам'ятовують місце цифри у числовому ряду, знаходять "сусідів", продовжують ряд за певною закономірністю, утворюють наступне чи попереднє число, формують цифри з конструктора. Дошкільники не тільки здобувають навички роботи з числовим рядом, а й вчаться логічно мислити.

Цеглинки LEGO діти складають більш захоплююче, ніж розглядають демонстраційний матеріал. Дошкільники краще запам'ятовують інформацію якщо навчання супроводжується практичною роботою, адже тримати в руках, складати, конструювати та збирати елементи набагато цікавіше, ніж слухати теорію.

На заняттях з ознайомлення з довкіллям, вивчаючи з дітьми правила дорожнього руху, можна будувати з цеглинок дорогу, тротуари для пішоходів, світлофори, різноманітні машини.

На розвитку мовлення конструктор допоможе створити кумедних персонажів, з якими можна розігравати різноманітні життєві ситуації, вигадувати захоплені сюжети. Застосовують його і при розповіді казок, складаючи героїв. Педагог може запропонувати дітям розповісти, який у персонажа характер, які він має звички, вподобання, спорудити й облаштувати його помешкання [4, с. 13].

Допомагає конструктор LEGO і під час навчання дітей читанню. Можна наклеїти на деталі : літери (з яких складаємо слово), склади (з яких утворюємо довгі та короткі слова), слова (з яких будуюмо речення і закріплюємо навички читання).

На заняттях з музики конструктор чудово підходить для

використання в музично-дидактичних іграх, вивченні послівок, відтворенні певного ритму, визначенні настрою пісні, використання цеглинок як сигнальних карток, при вивченні музичних інструментів тощо.

Використовувати конструктор можна і на заняттях з фізичного розвитку (позначати цеглинками хатинки, початок і кінець руху, застосовувати їх для певних сигналів, рахувати кількість пропущених м'ячів, влаштовувати естафети і т.д.)

Застосовуючи на заняттях конструктор варто пам'ятати, що це має позитивно впливати на дитину, проходити в сприятливій спокійній обстановці та надавати їй радість. Дошкільники мають самостійно долати завдання, розв'язувати певні ситуації, для того щоб діти вчилися мислити, а вихователю слід лише надавати їм такі умови, у яких дитина зможе комфортно діяти.

LEGO-конструктор – яскравий ігровий засіб, що допомагає вихователю привернути увагу дітей, навчити слухати та розуміти педагога, керуватись у діяльності його поясненнями. LEGO-конструкції є чудовим стимулом і предметною опорою для складання невеликих казок, творчих розповідей тощо [1, с. 21].

Отож, використання конструктора як ігрового дидактичного засобу забезпечує інтелектуальний розвиток дитини, дошкільники набувають здатності незалежно мислити, працювати самостійно. Застосування сучасної педагогічної технології в ЗДО є ефективним для розвитку особистості, адже дитина реалізує свій життєвий потенціал, самостійність, творчу ініціативу, вибирає різноманітні шляхи та досягає цілей. Конструктор поєднує в собі елементи експериментування та гри. Під час занять підвищується комунікативність дітей, розвиваються творчі здібності та підвищується інтерес до занять та здобуваються знання.

Література:

1. Бондар Л. LEGO-конструктор в освітньому процесі різновікової групи / Л. Бондар, С. Гуцол // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №2. – С. 20-21
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.

3. Зазимко О. В. до проблеми про саморозвиток як фактор становлення обдарованої особистості / О. В. Зазимко // Обдарована особистість : пошук, розвиток, допомога. – К., 1998. – С. 124-128.

4. Рома О. Конструктори LEGO Education як засіб формування пізнавальної сфери дітей дошкільного віку / О. Рома // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №2. – С. 12

5. Шевчук Н. Інтеграція LEGO-конструювання в освітній процес / Н. Шевчук // Палітра педагога. – 2018. – №6. – С. 8.

УДК 378.011.3-051:373.3

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Опанасенко Н.І.,

*доцент факультету педагогічної освіти,
менеджменту і мистецтва*

*Університету Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав, Україна*

Анотація. *Стаття присвячена розкриттю питання формування предметної компетентності в майбутніх учителів початкової школи. Розкривається суть понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність», «предметна компетентність». На прикладі педагогічних дисциплін розглядаються педагогічні технології, зокрема розвивального, проблемного, особистісно орієнтованого навчання, форми та методи організації навчання (групова, парна, фронтальна, індивідуальна робота), що сприяють формуванню предметної компетентності в студентів.*

Ключові слова: *компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, предметна компетентність, педагогічні дисципліни.*

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства одним із шляхів оновлення змісту освіти є орієнтація його на компетентнісний підхід та на створення ефективних механізмів

його впровадження. У підготовці майбутніх фахівців постала проблема забезпечення належної якості освіти в нових умовах, що характеризується компетентнісним підходом в освіті.

Питанням компетентнісного підходу в освіті займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема, В. Баркасі, Н. Бібік, Н. Брюханова, Л. Ващенко, С. Денченко, Л. Зеленська, І. Зязюн, О. Локшина, А. Маркова, А. Маслоу, Н. Никало, О. Овчарук, Л. Паращенко, М. Петров, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубочова, Л. Шевчук та ін. Проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців у процесі фахової підготовки присвячені наукові розвідки В. Болотової, А. Вербицького, О. Лебедєва, В. Лозовецької, А. Нізовцева, О. Попової, Н. Севериної, Г. Райковської, В. Шадрікова та ін.

Наше дослідження розкриває способи формування предметної компетентності в майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисциплін «Загальні основи педагогіки», «Дидактика».

В основі компетентнісного підходу лежать дві дефініції: «компетенція» і «компетентність». Компетентнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно-підпорядковані компетентності особистості, як ключова, загальнопредметна і предметна. За результатами діяльності робочої групи українських науковців і практиків розроблялись теоретичні і прикладні питання запровадження компетентнісного підходу в освіту України (керівник О. Савченко; Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Трубочова) [1, с. 408]. У результаті запропоновано такий перелік ключових компетентностей у навчанні: навчальна (уміння вчитися); громадянська; загальнокультурна, інформаційна; соціальна; здоров'язберігаюча, які деталізуються в комплекс знань, навичок, умінь, цінностей [1, с. 408].

За визначенням Н. Бібік, компетенція – це «соціально закріплений освітній результат реалізації компетентностей»; компетентність – це «володіння відповідними знаннями і

здібностями, які дають людині змогу ґрунтовно судити про певну сферу й ефективно в ній діяти» [2, с. 48].

У психолого-педагогічній науці дослідники виокремлюють такі види компетентностей: професійну, педагогічну, фахову, дидактичну, методичну, психологічну, управлінську, комунікативну, предметну та ін. [3, с. 95]. До змісту предметної компетентності входить володіння певними засобами навчання у сфері навчального процесу. Вона включає вміння вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти увагою особистості, темпом діяльності.

У нашому дослідженні особливу увагу приділено формуванню предметної компетентності як сукупності умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремої особистості, так і колективу в цілому. Важливо починати формування предметної компетентності в студентів з першого курсу, зокрема, вивчаючи такі дисципліни як «Вступ до спеціальності», «Загальні основи педагогіки» та продовжувати на наступних курсах.

У процесі вивчення предметів «Загальні основи педагогіки», «Дидактика» пропонуємо використовувати такі методи та форми роботи, що будуть сприяти формуванню в майбутніх учителів початкової школи предметної компетентності. Так, окремі теми з курсу «Загальні основи педагогіки» можна викладати за допомогою проблемної лекції. Застосування такого методу пропонуємо при вивченні тем «Розвиток та формування особистості», «Вікові особливості розвитку та виховання дітей та учнів».

У практичній педагогічній діяльності використовуються такі форми навчання студентів: групова, парна, фронтальна, індивідуальна робота. Так, вивчаючи тему «Мета і завдання виховання особистості», застосовуємо групову форму роботи, згідно якої студенти, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання.

Фронтальна (колективна) форма навчання також забезпечує формування предметної компетентності в майбутніх

фахівців. Наприклад, вивчаючи тему «Дослідження педагогічних явищ і процесів», на колективне обговорення виносяться такі питання: У чому полягають відмінності між фундаментальними і прикладними педагогічними дослідженнями? У чому полягає відмінність специфіки методів досліджень у педагогії порівняно з природознавчими науками? Які етичні проблеми виникають при використанні методу спостереження? Чим відрізняється спостереження в повсякденному житті від спостереження як наукового методу дослідження? та ін. Розв'язання таких завдань вимагає від студентів формування вміння висловлювати свої думки, аналізувати ситуації, вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти увагою оточуючих.

Вивчаючи педагогічні технології, студенти можуть здобувати знання з використанням елементів окремих технологій, зокрема розвивального, проблемного, особистісно орієнтованого навчання, інтерактивного навчання. Так, майбутні вчителі початкової школи повинні знати, що технологія розвивального навчання орієнтована на розвиток дитини як на основну мету. Знання мають бути засобом розвитку учнів [4, с. 37]. Під час вивчення теми «Розвивальний характер навчання в сучасній початковій школі» з курсу «Дидактика», студенти знайомляться з системою розвивального навчання Л. Занкова, основною метою якої є забезпечення всебічного гармонійного розвитку школяра. Методика Л. Занкова передбачає використання різних видів діяльності на уроці, «методів навчання, направлених на збагачення уяви, мислення, пам'яті, мовлення учнів» [4, с. 44].

Проблемне навчання розглядається як технологія розвиваючої освіти, спрямована на активне одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значимих рис особистості. Проблемне навчання засноване на конструюванні творчих навчальних завдань, що стимулюють навчальний процес і підвищують загальну активність учнів. У

процесі підготовки до використання елементів проблемного навчання майбутні вчителі початкових класів повинні вміти: ставити перед класом навчальні завдання в зрозумілій для учнів формі; допомагати учням у вирішенні проблеми; стимулювати творче мислення учнів за допомогою запитань; виявляти терпимість до помилок учнів у процесі пошуку власного рішення, допомагати у вирішенні проблеми.

Метою застосування особистісно орієнтованого навчання є залучення студентів до активної участі в процесі оволодіння програмовим матеріалом. Так, вивчаючи з «Дидактики» тему «Підручник для початкової школи», перед студентами ставиться дискусійне питання: «Чому в умовах особистісно орієнтованого навчання варто посилити розвивальну спрямованість підручника?» [5, с. 32]. Опановуючи тему «Контроль та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів», майбутнім фахівцям пропонуємо взяти участь у дискусії, поставивши перед ними таке завдання: Висловіть своє ставлення до твердження Ш. Амонашвілі про те, що «оцінка – це милиця кульгавої педагогіки» [5, с. 55].

Отже, використовуючи різні форми, методи роботи, елементи педагогічних технологій у процесі вивчення педагогічних дисципліни, ми, таким чином, активізуємо процес засвоєння знань, надаємо йому творчого характеру, будуємо роботу студентів на співпраці, взаємонавчанні. У таких умовах організації процесу навчання відбувається формування предметної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Адже для педагога важливо вміти майстерно володіти різними засобами навчання, стимулювати активність як окремих учнів, так і колективу в цілому.

Література:

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [головний ред. В.Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

2. Бібік Н.М. Компетентісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2004. 47 – 52 с.

3.Борбич Н. Компетентність як педагогічне явище. Педагогіка і психологія професійної освіти: науково- методичний журнал. 2011. № 3. С. 91 – 97.

4.Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / [Автор-укладач Н.П. Наволокова]. Харків: Основа, 2009. 176 с.

5.Кодлюк Я.П. Тестові завдання з дидактики початкової школи: навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2006. 64 с.

Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЗАЯВ І ПОВІДОМЛЕНЬ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Павловська Анна Олександрівна
курсант ФПФПКП, навчальної групи
КП-038, рядовий поліції

Науковий керівник: Шевяков Максим Олександрович
капітан поліції, старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу та
адміністративної діяльності факультету
фахівців для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
Україна

Постановка проблеми. Враховуючи суттєві зміни, які зараз відбуваються в економічних, політичних, соціальних сферах, виникає необхідність відповідати сучасним інформаційним технологіям, які бувають як плинні, так і мінливі. Тому органи Національної поліції України повинні ефективно та якісно виконувати професійну діяльність.

Слідчий підрозділу органів досудового розслідування повинен бути компетентним і висококваліфікованим працівником поліції. До того ж він повинен бути спроможним ґрунтовно визначати, обмірковувати та виконувати функції сфери діяльності аби проявити себе на високому професійному рівні [3]. Тому слід

визначити єдині та уніфіковані правила щодо розгляду окремих категорій заяв і повідомлень в органах Національної поліції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою розгляду заяв і повідомлень в органах Національної поліції займалися такі провідні науковці, як Г.О. Балл, С.А. Бондаренко, А.А. Деркач, Т.Г. Жаровцев, Е.Ф. Зеєр, А.Ф. Линенко, Р.І. Лучечко, О.М. Лукашевич, Л.С. Нерсисян, В.Н. Пушкин, Л.Г. Семушина, В.О. Сластьонін, Ю.Т. Русаков, В.І. Уруський, Є.А. Фарапонова, О.М. Цільмак, В.Т. Чичикін, Г.Х. Яворська, С.Х. Яворський, С.І. Яковенко.

Професійна діяльність слідчого крізь призму функцій і повноважень розглядалися у наукових працях О.М. Бандурки, Н.А. Громова, А.Л. Гуляєва, О.Г. Ратинова, О.М. Цільмак та ін., проте переважна кількість наукових надбань і праць були опубліковані у різні часові періоди.

Загальновідомо, що на сьогодні вже відбулися істотні реорганізаційні зміни у Національній поліції України, в зв'язку з чим виникає першочергова потреба уточнення й узагальнення функцій слідчого відповідно до нових законодавчих змін у державі.

Формування мети тезиса. Метою є встановлення особливостей розгляду окремих категорій заяв і повідомлень в органах Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Органи державної влади, місцевого самоврядування та їх посадові особи, керівники та посадові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, об'єднань громадян, до повноважень яких належить розгляд заяв (клопотань), зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв (клопотань).

Разом із тим наголосимо, що заяви (клопотання) Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, осіб з інвалідністю внаслідок війни розглядаються першими керівниками

державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій особисто [1]. Поліція, враховуючи пункт 5 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» [5], здійснює реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.

Слід вказати, що окремі категорії заяв і повідомлень, які вчинені або готуються, незалежно від місця і часу їх скоєння, повноти отриманих зведень і форми подання, а також особи заявника проходять цілодобову реєстрацію уповноваженими працівниками чергових частин центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції, відділів та відділень поліції, до яких звернулася особа чи надійшло повідомлення.

Проте, бувають різні випадки. Отож, у разі перебування поза межами органу, в якому призначена посадова особа органу поліції, на території України у разі звернення до неї громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких зобов'язана вжити заходів щодо запобігання правопорушенням і їх припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події і повідомити про це найближчий орган поліції.

Окремі категорії заяв (повідомлень), які в свою чергу надійшли до чергових служб центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції телефоном чи під час особистого звернення громадян, уповноважені службові особи реєструють в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – ІТС ПНП) (журналі ЄО) та невідкладно передають до органів (підрозділів) поліції нижчого рівня, на території обслуговування яких сталася подія, із зазначенням в ІТС ПНП (журналі ЄО) номера реєстрації в ЄО відповідного органу (підрозділу) поліції [4].

Про зареєстровані заяви (повідомлення) в ІТС ПНП (жур-

налі ЄО) центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції, уповноважена службова особа невідкладно інформує керівництво відповідного органу поліції з моменту її реєстрації.

Враховуючи отриману від заявника інформацію про вид, ступінь тяжкості, стадію та наслідок правопорушення або події, їх завершеності (закінченості), часу, який минув після вчинення правопорушення або виникнення події, місця перебування правопорушника та його суспільної небезпеки, заяви (повідомлення) поділяються на такі, що:

мають високий ступінь загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії «Альфа»);

потребують негайного оперативного реагування (повідомлення категорії «Бета»);

відпрацьовуються в звичайному режимі (повідомлення категорії «Гамма»);

не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії «Дельта») [4].

Опишемо далі окремі категорії заяв та повідомлень та особливості їх розгляду. До заяв і повідомлень з високим ступенем загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії «Альфа») належать:

1) повідомлення осіб, у змісті яких наявна інформація про злочини, які тривають і вчиняються із застосуванням вогнепальної зброї, пристроїв або/та речовин, що можуть завдати фізичну шкоду правопорушнику та особам, які його оточують, а також про перебування осіб, які їх скоїли, та вчинення ними збройного опору;

2) повідомлення, за якими введено поліцейські операції «Сирена», «Грім», «Заручник» [4].

Негайної реакції потребують повідомлення категорії «Бета», у змісті яких міститься інформація про правопорушення або події за умови, якщо:

у період отримання повідомлення вони тривають, тобто відбуваються у дійсному часі;

з часу їх учинення до моменту отримання повідомлення

минуло не більше 15 хвилин (правопорушення, яке щойно вчинене). Вищевказаний час може бути збільшено у зв'язку із врахуванням географічних, демографічних, економічних, соціальних та інших особливостей населеного пункту, місцевості та/або місця вчиненого правопорушення або події, а також криміногенної ситуації в регіоні за рішенням начальника ГУНП (особи, яка виконує його обов'язки);

наявна інформація про місцезнаходження особи, яка причетна до вчинення правопорушення або події;

особи, які постраждали внаслідок правопорушень та/або нещасних випадків, перебувають у безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я, і потребують невідкладної допомоги поліції – незалежно від часу, який минув з моменту їх учинення до отримання працівниками поліції такого повідомлення.

У звичайному режимі (повідомлення категорії «Гамма») відпрацьовуються заяви та повідомлення осіб, у змісті яких є інформація про правопорушення або події, які вчинені за відсутності умов.

До повідомлень категорії «Дельта» (це заяви і повідомлення, які не потребують оперативного реагування) ми можемо загалом віднести:

заяви і повідомлення, у змісті яких відсутні будь-які ознаки правопорушення, а реагування на них не належить до повноважень поліції, звернення довідково-консультативного характеру;

матеріали органу досудового розслідування поліції або інших правоохоронних органів, заяви про вчинені правопорушення або події, що надійшли до поліції поштою та не потребують невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на місце події з метою припинення правопорушення, збереження слідів злочину, а також надання допомоги потерпілим особам у межах повноважень поліції.

Заяви і повідомлення, які не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії «Дельта»), визначаються диспетчером [4].

Відповідь за результатами розгляду заяв/повідомлень в обов'язковому порядку дається тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки.

Рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві/повідомленні, доводиться до відома громадянина в письмовій формі з посиланням на Закон і викладенням мотивів відмови, а також із роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

Висновки. Отже, узагальнимо інформацію про те, що заяви і повідомлення про правопорушення або події працівниками чергової служби органів (підрозділів) поліції реєструються в інформаційних ресурсах системи ПНП. У разі технічної несправності системи ПНП направлення нарядів поліції та керування ними здійснюється за допомогою інших видів зв'язку.

Поліцейський незалежно від місця перебування, територіального чи структурного підпорядкування після отримання доручення диспетчера або оперативного чергового щодо реагування на правопорушення або подію зобов'язаний негайно вжити всіх необхідних заходів щодо безумовного виконання такого доручення.

Література:

1. Закон України «Про звернення громадян». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звернення: 03.10.2021).

2. Збірник відомчих, міжвідомчих нормативно-правових актів та інших матеріалів, якими регулюються окремі питання кримінального провадження в Україні: / упоряд. А.Г. Гаркуша, О.А. Солдатенко, Н.П. Черняк. Дніпро: ДДУВС, 2019.540 с.

3. Пасько О. М. Напрямки вдосконалення функцій слідчих підрозділів органів Національної поліції. URL: http://www.pravo-isuspilstvo.org.ua/archive/2020/3_2020/34.pdf (дата звернення: 02.10.2021).

4. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопо-

рушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20> (дата звернення: 01.10.2021).

5. Про Національну поліцію: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.

УДК 004.4

Інформаційні технології

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСУ В МЕНЕДЖМЕНТІ ІТ-ПРОЕКТІВ.

Палюх О.А.,

*магістр кафедри програмного забезпечення,
науковий керівник: Федорчук Є.Н.,*

к.т.н., доцент

НУ ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА

м. Львів, Україна

Анотація: розглянуто особливості моделювання розподілу фінансових ресурсів в менеджменті ІТ- проектів.. Описано модель задачі оптимізації розподілу фінансових ресурсів в бізнес-процесі проектування програмного забезпечення.

Ключові слова: ресурс, менеджмент, модель, оптимізація, бізнес-процес.

Фінансові затрати є важливою складовою в менеджменті бізнес-процесів при розробленні нового програмного забезпечення. Для аналізу проблеми розподілу фінансових ресурсів потрібно розглянути фази розробки та визначити основні задачі, які трапляються на цих етапах. Можна виділити такі етапи розробки програмного забезпечення:

- Аналіз вимог - сукупність видів діяльності, результатом яких є визначення того, що має робити програмне забезпечення;
- Проектування системи - сукупність видів діяльності, результатом яких є визначення про те, як програмне забезпечення має відповідати його вимогам;
- Реалізація та тестування - сукупність заходів, результатом

яких є комп'ютерна програма та діяльності спрямовані на перевірку реалізованих артефактів.

- Впровадження та супровід - донесення програмного забезпечення кінцевому користувачу, а також процес покращення, оптимізації та виправлення дефектів у програмному забезпеченні.

На початку розробки проекту в наявності менеджерів є орієнтовні значення фінансових затрат на виконання робіт для кожного етапу. Оптимізація затрат є можливою при наявності моделі прогнозу, яка дозволить оптимально розподіляти фінансові затрати на етапах проекту.

Ця модель може бути формалізована таким чином[1]. Розглянемо перший варіант моделі, для якої задані: загальний ресурс та обмеження на значення ресурсу на окремих етапах проекту. Необхідно мінімізувати функцію

$$\min \Phi = \left(\sum_{k=1}^n c_k - C_{con} \right)^2 \quad (1)$$

в області D з прямими обмеженнями. Область D має вигляд :

$$D = \{c / c_k, \min \leq c_k \leq c_k, \max ; k \in [1, n]\}. \quad (2)$$

де n – число етапів ; c_k – вартість робіт окремого етапу; C_{con} – вартість робіт для всіх етапів проекту.

В наведеній постановці задача оптимізації є задачею умовної оптимізації з прямими обмеженнями на аргументи цільової функції в формулі (1). Рішення задачі алгоритмом оптимізації дозволяє обчислити значення вартостей робіт для всіх етапів. Другий варіант моделі доцільно застосовувати при заданих загальних затратах на кожному етапі для оптимізації вартостей множини поточних робіт кожного етапу. Необхідно мінімізувати функцію

$$\min \Phi = \sum_{k=1}^l \left(\sum_{i=1}^{nl} c_i - C_{con}^k \right)^2 \quad (3)$$

Граничний параметр n_l -внутрішньої суми визначає довжину списків обмежень для вартостей робіт, які необхідні для кожного етапу.

Література:

1. Федорчук Є.Н. Моделювання процесу для обчислення кластерів у базах для технологічних бізнес-процесів / Є.Н. Федорчук, Ю.Є. Федорчук // Науковий вісник НЛТУ України.- Львів: РВВ НЛТУ України . – 2016. - Вип. 26.5. – С. 373-378.

УДК 82.09.

Філологічні науки

ДОНБАС І НОВІТНЯ ВІЙНА В ОПТИЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ. НОТАТКИ ЧИТАЧА

Пачків О.В.,

*вчитель Ямницького ліцею
Івано-Франківської області,
с. Ямниця, Україна*

Анотація: *робота містить читацький аналіз трьох романів сучасної української літератури, які висвітлюють тему війни на Донбасі.*

Ключові слова: *Донбас, ментальність, література, аналіз.*

Російсько-українська війна як рана новітньої української дійсності, що кровоточить уже восьмий рік (2014-2021), не може художньо не протоколюватись у сучасній українській літературі, це мистецький імператив: реакція літератури на таку національну рану. Вже цілу мозаїку із художніх полотен можна викласти, в якій будуть як молоді автори, так і легендарні гуру: Сергій Жадан, Тамара Горіха-Зерня, Валерій Маркус, Віталій Запека, Олена Стяжкіна, Марія Матіос. Кілька штрихів з читацької «кухні» про знакові твори цього ряду.

Тамара Горіха Зерня. "Доця".

Після цієї книги безвихідно сумно і пронизливо життєствердно.

Певне, вже немає таких системних читачів, що не чули б

про неї чи не знали б, що це про війну на Донбасі. Про початок. 2014.

Це своєрідне розкодування, коли в процесі роботи над книгою відкриваються очі на різні сторони тієї катастрофи, інкубаційний період якої сягає багато десятиліть назад. І війна там посіялась давно, в головах і в самому укладі життя, а потому просто проросла, щедро полита.

Так, як на кам'яних скрижальях навіки втиснено десять заповідей, так в мені після "Доці" закарбувались десять гострих емоцій.

1. **Біль.** Ця книжка справді болить. Дуже. Бо чи може не боліти відкрита рвана рана? А Донбас - зараз саме така рана на тілі моєї землі. І якщо ти не зовсім байдужий камінь і Україна для тебе не лише 7 літер, то в процесі читання буде нити й боліти.

2. **Лють.** До населення, що стало катализатором біди. І до нас всіх, що за багато років не знайшли способу щось змінити й запобігти.

"Може, над ними всіма розпилили психотропний газ, і тільки в мене є імунітет?"

Бачили пухлину - і бездіяльно чекали на метастази.

3. **Страх.** Якщо на секундочку уявити, що це відбулося б у твоєму місті (яке зараз преспокійно мирно живе), стає реально страшно.

4. **Відчай.** Коли орки, чеченці, апалченці-дегенерати гвалтують у підвалі 14-літню дитину, а з вагітної жінки роблять криваве м'ясо - це відчай.

5. **Злість.** На державу (не плутайте з Батьківщиною), яка, маючи такого сусіда, знищила армію, і її довелося будувати всім і швидко.

"Не знайдеться слів, щоб описати біль та приниження, з яким ми вступили у війну. Це відчуття безпомічного розпачу, коли невчені, невмілі, неготові чоловіки падали підкошеними, не розуміючи, звідки стріляють... Коли зрозуміли, що потрібно будувати наново усі зв'язки, усі укріплення; що в нас немає

ресурсів і немає держави. Що той механізм, який ми звикли вважати державою, насправді замкнений сам на себе, його давно заклонило і паралізувало страхом та некомпетентністю".

6. **Гордість.** За свій народ, за його міць і дух, коли волонтери з усього світу по нитці, коли добровольці без роздумів на фронт, коли на картку «капає» по 10, 20, 100 грн, коли готові помагати хоч закрутками, хоч палатками, хоч житлом, хоч життям.

Коли монстру дали відсіч голими руками.

"Бо правда на твоєму боці. Бо рід і коріння на твоєму боці. Бо твої мертві на твоєму боці, і твої ненароджені теж тут, на правому плечі".

7. **Захоплення.** Добре було їздити з синьо-жовтим прапорцем на машині в Івано-Франківську чи Львові, ходити на мітинги і кричати "Слава Україні"! А ти зроби це в Донецьку в 2014. Коли читала про цих людей (а це головна героїня, її друзі), мороз по шкірі йшов не один раз. Це прокажені в царстві п'їтьми. Боротись в таких умовах - це героїзм. Ну і, звісно, щохвилиний ризик для життя. Серце прискорено билось не раз, доки дочитала.

8. **Біла задріість.** Коли наша героїня робила черговий безумний вчинок і знову когось рятувала в тому пеклі чи коли витворяла просто нереальні речі як волонтерка, багато разів просто зупинялась, ставила на паузу і думала: чи змогла б так я? Ні. Мені би не стало сили волі, сміливості і ще багато чого б не стало.

Тому біло заздрю такому духу і готую себе до того, що якщо настане в житті мить хоч приблизно такого вибору, зробити крок в сторону Правди, а далі Всесвіт допоможе...

9. **Любов.** Це книжка найперше про Любов. До людей, до життя, до рідної землі. Лиш вона - надійний компас навіть у найстрашнішому хаосі війни.

10. **Віра.** В перемогу. У силу своєї нації, яка "невпевнено ставила ногу на початку шляху, і яким гучним та переповненим став її крок у кінці. Як вона доторкнулася неба і засміялася в азартному передчутті, і від того сміху репнула і вивернулася

нутром, зриваючи розтяжки й вишльовуючи наконечники скіфських стріл.

Не чекали? Тим гірше для вас".

Сергій Жадан. "Інтернат".

"Інтернат" сіро-чорно-білий, як його обкладинка. З кров'ю, яка на цьому фоні виглядає жахливо яскраво. Він липкий, в'язкий, як спрут, обхоплює зусібч, іноді душить. Така непроста книжка, прочиталась швидко, а потім ніби заповзла попід шкіру й ниє.

Та ні, війни масштабної там не знайдете, ні описів, ні висновків, ні оцінок.

Зате там є Паша і три дні його життя плюс спогади з минулого, які вриваються завжди дуже доречно і які багато чого прояснюють, звідки, з чого вирости сотні отаких Паш.

Це ментальна мапа Донбасу, своєрідного Інтернату, з його травмо-комплексами, з тотальною, просто патологічною байдужістю. Ця книжка як кардіограма: поміж рядків детально розписує, як і чому там стався "інфаркт".

"...Його це не стосується, його ніхто не влаштовує, він ні за кого".

А от виявилось, стосується, кожного. І біда вирости саме з отієї тотальної байдужості, тупості, інертності, «матючні» й «пиячні».

"Інтернат" депресивний, лаконічний і натуралістичний. Тут, мабуть, дискредитовано все, що тільки можна. Але разом з тим я вловила в книзі потужну енергію переродження і долання меж.

Паша, що виштовхнув себе із зони комфорту і пройшов гігантську дорогу до себе впродовж цих трьох днів. Еволюція його внутрішньої пружини - потужний струмінь книжки.

Малий, що стає справжнім чоловіком, без морального дальтонізму.

І ще ряд образів військових, лікарів, безіменних місцевих, Ніна - вони періодично колишуть цим сірим болотом і дають заряд віри.

Що все мине, а відбиток папороті на камені вугілля збережеться. І до смерті втомлений військовий вихопить його з

розбомбленого музею і передасть учителю, щоб не пропав, бо то історія. Історія краю вугілля і його химерного щастя.

ОленаСтяжкіна. "Смерть лева Сесіла мала сенс".

Нова книжка, що вийшла у «Видавництві Старого Лева» в 2021. Думаю, вона ще матиме неабиякий резонанс.

Далась мені дуже непросто. Розшарпана, фрагментарна, двомовна, причому перша половина книжки всуціль російською.

Але енергетика книги не відпускала, і до кінця картинка склалась в дуже конкретний і дуже складний пазл.

Це про Донбас. У 1986, у час початку агонії «совка», в пологовому будинку майже безглуздий випадок зводить 4 сім'ї і чотирьох новонароджених: двох хлопчиків і двох дівчаток.

І попри всю безглуздість того випадку, вони тримаються купи крізь роки, майже не сумісні й непоєднані, проростають одне в одного, так що витворюється дивне мутоване тіло, у венах якого течуть ці розхристані долі.

А час пливе. І допливає до точки Х. 2014. Коли питання вибору багато в чому стало питанням взагалі існування. Існування чи нарешті життя?

І тут книга ожила, до речі, тут вона здебільшого стала україномовною. І розкрилась в глибину.

Так не трафаретно, так глибоко й іронічно автор ставить своїх героїв на оте роздоріжжя, де "три шляхи широкі" і де неминуче треба нарешті подивитись в очі своїй ідентичності і поговорити з нею. І це з отим всім колосальним грузом за плечима: совкова свідомість, донбаська ментальність, липкі павутини брехні й колекції масок, які носились роками; фобії, нереалізовані бажання, несвідомі страхи й бунти. Все вибухає під прицілом війни, лишаються осколки матричного світу, і хтось збирає з них себе нового, а хтось карколомно втрачає ґрунт під ногами, залишившись назавжди ніким навіть у своїх власних очах.

Хтось маразматично фанатично стає під триколор.

Хтось іде на фронт, а потім приміряє протез замість невідомо де похованої руки. ("А куди діваються руки, ноги,

обпалені шматки шкіри, уламки кісток? Куди вони йдуть із Дніпровського шпиталю? У яму для частин тіла, які вже не пригодяться?")

Хтось тікає до Москви.

Хтось тихенько диверсує в донецьких тролейбусах, нарешті зважившись на чоловічі вчинки, за які гордо.

Хтось волонтерить і вивозить двохсотих.

Хтось вдруге народжує і нарешті з другою дитиною робить все так, як має бути, а не так ницо й не по-людськи, як з першою.

Хтось вилізає з «мерікеївського» рожевого мерседеса, знімає з пальця діамант і залягає в окопи із снайперською гвинтівкою.

Хтось зникає, наче розчиняючись в часі й просторі.

Мутоване тіло з чотирьох зрослих сімей розпалось на органи. Деякі - задихали й вижили, інші - загноїлись. Матриця розлетілась на друзки.

І в цьому плані та клята війна таки мала сенс, як мала сенс смерть лева Сесіла в африканській саванні.

Особлива тональність книги - це тонка самоіронія, що місцями густішає до болючого сарказму, а іноді - навпаки, ближча до гумору. Вона пронизує весь твір.

Якщо після "Доці" Горіхи Зерня й після "Інтернату" Жадана мені все-таки було якось трохи світло, трохи обнадійливо, то тут ні. Тут важко й анатомічно правдиво. Як в дзеркалі без макіяжу.

Марія Магіос «Букова земля».

Насправді говоритиму про «Епілог книги», адже ця війна присутня тільки там. На кількох десятках сторінок там мікроскопічно точно, до найменшого атома пояснено, розтлумачено її причини, її реальне обличчя. Там її передісторія, там чітко виписаний «інкубаційний період» цієї біди. І аж там дуже сильно боляче: бо ти розумієш, що легко і просто таке не лікується. В епілозі явно видно, як історія любить рух по колу (наприклад, паралелі між Гуцульським батальйоном і «Айдаром» очевидні). Там воюють луганський Бендера і чернівецький Хунта з однією рідною кров'ю в жилах, і нема на то ради, бо до моменту, аби

один одному потиснули руки, ще довжелезна дорога і величезна робота.

Література:

1. Марія Матіос. Букова земля. (2020) Київ: "А-ба-ба-га-ла-ма-га". 928.
2. Сергій Жадан. (2017). Інтернат. Чернівці: Meridian Czernowitz. 336 с.
3. Олена Стяжкіна. (2021) Смерть лева Сесіла мала сенс. Львів: Видавництво Старого Лева. 240с.
4. Тамара Горіха Зерня. Доця. Київ: «Білка».285с.

УДК 347.4

Юридичні науки

РЕТРОСПЕКТИВА ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНУ СФЕРИ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рибальченко Анастасія Андріївна

студентка за ОР «Бакалавр»

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Анотація: мета написання тез полягала в потребності розглянути актуальні питання регулювання біржових угод до внесення змін до Закону України «Про товарні біржі», встановити недоліки старої редакції Закону України «Про товарну біржу» та проаналізувати релевантну судову практику щодо цього питання.

Ключові слова: цивільне право, біржова угода, біржа, нотаріальне посвідчення, нотаріальне законодавство, державна реєстрація речових прав, договір купівлі-продажу.

Біржові угоди є одними з складових функціонування ринкової економіки. Перші товарні біржі діяли ще в Російській імперії, але з 1930-х і аж по 1990-ті роки їх діяльність була заборонена. Внаслідок цього фактично не існувало жодного нормативно-правового акту, який би регламентував їх діяльність або міг би

бути взірцем для створення нового акту. Дану проблему було вирішено законодавцем завдяки прийняттю низки нормативно-правових актів: Закону «Про товарні біржі» (його старої редакції у вигляді Закону «Про товарну біржу»), Цивільного кодексу та Господарського кодексу.

Поняття біржової угоди надзвичайно складно чітко сформулювати. У науці існує дискусія щодо розділення понять «біржова угода» та «біржова операція». Відповідно до старої редакції статті 15 Закону «Про товарні біржі» біржовою операцією визнавалася угода, яка є договором купівлі-продажу, поставки або обміну товарів. Її учасниками мали бути виключно члени біржі. Особливістю також є сам момент реєстрації такої угоди – не пізніше наступного за здійсненням угоди дня. Порядок укладення біржових угод регламентується Законом «Про товарні біржі», статтями 202-236 і положеннями книги п'ятої Цивільного кодексу, статтею 185, 281 Господарського кодексу.

Першою проблемою є використання самого терміну «біржова угода». Як відомо, Цивільний кодекс України від 2003 року відмовився від цього визначення, замінивши його на термін «правочин». Поняття «угода» фігурувало у Цивільному кодексі УРСР, їй була присвячена глава 3 цього кодексу. Закон України «Про товарні біржі» був прийнятий у 1992 році, тому оперував категорією, яка була актуальною на той час. Потрібно зазначити, що угоди і є за своєю суттю правочинами, а відтак, на біржові угоди мають поширюватися положення ЦК України щодо правочинів.

Другою проблемою була колізія самого Закону «Про товарні біржі» і Цивільного кодексу України. На щастя, влітку 2021 року її було вирішено. У статті 15 старої редакції Закону вказано, що угоди, зареєстровані на біржі, не підлягають нотаріальному посвідченню. У той же час Цивільний кодекс містить інші положення. Наприклад, стаття 209 встановлює, що правочин підлягає нотаріальному посвідченню у випадках, які встановлені Законом. Такими винятками є договір купівлі-продажу земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку-квартири або

іншого нерухомого майна (відповідно до статті 657). Конкретно питань укладення біржових угод стосується стаття 650, у якій вказано, що особливості укладення таких договорів установлюються відповідними актами цивільного законодавства. Частина 4 статті 656 встановлює, що до договору купівлі-продажу на біржах застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено законом про ці види договорів або не впливає з їхньої суті. Існувала колізія: стара редакція Закону «Про товарні біржі» не встановлювала обов'язкових вимог щодо нотаріального посвідчення правочинів, укладених на біржі, а Цивільний кодекс навпаки вимагав таке посвідчення. Цивільний кодекс УРСР взагалі не містив жодної згадки поняття «біржа», «біржовий», встановлюючи у статті 227 нотаріальну форму посвідчення договору купівлі-продажу. Щоправда, відсутність у Законі України "Про товарну біржу" вимоги щодо нотаріального посвідчення договору купівлі нерухомого майна не скасовувало необхідності дотримання відповідних вимог ЦК України.

Згідно з статтею 657 ЦК договір купівлі-продажу нерухомості підлягає нотаріальному посвідченню, крім договорів купівлі-продажу майна, що перебуває в податковій заставі. Фактично положення цієї статті поширюються і на укладення біржових угод. Крім того, згідно з частиною 2 статті 4 Цивільного кодексу основним актом цивільного законодавства є Цивільний кодекс. Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 року №14 «Про судові рішення у цивільній справі» у разі наявності суперечності між нормами законів (кодексів), що мають однакову юридичну силу, застосуванню підлягає той з них, який прийнято пізніше. Таку думку вперше висловив Конституційний Суд України в рішенні №4-зп від 3 жовтня 1997 року. Перевага ЦК над спеціальним законом, прийнятим раніше, до якого належав і ЗУ "Про товарну біржу", також обґрунтовується доктриною. Р. А. Майданик вважає, що у разі виявлення суперечностей між нормами закону і нормами ЦК України повинні застосовуватися положення ЦК України [1, с.339]. Положення Цивільного кодексу не

встановлюються новими актами, а виключно деталізуються. Цивільний процесуальний кодекс у пункті 7 статті 10 встановлює, що у разі невідповідності одного правового акту іншому правовому акту вищої юридичної сили суд застосовує норми правового акту вищої юридичної сили. Слід вказати, що у ієрархії джерел цивільного права пріоритет матиме кодекс, а лише потім положення Закону «Про товарну біржу». Порівнявши хронологію прийняття обох документів, можна зробити висновок, що в судовій практиці до внесення змін до Закону «Про товарні біржі» слід було застосовувати положення Цивільного кодексу.

Нерегламентованість цього питання відображено і в документах самих бірж. Наприклад, у Правилах біржової торгівлі товарної біржі "Подільський контракт" спочатку в пункті 4.2 вказано, що нотаріальне посвідчення не потрібне, а в пункті 5.2 щодо біржового контракту вказано, що нотаріальне посвідчення є обов'язковим. У той же час, у Правилах біржової торгівлі на товарній біржі «Всеукраїнська лісова біржа» у пункті 4.2. стверджується, що нотаріальне посвідчення не потрібне.

Це викликало проблеми для судочинства. Наприклад, у 90-тих роках було досить популярним укладати договори купівлі-продажу квартир або житлових будинків на біржі. Очевидно, що до моменту прийняття Цивільного кодексу 2003 року такі угоди не були нотаріально посвідченими. Після 2003 року в покупців таких квартир виникла проблема щодо підтвердження свого права власності на ці об'єкти нерухомості. Відповідно до статистичних даних, наданих Олександрійським міськрайонним судом Кіровоградської області, 75% справ щодо угод, укладених на товарних біржах, визнано дійсними. Приморський районний суд Одеси у справі №522/19963/18 визнав дійсним договір купівлі-продажу квартири, укладений у 1998 році. Суд аргументував своє рішення тим, що хоча не була виконана умова, встановлена у статті 227 Цивільного кодексу УРСР щодо нотаріального посвідчення таких угод, але відповідно до частини 2 цієї ж статті, якщо одна з сторін повністю або частково виконала угоду, що потребувала нотаріального посвідчення, а

друга сторона ухилилася від нотаріального оформлення угоди, суд вправі за вимогою сторони, яка виконала угоду, визнати угоду дійсною. В цьому разі наступне нотаріальне оформлення угоди не вимагається. Цей же суд послався на положення нечинної з літа 2021 року редакції статті 15 Закону України «Про товарні біржі».

До цієї ж проблеми звернувся Верховний Суд у справі № 629/5243/16-ц. Даний договір, щодо якого виник спір, був укладений 22 січня 2004 року після введення у дію чинного Цивільного кодексу. Верховний Суд не визнав право власності керуючись тим, що відповідно до частини першої статті 220 ЦК України (редакції, чинної на момент виникнення спірних правовідносин) у разі недодержання сторонами вимоги закону про нотаріальне посвідчення договору даний договір є нікчемним. Згідно з частиною другою цієї ж статті, якщо сторони домовилися щодо всіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна із сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним. Керуючись статтею 657 Цивільного кодексу суд встановив, що даний договір купівлі-продажу обов'язково мав бути нотаріально посвідченим. Основним аргументом суду щодо визнання такої угоди недійсною була відсутність державної реєстрації. Проаналізувавши судову практику, можна помітити, що вона постійно упирається в положення щодо ухилення другої сторони від нотаріального посвідчення. Підстав для задоволення більшості таких позовів немає. У жодному з наведених вище судових спорів не було такого ухилення, тому підставою прийняття судом рішень на користь визнання таких договорів дійсними були не положеннями чинного українського цивільного законодавства, а власне недоліки законодавства. Таке різне тлумачення поняття «ухилення від нотаріального посвідчення» провокує критичні розбіжності в судовій практиці. Крім того, суди керуються наявністю державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

Отже, можна зробити висновок, що із змісту законодавства

впливає, що неможливо прирівнювати угоди, укладені на біржі, до нотаріально посвідчених. Уклавши договір на товарній біржі, контрагентам слід негайно було звернутися до нотаріуса. Щоправда, суди, розглядаючи такі спори, керувалися часом укладення правочину. Якщо договір купівлі-продажу укладено до введення в дію чинного Цивільного кодексу, то його визнають дійсним за наявності державної реєстрації, якщо після – то ні. Варто зазначити, що такі рішення не ґрунтуються на законодавстві. Як на мене, то такий підхід є надзвичайно спірним. По-перше, суди керуються тим, що в Цивільному кодексі чітко встановлене нотаріальне посвідчення даних правочинів, у той же час фактично Цивільний кодекс УРСР містив ідентичні положення. Цивільний кодекс УРСР узагалі не регламентував такий різновид угод. Щодо договорів, укладених в період дії ЦК УРСР судді керуються положенням щодо фактичного виконання угоди, хоча таке саме положення міститься і в частині 2 статті 220 чинного Цивільного кодексу, яка встановлює, що якщо сторони домовилися щодо усіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна із сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення, суд може визнати такий договір дійсним.

Література:

1. Майданик Р. А. Цивільне право. Загальна частина. Вступ в цивільне право. Київ: Алерта. 2012. 472 с.
2. Дзера О. В. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.
3. Нуково-практичний коментар Цивільного кодексу України. Том 1 / за заг. Ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 752 с.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Про товарні біржі: Закон України від 10 грудня 1991 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>

6. Роз'яснення Міністерства юстиції «Щодо діяльності товарних бірж» N 17-12/44 від 10 квітня 1998 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2_44323-98#Text

7. Правила біржової торгівлі та товарній біржі «Всеукраїнська лісова біржа. URL: <https://awex.com.ua/uploads/documents/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%98%D0%9B%D0%90%20%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%96%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%87%20%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%86%D0%92%D0%9B%D0%86.pdf>

8. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06#Text>

9. Правила біржової торгівлі на Товарній біржі "Подільський контракт". URL: <https://tbpk.in.ua/frontend/content/pageview/id/21>

10. Узагальнення практики розгляду Олександрійським міськрайонним судом Кіровоградської області цивільних справ за позовами про визнання дійсними договорів відчуження нерухомого майна у 2004 - 2008 роках. URL: <https://kra.court.gov.ua/sud1190/150/1514>

11. Рішення суду від 15 липня 2019 року. Справа № 522/19963/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83152167>

12. Рішення суду від 29 травня 2020 року. Справа № 629/5243/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89649008>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ
ВЛАСТИВОСТЕЙ ХАРАКТЕРУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Сергета І. В.,

*доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри загальної гігієни та екології*

Серебреннікова О. А.,

*кандидат медичних наук, професор,
професор кафедри медичної психології та психіатрії
з курсом післядипломної освіти*

Панчук О. Ю.,

*доктор медичних наук,
доцент кафедри загальної гігієни та екології
Вінницький національний медичний
університет ім. М. І. Пирогова*

м. Вінниця, Україна

Анотація: В ході проведених досліджень визначені особливості процесів формування властивостей характеру студентів закладів вищої медичної освіти в сучасних умовах та за різних форм організації навчального процесу. Зокрема, одержані дані засвідчували певну перевагу в структурі усередненого профілю особистості студентів показників за шкалами психастенії (Pt), іпохондрії (Hs), шизоїдності (Se), депресії (D) та гіпоманії (Ma) – серед дівчат та показників за шкалами психастенії (Pt), шизоїдності (Se), іпохондрії (Hs), депресії (D) та гіпоманії (Ma) – серед юнаків. Встановлені пріоритетні напрямки запровадження заходів психогігієнічної корекції тощо.

Ключові слова: студенти, заклад вищої медичної освіти, властивості характеру, процеси формування.

Актуальність. Період здобуття вищої освіти, незаперечно, є вирішальним як з позицій забезпечення високого рівня адекватності процесів майбутнього професійного становлення особистості її здібностям та нахилам, так і з позицій запобігання впливу численних факторів ризику, що можуть сприяти

гальмуванню та, навіть, суттєвому і незворотному викривленню процесів формування як психофізіологічних функцій, так і, насамперед, особливостей особистості дівчат і юнаків, зумовлюючи розвиток різноманітних особистісних професійних деформацій [1, с. 135; 2, с. 65; 3, с. 132; 4, с. 139; 5, с. 126].

Мета. Метою наукового дослідження було визначення особливостей процесів формування властивостей характеру студентів закладів вищої медичної освіти в сучасних умовах.

Матеріали та методи. Дослідження проводились серед студентів різних факультетів Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Для визначення та подальшої оцінки провідних властивостей характеру, котрі мають чітко окреслений зв'язок з процесами адаптаційного змісту, які відбуваються в організмі, та визначають особливості індивідуального стилю повсякденної діяльності, що виробляється в процесі професійно-орієнтованого навчання і професійної підготовки, застосовувався особистісний опитувальник Mini-mult. Статистичний аналіз одержаних даних зумовлював здійснення описової статистики, кореляційного і кластерного аналізу та проводився на підставі застосування стандартного пакету програм статистичного аналізу "Statistica 6.0" (ліцензійний № AXX910A374605FA).

Результати та обговорення. В ході проведених досліджень одержані достатньо цікаві результати. Так, дані вивчення особливостей формування властивостей характеру студентів закладів вищої медичної освіти на підставі даних побудованого усередненого профілю особистості засвідчували певну перевагу у його структурі показників за шкалами психастенії (Pt), іпохондрії (Hs), шизоїдності (Se), депресії (D) та гіпоманії (Ma) – серед дівчат та показників за шкалами психастенії (Pt), шизоїдності (Se), іпохондрії (Hs), депресії (D) та гіпоманії (Ma) – серед юнаків. Така ситуація відзначала достатньо значне поширення у студентському середовищі в природних умовах перебування у закладі вищої освіти незалежно від форм організації навчального процесу особистісних проявів дезадаптаційного змісту, котрі, на жаль, можуть призводити до викривлення процесів соціального і

професійного становлення дівчат та юнаків і, отже, засвідчувало потребу у подальшому нагальному використанню заходів психогігієнічної корекції. Разом з тим дані отримані за умов застосування різних за своїм змістом систем організації навчального процесу відзначали той факт, що найменш адекватні до вимог середовища перебування у дівчат в умовах організації навчального процесу за семестрово-заліковою системою реєструвались за шкалами депресії (D), психопатії (Pd), паранойяльності (Pa) і психастенії (Pt), серед юнаків – за шкалами депресії (D), іпохондрії (Hu), психопатії (Pd) та психастенії (Pt). Натомість в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою і у дівчат, і у юнаків найменш адекватні до вимог середовища перебування були властиві лише для шкал гіпоманії (Ma) і шизоїдності (Se).

Висновки. Отже, під час проведених досліджень визначені особливості процесів формування властивостей характеру студентів закладів вищої медичної освіти в сучасних умовах та за різних форм організації навчального процесу, встановлені пріоритетні напрямки запровадження заходів психогігієнічної корекції.

Література:

1. Мороз В. М., Макаров С. Ю., Серебреннікова О. А., Сергета І. В. Навчальний стрес та психофізіологічні критерії оцінки адаптаційних можливостей організму студентів закладів вищої медичної освіти. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 184 с.

2. Сергета І. В., Бардов В. Г., Дреженкова І. Л., Панчук О. Ю. Гігієнічні нормативи рухової активності студентів закладів вищої медичної освіти та шляхи її оптимізації. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 184 с.

3. Сергета І. В., Панчук О. Ю., Яворовський О. П. Гігієнічна діагностика професійної придатності студентів закладів медичної освіти (на прикладі стоматологічних спеціальностей). – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 348 с.

4. Тимошук О. В., Полька Н. С., Сергета І. В. Наукові основи комплексної гігієнічної оцінки якості життя та адаптаційних

можливостей сучасної учнівської і студентської молоді. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ». 272 с.

5. Мороз В. М., Серебреннікова О. А., Сергета І. В., Стоян Н. В. Психофізіологічні та психогігієнічні основи ефективного використання здоров'язберігаючих технологій у закладах вищої освіти. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2021. 208 с.

УДК 342.951:364.63](477)

Юридичні науки

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КЛАСИФІКАЦІЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В УКРАЇНІ

Стрельченко О.Г.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри
публічного управління та адміністрування*

Бухтіярова І.Г.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування*

*Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Анотація. *Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних тем сьогодення. Ми живемо у світі однією з характерних ознак якого є насильство. Проблема білінгу є актуальною не лише в нашій країні але й у всьому світі. Зазначено, що науковці і правники намагаються знати превентивні методи задля профілактики цих правопорушень і зменшення їх проявів в нашому суспільстві. Зроблено дослідження генезису булінгу (цькування) в Україні. Наведені ґрунтовні характеристики різновидів булінгу (цькування) в Україні.*

Ключові слова: *булінг, цькування, насильство, неповнолітні, кібербулінг.*

Текст доповіді. В наш час проблема булінгу (цькування) стала доволі розповсюдженим та масовим явищем: в багатьох країнах світу серед підлітків продовжують набувати поширення

прояви жорстокості, агресії та психологічного тиску. При цьому, жертвами булінгу стають не тільки в реальному, а й у віртуальному світі.

Школа є одним із найважливіших інститутів соціалізації особистості, основою формування більшості моральних і психологічних навичок дитини. Розвиток і становлення дитини складається не лише з виховання батьків, але і з зовнішнього оточення, яке і становить шкільне середовище. Саме на шкільні роки припадає момент розвитку цінностей і вибору майбутнього й того, яким воно буде. Але, на жаль, школа не завжди забезпечує комфортне середовище і не завжди стає «другим домом», тим більше якщо дитина відрізняється від інших своїм соціальним становищем, розвитком, інтересами, звичками або навичками.

У сучасному світі спостерігається тенденція загострення нерівності між дітьми, наприклад, діти акцентують увагу на матеріальному забезпеченні родини, наявності дорогих гаджетів або брендових речей. Особливої уваги зазнають діти, які мають дефекти мовлення, або фізичні вади. І після цього починається найстрашніше – цькування, знущання, насмішки.

Сучасні діти інколи бувають досить жорстокі один до одного, і це проявляється не тільки в словах, фізичних розправах, а й у вчинках, які зазвичай підлі та підступні. У шкільному чи підлітковому віці діти не розуміють, що своїми словами й діями вони можуть вплинути на життя іншого, на його почуття, на ставлення до оточуючих і самого себе. Цей різновид насильства й цькування вивчається давно, навіть має назву – «булінг», але більше уваги цьому почали приділяти саме тепер, зокрема з розвитком мережі Інтернет. Не дивно, що діти, які завжди перебувають в епіцентрі знущань, стають замкнутими, самотніми, їм може здаватися, що вони нікому не потрібні й ніхто не може вступитися за них, адже зазвичай такі діти не розповідають про насильство своїм батькам, а адміністрація школи та вчителі не звертають на це належної уваги. Через це виникає безліч проблем, які починаються з дитинства і продовжуються з дорослішанням, серед них – сором'язливість, невпевненість,

тривожність, апатія, депресія, страх перед іншими тощо. Добре, коли особа виходить із цього стану зазвичай після звернення за допомогою до психолога, але іноді це впливає на неї досить сильно й може мати вкрай негативні наслідки як для цієї особи (спричинення собі шкоди, суїциди), так і для оточуючих (прояви зовнішньої агресії) [1].

Проблема булінгу є актуальною не лише в нашій країні але й у всьому світі. Науковці і правники намагаються знати превентивні методи задля профілактики цих правопорушень і зменшення їх проявів в нашому суспільстві. Багато питань подолання цього негативного соціального явища залежить від належного адміністрування у сфері освіти, поводження з дітьми в сім'ї, забезпечення психологічного супроводу цих відносин, застосування юридичної відповідальності, зокрема адміністративної.

Проблем додає і латентність зазначеного правопорушення, іншими словами, невидимості, прихованого характеру цькування учасників освітнього процесу залишається актуальною в українських закладах освіти, про що свідчать статистичні дані різних досліджень, аналіз судової практики, моніторинг новин, повідомлень та тематичних сюжетів засобів масової інформації [2].

Аналізуючи відносно новий антибулінговий досвід України та сучасний стан розбудови безпечного і здорового освітнього середовища, з поміж проблем, які потребують нагального вирішення, слід відмітити відсутність ефективного та системного підходу в закладах освіти щодо попередження та реагування на прояви насильства і булінгу (цькування), а також недостатню взаємодію між учасниками освітнього процесу, закладами освіти і соціальними службами, правоохоронними органами, іншими органами державної влади та місцевого самоврядування [3].

Для вдосконалення антибулінгових заходів, антибулінгових компетенціях батьків, множинності суб'єктів реагування в ситуації булінгу та їх взаємодії, підстав звернення до органів поліції та порядку реагування на повідомлення про правопорушення вражаємо доцільно з'ясувати які взагалі є види булінгу (цькування) його риси і прояви для того щоб дієво реагувати на ці

правопорушення. Це потрібно і для розуміння того, що саме може бути доказами у справах про цькування, на які дії та обставини потрібно звертати увагу батькам та працівникам закладів освіти.

Отже, найчастіше діти стикаються з такими його проявами:

Вербальний (словесний) булінг — словесне знуцання або залякування за допомогою образливих слів, яке включає постійні образи, погрози й неповажні коментарі про кого-небудь (про зовнішній вигляд, релігію, етнічну приналежність, інвалідність, особливості стилю одягу тощо).

Фізичний булінг — фізичне залякування або булінг за допомогою агресивного фізичного залякування полягає в багаторазово повторюваних ударах, стусанах, підніжках, блокуванні, поштовхах і дотиках небажаним і неналежним способом.

Соціальний булінг — соціальне залякування або булінг із застосуванням тактики ізоляції припускає, що когось навмисно не допускають до участі в роботі групи, трапези за обіднім столом, гри, заняття спортом чи громадської діяльності.

Кібербулінг — це знуцання, приниження, агресивні напади, які здійснюються за допомогою різних гаджетів (зокрема телефонів), з використанням інтернету, будь-яких електронних (цифрових) технологій [4]. Хочемо звернути вашу увагу на те, що зі зростанням темпів використання цифрових технологій діти все частіше піддаються саме цьому виду цькування, що часто призводить до летальних наслідків. Розповсюдження «груп смерті» стало буденним на просторах інтернету.

Сучасні американські дослідники Робін Ковальські, С'юзан Лімбер і Патріція Агатстон виокремлюють вісім типів поведінки, які характерні для кібербулінгу:

Флеймінг (flaming) — обмін короткими гнівними й запальними репліками між двома чи більше учасниками, використовуючи комунікаційні технології. Найчастіше розгортається в «публічних» місцях Інтернету, на чатах, форумах, дискусійних групах.

Харасмент (harassment) — залучення повторюваних образливих повідомлень, спрямованих на жертву (наприклад, сотні

смс-повідомлень на мобільний телефон, постійні дзвінки) з переважанням персональних каналів комунікації.

Обмовлення (denigration) — розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій. Це можуть бути і текстові повідомлення, і фото, і пісні, які змальовують жертву в шкідливій, інколи сексуальній манері. Жертвами можуть ставати не тільки окремі підлітки, а й групи [4].

Самозванство (impersonation) — переслідувач позиціонує себе як жертву, використовуючи її пароль доступу до її акаунту в соціальних мережах, блогу, пошти, системи миттєвих повідомлень тощо, а потім здійснює негативну комунікацію. Організація «хвили зворотніх зав'язків» відбувається, коли з адреси жертви без її відома відправляються ганебні провокаційні листи її друзям і близьким за адресною книгою, а потім розгублена жертва неочікувано отримує гнівні відповіді.

Ошуканство (outing & trickery) — отримання персональної інформації в міжособовій комунікації й передання її (текстів, фото, відео) в публічну зону Інтернету або поштою тим, кому вона не призначалася.

Відчуження (ostracism) — онлайн-відчуження, виключення з груп (чати однокласників, групи в соціальних мережах), відсутність швидкої відповіді на миттєві повідомлення чи електронні листи. Виключення у віртуальному середовищі наражає на серйозні емоційні негаразди, аж до повного емоційного руйнування дитини.

Кіберпереслідування — це дії з прихованого вистежування переслідуваних і тих, хто пересувається без діла поруч, зазвичай зроблені нишком, анонімно, для організації злочинних дій на кшталт спроб зґвалтування, фізичного насильства, побиття. Відстежуючи через Інтернет необережних користувачів, злочинець отримує інформацію про час, місце й усі необхідні умови здійснення майбутнього нападу.

Хепіслепінг (happy slapping) — відносно новий вид кібербулінгу, який починався в англійському метро, де підлітки, прогулюючись пероном, раптом ляскали один одного, тоді як

інший учасник знімав що дію на мобільну камеру. У подальшому за будь-якими відеороликами, у яких записано реальні напади, закріпилась назва хепіслепінг. Ці відеоролики розміщують в Інтернеті, де його можуть продивлятися тисячі людей, зазвичай без жодної згоди жертви.

Ще один вид кібербулінгу, що потребує окремої уваги, — новий вид сексуального насильства проти дітей в інтернеті — *кібергрумінг*.

Кібергрумінг — це налогодження злодіями, які гарно знають психологію дітей, довірливих стосунків з дитиною (через соціальні мережі та фейкові акаунти) з метою отримання від неї інтимних фото чи відео з подальшим шантажуванням дитини для отримання більш відвертих матеріалів, грошей чи зустрічей в офлайн [4].

Як бачимо є велика кількість різновидів булінгу, що передбачає ґрунтовного вивчення ознак кожного з них. Саме чітке розуміння ознак і проявів надасть можливість розробити дієві механізми профілактики і попередження булінгу як в освітньому середовищу так і на просторах інтернету. Розуміння яким чином вчиняється той чи інший вид цькування надасть можливість батькам звертати увагу на зміни в поведінці та житті своїх дітей, що стане запорукою їх психічного здоров'я і недопущення невинуватих наслідків в їх житті.

Література:

1. Пилипів Р.М. Окремі питання вдосконалення адміністративно-правової протидії булінгу в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 31 (70) № 3 2020
2. Заклади освіти та органи поліції як суб'єкти реагування на випадки булінгу: на що важливо звернути увагу? URL: <https://www.hsa.org.ua/>
3. Бухтіярова І.Г., Приходько М.В. Поняття адміністративної відповідальності за булінг (цькування) в Україні. Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, НП України та інших суб'єктів публічної адміністрації: Матеріали

XV науково-практичного семінару / ред. колегія : І.Д. Пастух (голова), В.М. Дорогих, О.К. Волох. – 337 с. без ілл. (с.243-248)

4. Види булінгу та кібербулінгу. URL: <https://edu.bullying-stop.org.ua/article/4>

УДК 347.6

Юридичні науки

КОЛІЗІЇ В СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ У ПИТАННЯХ УСИНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Схаб-Бучинська Тетяна Ярославівна
к.ю.н., доцент кафедри цивільного права
Навчально-наукового Юридичного інституту
м. Івано-Франківськ, Україна

Усиновлення є однією із основних правових форм влаштування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування у сім'ю і провадиться з метою забезпечення стабільних, гармонійних та сімейних відносин між особами-усиновителями та дітьми, над якими встановлено усиновлення. Так, з моменту усиновлення між вище згаданими суб'єктами та їх родичами виникають взаємні особисті немайнові та майнові права та обов'язки, і, що головне, з цього моменту утворюється нова сім'я, яка створюватиме для дитини найкраще середовище для її розвитку та благополуччя. Тому у відносинах, учасником яких є дитина та з метою захисту її прав та інтересів, усі прийняті положення нормативно-правових актів повинні бути досконало продумані, щоб при їх застосуванні не виникало жодних прогалин та суперечностей. Тому метою даного дослідження є виявлення колізій у нормах чинного сімейного законодавства України та положеннях міжнародних договорів, які ратифіковані Верховною Радою України.

Процедура усиновлення регулюється рядом міжнародних договорів, зокрема: Європейською конвенцією про усиновлення дітей [1] та Конвенцією про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення [2], а також чинними норма-

тивно – правовими актами, а саме: Главою 18 Розділу IV та Розділом VI Сімейного кодексу України [3], Законом України «Про ратифікацію Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої)» [4], Законом України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [5], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» [6] тощо.

Аналізуючи та детально вивчаючи вище згадані нормативно-правові акти приходимо до висновку, що вони містять у собі певні прогалини та колізійні норми, які потрібно переглянути.

Так, у ст. 207 Сімейного кодексу України під усиновленням розуміють прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду. Моментом здійснення усиновлення вважається день набрання чинності рішенням суду про це [3]. Однак, у Законі України «Про ратифікацію Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої)», усиновлення є дійсним лише за умови, що його здійснено рішенням суду або адміністративним органом [4]. Тобто згідно Європейської конвенції про усиновлення дітей приймати рішення про усиновлення дитини окрім суду надано певному адміністративному органу, який є компетентним в даних питаннях. Однак, на нашу думку, в ст. 225 Сімейного кодексу України та ст. 3 згаданої Конвенції існує певна невідповідність положень. Адже, якщо мова йде про усиновлення дитини, яка проживає на території України, то усиновлення можливе лише за рішенням суду, і жоден інший орган не вправі приймати такі рішення. Єдине виключення із правила закріплене у ст. 282 Сімейного кодексу України, де надано право консульській установі або дипломатичному представництві України приймати рішення про усиновлення дітей, які є громадянами України, але проживають за її межами. Тому, щоб не виникало зайвих запитань щодо суб'єкта, якого наділено повноваженнями вирішувати питання усиновлення необхідно привести у відповідність ст. 225

Сімейного кодексу України і викласти її в наступній редакції:

Стаття 225. Момент здійснення усиновлення

1. Усиновлення дітей, громадян України, які проживають на території України вважається здійсненим у день набрання чинності рішенням суду про усиновлення.

2. Усиновлення дітей, громадян України, які проживають на території іноземної держави вважається здійсненим у день набрання чинності рішення консульської установи та дипломатичного представництва.

Також, колізійними є норми ст. 9 Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянута) та ст. 211 Сімейного кодексу України. Так, положення даної Конвенції визначає мінімальний вік усиновлювача, а саме усиновлювачем не може бути особа молодша за 18 років і старша за 30 років. Різниця у віці між усиновлювачем і дитиною, враховуючи найвищі інтереси останньої повинна становити не менше 16 років. Згідно ст. 211 Сімейного кодексу України усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа віком не молодша двадцяти одного року, за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини. Усиновлювачем може бути особа, що старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на п'ятнадцять років. Положення ч.1 ст. 211 Сімейного кодексу України щодо закріплення максимальної різниці у віці між усиновлювачем та дитиною у сорок п'ять років законодавець скасував Законом України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо усиновлення» від 09.09.2011р. і питання щодо максимальної межі досягнення вікового цензу для особи - усиновлювача залишається відкритим. Однак, посилаючись на ч. 2. ст. 13 Сімейного кодексу України, де закріплено положення про те, що у випадку якщо в міжнародному договорі України, укладеному в установленому порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом сімейного законодавства, то застосовуються правила відповідного міжнародного договору України. Тому з метою уникнення подальшого дисбалансу законодавчих норм необхідно переглянути досліджувані статті і привести їх у відповідність до положень міжнародного договору.

Детальний аналіз чинного сімейного законодавства та міжнародних договорів дає можливість простежити наступну невідповідність положень ст. 14 Європейської конвенції про усиновлення дітей та ст. 238 Сімейного кодексу України, де йдеться про скасування усиновлення та визнання його недійсним. Так відповідно до ст. 14 Конвенції усиновлення може бути скасовано або визнано недійсним лише за рішенням компетентного органу. Однак, потрібно пам'ятати, що відповідно до ст. 3 Конвенції суд не виступає адміністративним органом, адже усиновлення відповідно до згаданої норми визнається дійсним лише за умови, що його здійснено рішенням суду або адміністративним органом. На противагу даному положенню, згідно ст. 238 Сімейного кодексу України усиновлення скасовується виключно судовим рішенням. Тому відповідно до Конвенції усиновлення скасовується за рішенням компетентного органу, а згідно чинного законодавства – у судовому порядку.

Також, цікавою і дискусійною є положення ст. 5 Європейської конвенції про усиновлення дітей, де подається чіткий та виключний перелік осіб, які повинні дати згоду на усиновлення. Серед цих суб'єктів є згода самої дитини. Відповідно до Конвенції згода дитини вважається такою, що має достатній рівень розуміння, а дитину вважають такою, що має достатній рівень розуміння, після досягнення віку, який визначено законом та який не повинен перевищувати 14 років [1]. У Сімейному законодавстві вік дитини з якого вона може давати згоду на усиновлення не визначено. У ст. 218 Сімейного кодексу України лише зазначено, що для усиновлення потрібна згода дитини, якщо вона досягла такого віку та рівня розвитку, що може її висловити. Однак, ця норма не має конкретизованого змісту, і у випадку усиновлення виникає ряд проблем, адже важко визначити дійсну волю дитини для передачі її в сім'ю на виховання.

Досліджуючи чинне сімейне законодавство та міжнародні нормативно-правові акти, приходимо до висновку, що при усиновленні дітей, особливо коли йде мова про міжнародне усиновлення виникає ряд проблем через невідповідність одних

норм іншим. Так як, відповідно до ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» міжнародні договори є частиною національного законодавства, і якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору [7]. Тому для уникнення колізій законотворцям необхідно детально переглянути та співставити положення українського законодавства та міжнародних договорів, які ратифіковані Верховною Радою України та привести усі норми у відповідність до міжнародних договорів.

Література:

1. Європейська конвенція про усиновлення дітей від 15. 02. 2011. № 3017-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9-94_a17#Text
2. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення від 29. 05. 1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365#Text
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 року № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. №№ 21-22. Ст. 135.
4. Про ратифікацію Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої): Закон України від 15.02.2011 № 3017-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3017-17#Text>
5. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005. № 2342-IV. Дата оновлення: 31.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>
6. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008. № 348-2021-п. Дата оновлення: 28.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/905-2008-п#Text>

7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 №. 1906-IV. Дата оновлення: 11.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

UDC 519.2 + 004.6

Technical science

MAIN APPLICATIONS OF PROBABILITY THEORY IN DATA SCIENCE

Oleh Toporkov

Student,

*Senior advisor – **Olena Oliinik***

Senior lecturer of the

Department of Software Engineering,

Kharkiv National University of Radioelectronics

Kharkiv, Ukraine

Abstract: *In recent years data science has become more popular as a self-sufficient and independent branch of computer science. It is not a secret that data science, like everything related to computing, is fully based on different sections of mathematics (linear algebra, analytical geometry, mathematical analysis, probability theory, mathematical statistics, and others). The main purpose of this thesis is to show base applications of probability theory and to structure the available information.*

Key words: *data science, probability theory, mathematics, probabilities in data science.*

Data science is known as one of the most fashionable and promising IT areas of the XXI century[1]. As you know, the main task of a data scientist is to analyze data, identify some patterns and classify them for more effective use. Accordingly, at each stage, the specialist is faced with probabilities. For example, he may be confronted with the probability of answering the question asked correctly, or with the probability of the influence of noise on the result of data processing.

There are many applications of probability theory already in use in data science, and this number is increasing every year. Below

are some of the most popular practical problems in data science and the probability theory technics that can help to solve those problems.

Event prognosis

As mentioned earlier, data scientists work with data analysis, and their task is to extract maximum usefulness from the data (in most cases, these are certain conclusions based on patterns in this data, in other words, prognoses of some events). As you know, the classical definition says that probability is the degree (quantitative characteristic) of the possibility of a certain event occurring[2]. So, this definition already provides a certain basis for the existence of prognoses in general. Therefore, without understanding how the classical probability works, as well as some postulates of mathematical statistics, it can be difficult at all to talk about the reliability of prognoses and, accordingly, about solving data science problems.

In real life, the task of prognostication is more complex and requires a deeper knowledge of probability theory, but the main purpose of this paragraph is to show that data science and probability theory are related from the beginning. This makes probability theory a complete foundation for data science.

Bayesian models

The next example of the application of probability theory in data science is the huge amount of machine learning methods based on Bayes' theorem. Recall the formulation of this theorem: the probability of occurrence of event A, provided that B is true, equals to the probability of occurrence of event B, provided that A is true, multiplied by the prior probability of A and divided by the prior probability of B [3].

$$P(A|B) = \frac{P(B|A) * P(A)}{P(B)}$$

In practice, a slightly different form of Bayes' formula is often used, since it is necessary to consider not one, but several incompatible hypotheses, but this fact is not so important in this thesis.

Bayesian models are often used in data science because they have some advantages. These are the minimization of required input data, the ease of understanding data structure and the relative simplicity of the model (without unnecessary complications). Also, these models have some disadvantages, but they will not be mentioned in this thesis due to purpose of the thesis.

Probability distributions

There are many problems in data science when it is necessary to know not only one the most possible and projected outcomes from the data, but also the probability distribution, as this can help in further analysis of the results. About 15 different distributions are actively used (there are about 100 of them in total) in a variety of tasks[4]. Some of the distributions are trivial and are included in the standard course of probability theory, and some are more specific. For example, below is a function of one of the simplest distributions – uniform continuous distribution.

$$\frac{x - a}{x - b} I\{x \in [a, b]\} + I\{x > b\}$$

Probability distributions help to calculate confidence intervals for data parameters and critical regions for hypothesis testing, which is a very important step in many classifications and prognostication problems. In addition, without distributions, it is almost never possible to accurately analyze data, since the distributions indicate how the data is presented (over a wide range or centered around a few values). In short, probability distributions in data science play a significant role and are another very important application of probability theory.

Regression problems

Another significant application of probability theory is the use of regression in data science problems. Regression is an expression that determines the correlation (dependence) of some random statistical variables[5].

For example, there is a certain sample, which consists of price dynamics over a certain period. In this case, price dynamics will be a bound variable, and time will be a free variable. Then the task of

the data scientist is to find such a dependence in the data that would correspond to their mean value and select the most appropriate function to describe this dependence. In other words, in regression problems, real values are replaced by mean values (in this case, the probabilities of mistake and accuracy are considered too), and then the correspondences between these values are investigated. This makes it easier to compute and better understand patterns in the data.

To summarize: in this thesis, we analyzed some of the problems of data science and made it clear that knowledge of probability theory is necessary for competent problem solving. Perhaps in the future, new ways of solving prognostication problems will be invented, but now the entire theoretical basis of data science is based on probability theory.

Literature:

1. Press, G., 2021. Data Scientists: The Definition of Sexy. [online] Forbes. Available at: <<https://www.forbes.com/sites/gilpress/2012/09/27/data-scientists-the-definition-of-sexy/>> [Accessed 1 October 2021].
2. Feller, W., 1968. An Introduction to Probability Theory and Its Applications. 2nd ed. New York, London, Sydney u.a: Wiley & Sons, pp.11-12.
3. Brownlee, J., 2021. A Gentle Introduction to Bayes Theorem for Machine Learning. [online] Machine Learning Mastery. Available at: <<https://machinelearningmastery.com/bayes-theorem-for-machine-learning/>> [Accessed 1 October 2021].
4. Leemis, L., 2021. Univariate Distribution Relationship Chart. [online] Math.wm.edu. Available at:<<http://www.math.wm.edu/~leemis/chart/UDR/UDR.html>> [Accessed 1 October 2021].
5. Ray, S., 2021. Regression Techniques in Machine Learning. [online] Analytics Vidhya. Available at: <<https://www.analyticsvidhya.com/blog/2015/08/comprehensive-guide-regression/>> [Accessed 1 October 2021].

КЛАСТЕРНІ СТРУКТУРИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ПАРТНЕРСТВА: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА

Трушкіна Н. В.

*к.е.н., старший науковий співробітник відділу проблем
регуляторної політики і розвитку підприємництва*

Інститут економіки промисловості

НАН України

м. Київ, Україна

Шипоша В. А.

*викладач кафедри обліку і аналізу
господарської діяльності та менеджменту*

*ТОВ «Інститут науково-педагогічної
та виробничої інфраструктури»*

м. Слов'янськ, Україна

Анотація: Досліджено особливості європейської практики формування й функціонування кластерних структур у різних сферах економічної діяльності, які є потужним засобом та можливістю для структурних інституційних змін у національних і регіональних економіках країн. Це відповідає сучасним викликам, пов'язаним із глобалізацією, смарт-спеціалізацією, модернізацією виробництва і цифровізацією організаційних й управлінських процесів.

Ключові слова: кластеризація, кластерна ініціатива, регіональна кластерна політика, кластерний підхід, кластерна структура, глобалізація, європейська практика, партнерство, співробітництво, стейкхолдери, сталий розвиток.

На даний час кластерні об'єднання визнано однією з ефективних форм мережевого партнерства епохи глобалізації, цифровізації та економіки знань [1-3]. При цьому процеси глобалізації підсилюють роль кластерів в економіці європейських країн і сприяють їх подальшому становленню і функціонуванню. Ці структури стали свого роду «новою хвилею», яка задає сучасний вектор розвитку глобальної екосистеми та логістичних мереж в європейському просторі [4].

Ключовим важелем стимулювання формування та функціонування кластерних структур має стати діяльність, яку спрямовано на поглиблення мережевих взаємозв'язків між територіально сконцентрованими підприємствами та установами. Це дасть змогу забезпечити економію фінансових ресурсів, більшу можливість до запровадження і використання інноваційних технологій, а також за рахунок кооперування та взаємовигідної співпраці одержати конкурентні переваги в різних сферах економічної діяльності та досягти збалансованого сталого регіонального розвитку. Це підтверджує досвід багатьох європейських країн, які використовують кластерний підхід до реалізації національної та регіональної економік. В європейських країнах кластерні об'єднання визнано ефективним інструментом сталого розвитку.

Згідно зі звітом European Observatory for Clusters and Industrial Change про підтримку кластерів у 29 європейських країнах, що включає поглиблений аналіз 30 національних та 55 регіональних програм, спеціально розроблені політики і стратегії підтримки кластерів широко розповсюджені як в Європі, так і в усьому світі [5]. Міждержавні, регіональні, національні, громадські організації об'єднано в Європейський кластерний альянс. Це відповідає «Маніфесту кластеризації ЄС» (м. Брюссель, 2007 р.) і «Європейському кластерному меморандуму» (м. Стокгольм, 2008 р.), які на даний час визначають стратегію розвитку європейського та світового співтовариства і базуються на принципах кластерної регіональної політики за рахунок ефективної діяльності суб'єктів господарювання відповідних регіонів.

Отже, у більшості країн ЄС кластери визнано дієвим інститутом соціально-економічного розвитку на різних рівнях. Це обумовлено тим, що кластерні структури концентрують економічну діяльність; розширюють сегменти ринків збуту; активізують міжфірмову та мережеву співпрацю; сприяють зростанню конкурентних переваг за рахунок проведення спільних досліджень і розробок; генерують нові ланцюги доданої вартості на підставі перехресних зв'язків між фірмами, що зміцнює стійкості усієї

мережевої системи; створюють системний синергетичний ефект.

За результатами Інтернет-опитування, проведеного в 2018 р. Європейською обсерваторією кластерів і промислових змін, визначено інструменти та напрями підтримки кластерних утворень у національних і регіональних програмах. До них віднесено такі: підтримка участі малого й середнього бізнесу; підтримка міжнародної співпраці кластерів в одному секторі; підтримка міжсекторної співпраці; фінансування зустрічей і нетворкінгу (тобто діяльність, яку спрямовано на обмін інформацією між людьми, об'єднаними спільними професійними чи особистими інтересами; побудова довгострокових довірчих відносин за принципом соціальної мережі); підтримка виходу на інші ринки; промоція еко-ефективності; створення якісно нової кластерної інфраструктури тощо.

При цьому встановлено, що коло зацікавлених сторін і річні бюджети різняться в ряді європейських країн (наприклад, фінансування у Франції складає 144 млн євро). Серед головних джерел фінансування розвитку кластерних утворень можна вказати кошти державних бюджетів, членські внески від фірм, кошти локальних органів влади, альтернативні приватні фонди (крауд-фандінг, венчурний капітал [6; 7]), трастові фонди, громадські організації.

Однак, незважаючи на широке застосування кластерного підходу в економіках зарубіжних країн, відзначається їх серйозна диференціація за принципами, формами і методами політики кластеризації, ступенем державного регулювання діяльності кластерних утворень, галузевими перевагами при організації кластерів (*табл. 1*). Так, найбільший вплив на реалізацію кластерних ініціатив у країнах ЄС відіграє наднаціональна регіональна і промислова політика і диференціація країн-членів за рівнем розвитку національної інноваційної системи.

Відзначимо, що в рамках Європейського Союзу кластерна політика не є самостійною політикою у переважній більшості країн, оскільки немає документів, які її регламентують. Замість цього вона реалізується як складова частина інноваційної,

промислової або регіональної політики. Приблизно 70% країн відносять кластерну політику до інноваційної, 25% – до регіональної.

Таблиця 1

Галузеві особливості кластерних структур в європейських країнах

Країна	Основні види економічної діяльності												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Польща	■		■	■	■	■		■	■	■	■		
Угорщина	■												
Естонія	■								■				
Румунія			■										
Словаччина				■	■							■	
Чехія				■	■							■	
Литва		■				■				■		■	
Латвія		■										■	
Швейцарія	■			■									
Фінляндія	■		■		■							■	
Нідерланди								■					
Франція			■							■			
Німеччина				■				■		■			
Великобританія										■			
Данія									■	■			
Італія			■					■					
Норвегія					■		■		■				

Примітки: IT-сектор і кібербезпека (1); смарт-спеціалізації (2); аграрний сектор (3); хімічна промисловість (4); енергетика та еко-енергоефективність (5); металообробка (6); машинобудування та інженерія (7); будівництво (8); транспорт (як правило, авіація та морська галузь) і логістика (9); біотехнології та медицина (10); туристична сфера і рекреація (11); деревообробка (12); креативна індустрія (13).

Джерело: складено на підставі [5].

Аналіз свідчить, що ряд країн здійснює розвиток кластерів через механізми підтримки інтернаціоналізації, передового досвіду членів кластеру, зміцнення структур співробітництва між компаніями або між галузями та наукою (табл. 2). Там, де є національні кластерні стратегії, державні органи приділяють особливу увагу умовам і організаційному процесу кластеризації; координують діяльність органів управління на регіональному та місцевому рівнях для ефективного розвитку кластерів.

Отже, у багатьох зарубіжних країнах розвиток кластерів

різної галузевої приналежності цілеспрямовано стимулюється на основі спеціальної кластерної політики. Також розробкою рекомендацій щодо реалізації кластерної політики займаються Європейська комісія, Азіатський банк розвитку, Світовий банк, Організація Економічного Співробітництва та Розвитку.

Таблиця 2

Першочергові завдання підтримки розвитку кластерів у країнах ЄС

Країни	Завдання
Польща, Угорщина, Румунія, Словаччина, Чехія, Литва, Латвія	Підтримка інтернаціоналізації
Польща, Естонія, Угорщина, Румунія, Чехія, Литва	Сприяння науково-дослідним розробкам та впровадження новітніх технологій
Угорщина, Румунія, Словаччина, Чехія, Литва, Латвія	Зміцнення структур співробітництва між компаніями або між галузями та наукою
Польща, Угорщина, Румунія, Чехія, Латвія	Підтримка передового досвіду членів кластеру
Польща, Румунія, Чехія, Литва	Зміцнення інноваційних екосистем та інноваційного потенціалу регіонів
Угорщина, Чехія, Литва, Латвія	Активізація розвитку малого й середнього підприємництва

Джерело: складено на підставі [5].

У рамках національних кластерних політик застосовується широкий спектр інструментів і механізмів стимулювання кластерів (створення спеціальних консультативних і координаційних органів, забезпечення експертної й організаційної підтримки, пряме співфінансування держави програм розвитку кластерних утворень тощо). Наприклад, Європейська комісія ініціювала створення ряду організацій, які мають надавати різноманітну підтримку кластерам (European Cluster Observatory, European Cluster Policy Group, European Cluster Alliance, Cluster Innovation Platform).

У більшості розвинених країн здійснюється пряме фінансування з боку держави програм розвитку кластерів. Так, у Німеччині реалізуються програми BioRegio, InnoRegio, «Кращі кластери»; у Франції – програма «Конкурентоспроможні полюса». Вказані програми мають високу ефективність. Наприклад, у

результаті реалізації програми BioRegio кількість біотехнологічних компаній зросла у три рази, створено понад 9 тис. робочих місць. Це призвело до розриву між Німеччиною і Великобританією у сфері біотехнологій, дозволивши Німеччині стати європейським лідером у цьому секторі.

Але слід наголосити, що в європейських країнах сформовано різні підходи до стратегій кластеризації. Це пов'язано, по-перше, з різними рівнями соціально-економічного розвитку та бізнес-середовища, інституційною та культурною специфікою і системами державного регулювання. По-друге, країни ЄС застосовують різні підходи до ідентифікації кластерів. Так, Швеція, Португалія, Нідерланди, Франція, Данія спочатку здійснювали підтримку кластерів на регіональному та загальнонаціональному рівні, тоді як Бельгія та Іспанія – лише на регіональному. Інші країни (Австрія, Німеччина, Італія, Норвегія і Фінляндія) використовували заходи у сфері розвитку кластерів як інструменти реалізації регіональної та інноваційної політики.

У подальших дослідженнях планується обґрунтувати концептуальний підхід до формування кластерних структур у східних регіонах України з урахуванням передового європейського досвіду та регіональної специфіки.

Література:

1. Шипоша В. А. Зарубіжний досвід функціонування кластерних утворень. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 24. Ч. 3. С. 148-151.
2. Шипоша В. А. Формування кластерних структур в якості засобів активізації інвестиційної діяльності. Вісник Одеського національного університету. Сер.: Економіка. 2020. Т. 25. Вип. 2(81). С. 185-188. <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-81-30>.
3. Shiposha V. The role of clusters in modern global economy. Three Seas Economic Journal. 2020. Vol. 1. № 2. P. 67-70. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2020-2-11>.
4. Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. Cluster Model of Organizing Logistics in the Region (on the Example of the Economic

District “Podillya”). Journal of European Economy. 2021. Vol. 20. No. 1. P. 127-145. <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>.

5. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року. Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації / О. Юрчак та ін. Київ: АППАУ, Платформа Industry4Ukraine, 2020. 76 с.

6. Drachuk Y. Z., Rashchupkina V. N., Trushkina N. V. Proposals for the Development of Innovative Business on the Principles of Public-Private Partnerships. Journal of Applied Management and Investments. 2016. Vol. 5. Iss. 1. P. 26-33.

7. Drachuk Yu., Stalinskay E., Trushkina N. Trends of the global market for venture funding: comparative analysis. Baltic Journal of Economic Studies. 2016. Vol. 2. No. 3. P. 59-68.

УДК 61

Медичні науки

МЕХАНІЗМ ДІЇ ІНОЗИНУ ПРАНОБЕКСУ ПІД ЧАС БОРОТЬБИ З ВІРУСНИМИ ІНФЕКЦІЯМИ

Цой К.В.,

*студентка медичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна*

Анотація: Доведено, що Інозин пранобекс (ІР), позитивно впливає на імунну систему хазяїна, посилюючи проліферацію Т-клітинних лімфоцитів і активність природних клітин-кілерів, підвищуючи рівень прозапальних цитокінів і тим самим відновлюючи дефіцитні реакції у пацієнтів з імуносупресією. У той же час було показано, що він може впливати на рівень вірусної РНК і, отже, пригнічувати ріст декількох вірусів. У цій статті ми розберемо механізм дії цього лікарського препарату.

Ключові слова: Противірусні, Інозин пранобекс, Імуномодуляція, Інфекція

Інозин пранобекс (ІР), широко відомий як інозин ацедобен дімепранол, ізопринозин або метізопрінол, являє собою синтетичне з'єднання п-ацетамідо-бензоатної солі N-N диметиламіно-2-

пропанолу з Інозином в молярному співвідношенні 3: 1, що володіє імуномодуючими та противірусними властивостями. Препарат був спочатку дозволений в 1971 році і в даний час продається в більш ніж 70 країнах світу для лікування вірусних захворювань, включаючи підгострий склерозуючий паненцефаліт (ПСПЕ), інфекції вірусу простого герпесу (ВПГ) і вітряної віспи, вірус папіломи людини (ВПЛ), цитомегаловірус і вірус Епштейна-Барра, гострі вірусні респіраторні інфекції, кір та імуносупресивні стани.

Результати численних досліджень, проведених ще в 1970-х і 1980-х роках, вказували на позитивний ефект лікування ІІ при ряді захворювань та інфекцій, серед яких були ВПГ-інфекції, ПСПЕ, генітальні бородавки, грип та інше. На сьогоднішній день існує загальна думка, що ІІ - це препарат, який добре переноситься і не має серйозних побічних ефектів. Цей факт підтверджується як невеликою кількістю побічних реакцій, так і обмеженим числом суб'єктів, виведених з клінічних досліджень, також наявними постмаркетинговими даними про експозицію пацієнтів, які отримували лікування ІІ. При тривалому лікуванні і великих дозах може виникати нудота [1, с.11]. Підвищення концентрації сечової кислоти, що виникає в сироватці та сечі, обумовлене метаболізмом інозину, є побічним ефектом, що найчастіше реєструється і більш виражений у чоловіків. Проте, було встановлено, що гіперурикемія в цілому оборотна [1, с.21, 2, с.14, 3, с.17, 4, с.20]. На підставі результатів цитотоксического аналізу, аналізу на ДНК-комети і мікроядра, а також тесту Еймса було зроблено висновок, що ІІ не є ні Цитотоксичний, ні генотоксичним, ні мутагену [5-8, с.12].

Противірусна і протипухлинна активність ІІ була продемонстрована як *in vitro*, так і *in vivo* і вважається вторинною по відношенню до імуномодуючого ефекту; тим не менш, точний механізм дії ще не визначений. Поява стійких штамів вірусів до традиційних противірусних засобів наголошує на необхідності подальшого використання відповідних властивостей ІІ, щоб розширити існуючий арсенал засобів проти вірусних

захворювань. ІІ продовжує залишатися предметом різних клінічних і неклінічних досліджень. Його ефективність, як в якості монотерапії, так і в складі комбінованої терапії, знову розглядається при різних захворюваннях. Крім того, вивчаються нові, потенційно терапевтичні показання до застосування ІІ або нові агенти для одночасного застосування.

Механізм дії

Протягом десятиліть ІІ є препаратом, що широко використовується завдяки своїм імуномодулюючим та противірусним властивостям, і в спробі пояснити ці властивості було запропоновано кілька механізмів дії. Дослідження показали, що ІІ може впливати як на гуморальні, так і на клітинно-опосередковані аспекти імунної системи, таким чином, що він підсилює імунну відповідь господаря і може також виявляти противірусні ефекти, які вважаються вторинними по відношенню до імунопотенціювання.

Введення ІІ, очевидно, викликає відповідь Th1 клітинного типу, про що свідчить підвищення рівня прозапальних цитокінів (наприклад, ІІ-2, ІFN- γ), як *in vivo*, так і *in vitro*, в активованих мітогеном або антигеном клітинах [9-12, с.20,21,31,16]. Ця відповідь ініціює дозрівання і диференціювання Т-лімфоцитів і потенціює індуковані лімфопроліферативні відповіді [10-13, с.11,22,13,21,27]. Повідомлялося, що ІFN- γ пригнічує вироблення ІІ-10 [14, с.9], що в поєднанні з викликаним препаратом зниження вироблення ІІ-10 та інших протизапальних цитокінів дозволяє припустити, що ІІ може модулювати супресивну дію цих цитокінів на вроджений і адаптивний імунітет. Потенціал ІІ проти вірусних інфекцій також підтверджується збільшенням популяції природних кілерних (ПК) клітин і підвищенням активності ПК [12, 13, 15-19]. Хемотаксис і фагоцитоз нейтрофілів, моноцитів і макрофагів також потенціюються ІІ [12, 13, с.16, 12] [20, с. 7], а ПК-активність еозинофілів посилюється через збільшення кількості поверхневих маркерів ІgG і комплементу, викликаного введенням ІІ [21, с. 4].

Гуморальна імунна відповідь посилюється в основному за

рахунок стимуляції диференціювання В-лімфоцитів в плазматичних клітинах і посиленого вироблення антитіл [22, 23, с.7,21].

У спробі пояснити противірусні властивості ІІІ були висунуті різні гіпотези. Вважається, що противірусна активність ІІІ *in vivo* є результатом посилення імунних реакцій господаря під дією препарату [20, с. 11]. З цієї точки зору, препарат підсилює імунологічні процеси в лімфоцитах після того, як вони були викликані вірусними антигенами, оскільки сам по собі він не здатний стимулювати лімфоцити, що знаходяться у стані спокою [10, с.15, 20, 22, 24, с. 3]. Проте, можливі й інші способи дії.

Було виявлено, що ІІІ стимулює неспецифічну імунну відповідь, що не залежить від специфічного вірусного антигену [6, с.8], що імовірно вказує на те, що його інгібуючі вірусні ефекти можуть також розташовуватися на рівні транскрипції і трансляції. Дійсно, з одного боку, синтез клітинної РНК і білків помітно пригнічується незабаром після вірусної інфекції, а з іншого боку, ІІІ підсилює синтез РНК і білків клітини-господаря і знижує синтез вірусної РНК [22, 25, с.7].

Передбачається, що один з компонентів препарату або навіть сам лікарський комплекс зв'язується з рибосомами інфікованих клітин, викликаючи стеричну модифікацію структури рибосом господаря, тим самим забезпечуючи перевагу клітинної РНК господаря над вірусної РНК в конкуренції за зв'язування з сайтами об'єднання рибосом [25, с.6]. Наслідком цього може бути незчитування або неправильне зчитування вірусного генома з неправильною транскрипцією вірусного генетичного коду [26, с.8].

Інша гіпотеза заснована на швидкому метаболізмі ІІІ та інгібуючій ролі інозину. Передбачалося, що до метаболізму ІІІ дисоціює на свої складові, тобто три молекули N-N-диметиламіно-2-пропанол-п-ацетамідобензоата і одну молекулу інозину, у тому числі останній інгібує синтез фосфорібозилпірофосфат, проміжного продукту в біосинтезі пуринових нуклеотидів, таких як аденилат і гуанілат. Оскільки ІІІ пригнічує перетворення рибозофосфата в фосфорібозилпірофосфат, він може діяти,

блокуючи синтез вірусної РНК, оскільки цей процес відбувається швидше, ніж синтез клітинної РНК [27, с.5].

У світлі нового дослідження, розкривається здатність інозину викликати «зупинку» рибосом і контекстно-залежне декодування під час трансляції (на аденозин або урацил) [28, с.7], слід приділити більше уваги впливу ІІ на транскрипційному і трансляційному рівні, щоб повністю з'ясувати його спосіб дії в вірусної реплікації.

Грунтуючись на описаних ефектах і гіпотезах ІІ, ми можемо зробити висновок, що його дія залишається невловимимомою, але, безсумнівно, плейотропною. В цілому, препарат може діяти на відновлення пригніченої функції Т-лімфоцитів до нормальної за рахунок збільшення вироблення лімфокінів або, альтернативно, за рахунок збільшення синтезу клітинної рибосомальної РНК і білка, одночасно пригнічуючи використання клітинної рибосомальної РНК для вірусної реплікації.

Література:

1. Wybran J, Appelboom T. Immunomodulation. Boston, MA: Springer; 1984. Isoprinosine (inosiplex): immunological and clinical effects; pp. 363–374.
2. Masihi KN. Principles of immunopharmacology. Basel: Birkhäuser; 2011. C7 Anti-infective activity of immunomodulators; pp. 411–435.
3. You Y, Wang L, Li Y, Wang Q, Cao S, Tu Y, et al. Multicenter randomized study of inosine pranobex versus acyclovir in the treatment of recurrent herpes labialis and recurrent herpes genitalis in Chinese patients. *J Dermatol.* 2015;42(6):596–601.
4. Brzeski M, Madhok R, Hunter JA, Capel HA. Randomised, double blind, placebo controlled trial of inosine pranobex in rheumatoid arthritis. *Ann Rheum Dis.* 1990;49:293–295.
5. Majewska A, Lasek W, Janyst M, Mlynarczyk G. In vitro inhibition of HHV-1 replication by inosine pranobex and interferon- α . *Acta Pol Pharm.* 2016;73(3):637–644.
6. Tobolska S, Terpilowska S, Jaroszewski J, Siwicki AK. Genotoxicity and mutagenicity of inosine pranobex. *J Vet Res.* 2018;62(2):207–213.

7. Tobólska S, Terpiłowska S, Jaroszewski J, Siwicki AK. Influence of inosine pranobex on cell viability in normal fibroblasts and liver cancer cells. *J Vet Res.* 2018;62(2):215–220.
8. Hadden J, Wybran J, editors. Immunopotentiators II Isoprinosine, NPT 15392 and Azimexone: modulators of lymphocyte and macrophage development and function. *Advances in Immunopharmacology: Proceedings of the First International Conference on Immunopharmacology*; 1981: Elsevier.
9. Petrova M, Jelev D, Ivanova A, Krastev Z. Isoprinosine affects serum cytokine levels in healthy adults. *J Interferon Cytokine Res.* 2010;30(4):223–228.
10. Lasek W, Janyst M, Wolny R, Zapala L, Bocian K, Drela N. Immunomodulatory effects of inosine pranobex on cytokine production by human lymphocytes. *Acta Pharm.* 2015;65(2): 171–180.
11. Milano S, Dieli M, Millott S, Miceli MD, Maltese E, Cillari E. Effect of isoprinosine on IL-2, IFN-gamma and IL-4 production in vivo and in vitro. *Int J Immunopharmacol.* 1991;13(7):1013–1018.
12. Tsang KY, Pan JF, Swanger DL, Fudenberg HH. In vitro restoration of immune responses in aging humans by isoprinosine. *Int J Immunopharmacol.* 1985;7(2):199–206.
13. Tsang KY, Fudenberg HH, Pan JF, Gnagy MJ, Bristow CB. An in vitro study on the effects of isoprinosine on immune responses in cancer patients. *Int J Immunopharmacol.* 1983;5(6):481–490.
14. Sabat R, Grutz G, Warszawska K, Kirsch S, Witte E, Wolk K, et al. Biology of interleukin-10. *Cytokine Growth Factor Rev.* 2010;21(5):331–344.
15. Ahmed RS, Newman AS, O’Daly J, Duffy S, Grafton G, Brady CA, et al. Inosine acedoben dimepranol promotes an early and sustained increase in the natural killer cell component of circulating lymphocytes: a clinical trial supporting anti-viral indications. *Int Immunopharmacol.* 2017;42:108–114.
16. Balestrino C, Montesoro E, Nocera A, Ferrarini M, Hoffman T. Augmentation of human peripheral blood natural killer activity by methisoprinol. *J Biol Response Modif.* 1983;2(6):577–585.

17. Diaz-Mitoma F, Turgonyi E, Kumar A, Lim W, Larocque L, Hyde BM. Clinical improvement in chronic fatigue syndrome is associated with enhanced natural killer cell-mediated cytotoxicity: the results of a pilot study with Isoprinosine® J Chronic Fatigue Syndr. 2003;11(2):71–95.
18. Bekesi JG, Tsang PH, Wallace JI, Roboz JP. Immunorestorative properties of isoprinosine in the treatment of patients at high risk of developing ARC or AIDS. J Clin Lab Immunol. 1987; 24(4):155–161.
19. Hersey P, Edwards A. Effect of isoprinosine on natural killer cell activity of blood mononuclear cells in vitro and in vivo. Int J Immunopharmacol. 1984;6(4):315–320.
20. Ohnishi H, Kosuzume H, Inaba H, Ohkura M, Shimada S, Suzuki Y. The immunomodulatory action of inosiplex in relation to its effects in experimental viral infections. Int J Immunopharmacol. 1983;5(3):181–196.
21. De Simone C, Ricca D, Sorice F. In vitro influence of methisoprinol on human eosinophils. Int J Immunopharmacol. 1982;4(4):369.
22. Ohnishi H, Kosuzume H, Inaba H, Okura M, Morita Y, Mochizuki H, et al. Mechanism of host defense suppression induced by viral infection: mode of action of inosiplex as an antiviral agent. Infect Immun. 1982;38(1):243–250.
23. Renoux G, Renoux M, Guillaumin J-M. Isoprinosine as an immunopotentiator. J Immunopharmacol. 1979;1(3):337–356.
24. Morin A, Ballet JJ. A recent overview on in vitro and in vivo immunological activities of methisoprinol. Allergol Immunopathol (Madr) 1982;10(2):109–114.
25. Gordon P, Brown ER. The antiviral activity of Isoprinosine. Can J Microbiol. 1972;18(9):1463–1470.
26. De Simone C, Prohost JW. Antibiosis and host immunity. Boston, MA: Springer; 1987. Prohost modulation of immunity by isoprinosine and NPT 15392; pp. 279–290.
27. Linhares R, Rebello M, Nozawa C. Effect of isoprinosine on rotavirus replication in vitro. Braz J Med Biol Res. 1996;29(2): 219–222.

28. Licht K, Hartl M, Amman F, Anrather D, Janisiw MP, Jantsch MF. Inosine induces context-dependent recoding and translational stalling. *Nucleic Acids Res.* 2019;47(1):3–14.

Legal sciences

LEGAL BASIS OF OBSERVATION OF ETHICAL PRINCIPLES
IN THE WORK OF LEGAL CLINICS

Shevchuk Oksana

*candidate of Law, Associate Professor
Department of Constitutional, Administrative
and financial law at the Faculty of Law
Western Ukrainian National University*

Yurkevich Irina

*senior lecturer at the
Department of Criminal Law and Procedure
and Law Enforcement of the Faculty of Law
Western Ukrainian National University*

Abstract. *The article analyzes the provisions of normative - legal acts regulating the legal status of a legal clinic in the mechanism of human rights protection. The genesis of scientific views on the role of legal clinics in the system of legal education is also analyzed. The essence of means of providing quality dual education with the help of legal clinics is investigated.*

The author concludes that the goals and objectives are well formulated and carefully implemented, we can say with confidence that our consulting and educational activities are needed. Any other goal and its corresponding tasks are artificial and may even be harmful. Well, let's say a student clinic has a goal - to teach a student the practical skills of a lawyer. And what is meant by this? Apply legal norms in practice? But for this there are seminars, which are called "practical". In addition, in recent years, students are already working in parallel with their studies, and in the area of application of professional knowledge that interests them. In addition, in most free economic zones, the participation of students in the work of legal consultations (clinics) is not mandatory and only a small fraction of graduates of

these free economic zones have passed the "school" of consultations.

Key words: *legal clinics, free legal aid, protection of human rights, dual education.*

As you know, the activities of participants in the educational and consulting process are practically not regulated by legal norms (for example, at the Faculty of Law of the Western Ukrainian National University). Thus, the main regulator in this area of law enforcement is morality. Therefore, in terms of legal regulation of relations arising during educational and consulting activities, this activity can be considered ideal, because, as we know, the law should seek to grow into morality, and not vice versa; ideally, the rule of law should be based on the inner convictions of the person, and not imposed from the outside. Let's define those moral norms that underlie all educational and consulting activities, ie the basic principles (principles) and purpose of this activity, without which it is difficult or even impossible to solve all other ethical issues.

So, of course, the basis should be the so-called "Golden Rule", which, as you know, requires you to treat others the way you want to be treated. It can have certain options: "Don't treat others the way you don't want to be treated." Both are quite acceptable, and, moreover, the only possible in the area under consideration. After all, one of man's natural aspirations is to have good for himself, and man's greatest love is self-love. [1]

Therefore, following the basic principles, a person should wish others well, as well as himself, and try to love others as himself. If we, the teachers of student consultations (clinics) can do so, then we need to teach students to apply this rule, but if we do not have it yet, then mastering this rule, moreover, compliance with this rule will be our pedagogical task. Free student legal advice provides an opportunity to successfully solve these problems. But the very principles and moral norms will guide us in our consulting and educational activities, to help solve complex, contradictory situations that constantly arise in different areas of this activity (from its purpose to statistical reporting on it). It is on the basis of this principle that any ethical issues of student legal advice (clinics) can be addressed.

This is the basis from which to start, but it is also important to move forward. The question is, in what direction? We know very well that it is the goal that determines the meaning of any activity. Let's define the goal before us - to form and implement a practical component in the process of legal education.

Quite, if we consider a lawyer as a combination of three qualities: morality, intelligence and professionalism. If we want our life needs in any field to be met by professionals in the highest sense of the word, then we ourselves must strive to be such a specialist. This applies not only to students but also to teachers who train such a specialist. [2]

This goal sets before students' legal consultations (clinics) a certain system of tasks. The most important task is the protection of human rights. It is through helping people that the student is formed as a lawyer, combining the three above-mentioned qualities.

Thus, seeking to help a person in need, in misfortune, in difficulty, the jurist improves his moral sense - a sense of kindness and humanity. At the same time he improves his professional skills, and, of course, sharpens his intellect. As you can see, these are three tasks protection of human rights, but they are all aimed at achieving this goal. These tasks can be further developed - for example, to develop professional skills means to solve the following tasks: improving legal knowledge, studying the legal system in principle and in detail, studying law enforcement practice, transferring theoretical knowledge to the applied field, working out the speed and accuracy of legal work bases, development of experience of communication with people of different temperaments, ability to allocate the main thing in conversation with the visitor, training in drawing up short, but, at the same time, exact and clear texts. The task of improving one's moral sense determines the following, more specific tasks: the development of the desire to help, the struggle against selfish tendencies, the struggle against pride and selfishness, the glorification of oneself over other people. In general, all these tasks can be reduced to one - training in the practical implementation of moral qualities, and in the professional sphere, in particular. [3]

If these goals and objectives are well formulated and carefully

implemented, we can say with confidence that our consulting and educational activities are needed. Any other goal and its corresponding tasks are artificial and may even be harmful. Well, let's say a student clinic has a goal - to teach a student the practical skills of a lawyer. And what is meant by this? Apply legal norms in practice? But for this there are seminars, which are called "practical". In addition, in recent years, students are already working in parallel with their studies, and in the area of application of professional knowledge that interests them. In addition, in most free economic zones, the participation of students in the work of legal consultations (clinics) is not mandatory and only a small fraction of graduates of these free economic zones have passed the "school" of consultations.

Harm can be expressed in the fact that the student treats visitors to the consultation as a textbook that is used for personal purposes - working on the citizen's legal and psychological techniques, the student prepares himself for professional success, an unconditional indicator of which is money capital.

This is the main purpose of consulting and educational activities. It is the content of this activity and its forms that should be developed and implemented in each free economic zone in different ways, but exclusively on the basis of these principles.

Literature:

1. Clarence J. Dias, Research on Legal Services and Poverty: Its Relevance to the Design of Legal Services Programs in Developing Countries, 1975 WASH. U. L. Q. 147 (2017). Available at: https://openscholarship.wustl.edu/law_lawreview/vol1975/iss1/11
2. Sood S. Convergence in the Practice of Legal Aid to Improve Access to Justice. Asian Journal of Legal Education. 2019; 6 (1-2): 18-28. doi: 10.1177 / 2322005818812612
3. Moppett, Samantha A. and Vinson, Kathleen Elliott, Closing the Legal Aid Gap One Research Question at a Time (2017). HLRe, Vol. 18, p.15, Suffolk University Law School Research Paper No. 17-11, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3008767>

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДУ ЗБЕРІГАННЯ ДАНИХ В КЛІЄНТ-
СЕРВЕРНІЙ АРХІТЕКТУРІ ДЛЯ ТЕРМІНАЛА ПІДТРИМКИ
СТУДЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кізюн Б.М.,

студент VI курсу

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського"

м. Київ, Україна

Анотація: Створення методу організації даних студентів для підтримки студентської діяльності та реалізація веб-ресурсу для отримання цих даних.

Ключові слова: Студентський розклад, автоматизація навчальних процесів, клієнт-серверна архітектура.

Починаючи з 2019 року навчальний процес для здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників досить кардинально змінився. На це вплинула пандемія інфекційної хвороби COVID-19. Однією з основних вимог до проведення навчального процесу стали захищеність його учасників від потенційного ризику захворіти. Базовими рішеннями стали: дотримання масочного режиму, користування дезінфікуючими засобами (антисептиками) та соціальна дистанція. Якщо перші два пункти кожен дотримується індивідуально, то проблема з соціальною дистанцією залишається відкритою. Тому перед дитячими садками, школами та вузами постала необхідність, щодо впровадження дистанційного навчання. Що в свою чергу сформувало потребу в інтеграції великої кількості інформаційних технологій в процес навчання. Одним із таких інструментів є електронний студентський розклад, що був мало розповсюджений у більшості ВУЗів, або виконаний у досить не

зручному вигляді. Беручи до уваги той факт, що студенти більшу частину семестру можуть знаходитися на дистанційному навчанні, необхідно забезпечити зручний та доступний варіант дізнатися розклад та кожного студента окремо.

Згідно з документом ЛИСТ МОН 1/9-434 ВІД 09.07.2018 РОКУ “ЩОДО РЕКОМЕНДАЦІЙ З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ” [1] з 2018 року студенти мають можливість вибору індивідуальних вибіркових дисциплін, що створює проблему для всіх навчальних закладів, де автоматизація начальних процесів формується на основі груп студентів, адже якщо пов'язувати розклад лише з групою студентів, а не з кожним індивідуально, то окремі студенти не зможуть отримати інформацію про свої вибіркові дисципліни.

Розв'язання вищеописаних проблем є створення нової архітектури зв'язку даних. Її суть полягає в тому, що є можливість публікації дисциплін загалом для груп студентів і кожного студента поодиночі. Це забезпечить зменшення часу на заповнення даних, так як відпадає необхідність заповнення повторюваних предметів для студентів однієї групи, та водночас збільшить гнучкість, так як з'являється можливість заповнення інформації про розклад для конкретного студента при необхідності. Також такий підхід дозволить додати у сформовану базу даних інформацію про новини, що будуть зберігатися таким самим чином як і заняття, для груп та окремих студентів. ER-діаграма розглянутої архітектури доступна на рисунку 1.

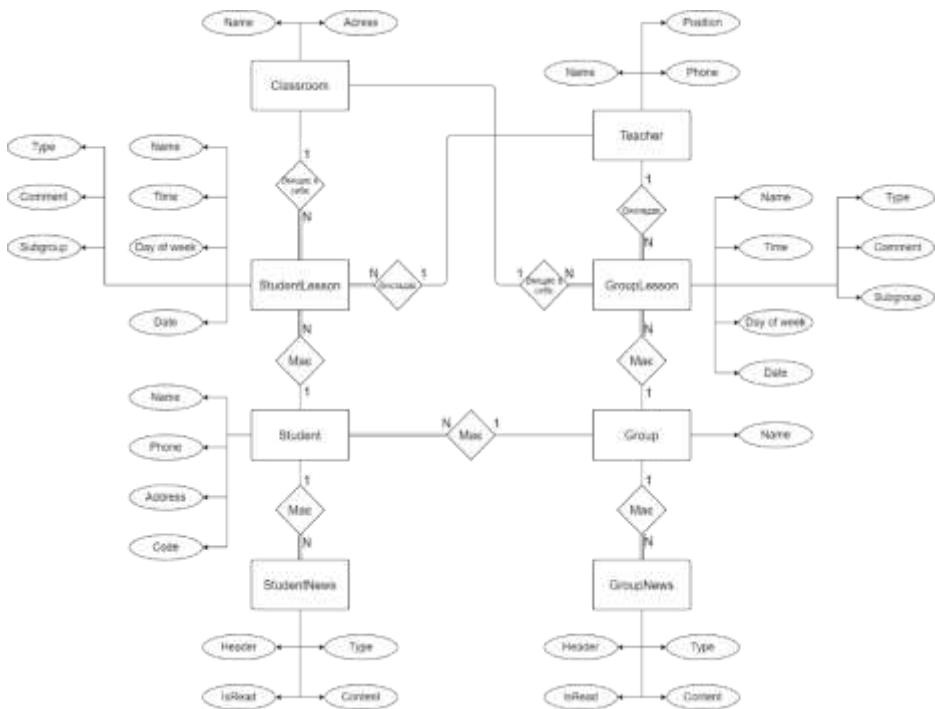

Рисунок 1 – ER-діаграма сутностей для інформаційної підтримки студентів

Для розробки системи, що дозволить отримувати необхідну інформацію була обрана клієнт-серверна архітектура, що передбачає три рівні: сховище даних (база даних), єдиний централізований сервер, що виконує обробку запитів, та певний перелік клієнтів, що відправляють запити та отримують дані у відповідь на них. Так як зв'язок клієнта та серверу реалізується за рахунок HTTP-запитів, то реалізація клієнту може приймати будь-яку форму (наприклад, веб-сайт, мобільний додаток або бот в месенджерах/соціальних мережах), це забезпечить гнучкість та перевикористання наявної логіки. В нашому випадку варіантом реалізації клієнта став веб-сайт на основі мови програмування JavaScript, бібліотеки jQuery, мови розмітки HTML, каскадної таблиці

стилів CSS та вільному наборі інструментів Bootstrap. Передбачається, що цей сайт буде доступний через локальну мережу в рамках університету на спеціальних персональних комп'ютерах розміщених в холах корпусів, формуючи таким чином майже автономний термінал інформаційної підтримки студентів. Це забезпечить зручність в користуванні для студентів, що відвідують навчальний заклад, а також зменшить затрати часу на оновлення інформації для відповідальних працівників ВУЗів. Так як доступ до API серверу можливо зробити доступним з мережі Інтернет це дозволить, при додатковій реалізації публічних ресурсів(сайтів, мобільних додатків тощо), отримувати доступ до індивідуального розкладу студентам на дистанційному навчанні. Схема клієнт-серверної архітектури зображена на рисунку 2.

Рисунок 2 – Схема клієнт-серверної архітектури

Література:

1. Сайт Міністерство освіти і науки України // Лист МОН 1/9-434 від 09.07.2018 року “Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення” | Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-19-434-vid-09072018-roku-shodo-rekomendacij-z-navchalno-metodichnogo-zabezpechennya>
2. Сайт Вікіпедія // Коронавірусна хвороба 2019 — Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Коронавірусна_хвороба_2019

